פרשת **קדושים** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתמ"ז שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

קדושים תהיו כי קדוש אני

טיפות זיעה נטפו מעל פניו המיוגעות של הכפרי כאשר עבד בתוך שדהו בחריש וכשבהמתו עוזרת לו בעבודתו הקשה בחרישת הקרקע וכך זכה לבסוף לראות ברכה בעמלו ולכלכל את ביתו על מי מנוחות.

ביום בהיר אחד נאבדה בהמתו ממנו וכל החיפושים אחריה עלו בתוהו, הכפרי הסתובב לו עטוף ביגון קודר ואובד עצות כי נשבר מטה לחמו ומי יעזור לו בכל עבודתו בשדה, להביא טרף לביתו.

כעבור זמן מה גילה הכפרי לתדהמתו שבהמתו נמצאת בחצר חבירו, תיכף ומיד קפץ לשם בכדי לקחת את שלו ולהביאה לתוך שדהו, כראות השכן את מעשהו צעק עליו: גנב, האיך אתה מעיז ליכנס לתוך חצר חבירך שלא ברשות וליגנוב משם את בהמתו...

הלה השיב לו כי בהמה זו שלו היתה ונאבדה ממנה ורק עכשיו הבחין שהיא נמצאת בתוך שדה זו, על כן רוצה הוא להחזיר את אבידתו, השכן התכחש ואמר: לא דובים ולא יער, בהמה זו שלי היתה מימים ימימה...

הכפרי שהיה בטוח בטענתו, הציע לשכינו לערוך נסיון בשל מי הצדק, ופנה ואמר לו: הבה נפתח את שער החצר, והיה אם הבהמה היא אמנם של בעל החצר שבה היא נמצאת עתה, הרי בוודאי שהיא תשאר במקומה, אכן היא תמהר לצאת ותלך לחצרי שאליו היא הורגלה זה זמן רב, אזי זה סימן וראיה שהצדק עמדי ואקח אותה מן הדין.

בלית ברירה הסכים השכן להצעת חבירו, ואמנם עד מהרה הובר שמקומו של הבהמה היה בחצר הקודמת והיא מיהרה אל מקומו הראשון שאליו היתה רגילה מימי קדם.

והנמשל מובן, ישראל עם קדושים אוהבים את התורה ומצוותיה, אלא שהם דחופים וסחופים מעמל הפרנסה הרובצת עליהם בכל ימות השבוע, לכן במשך ימות השבוע כמעט ואין זמנם בידם לעסוק בלימוד התורה הקדושה, אולם מקומם האמיתי אינו בתוככי ההמוניות, נפשם עורגת ומבקשת להגיע אל ה' ולטעום מתענוג הרוחני של התוה"ק.

כאשר בא שבת בא מנוחה נפתחה הדלת בפניהם ויישראל עם קדושים ממהרים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות כדי ללמוד תורה ולמלא את נפשם השוקקה בתורת ה', אזי הובר הדבר למפרע שהם אינם שייכים לעולם התוהו של ההמוניות.

והוא הדבר אשר אמר הכתוב "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם" והנכם חלק אלוקי ממעל, והראיה הוא "את שבתותי תשמורו" שאע"פ שבימות החול לא ניכר עליכם הקדושה, מ"מ בשבת קודש כשאין דאגת הפרנסה מכרסמת בליבו יוכל כל אחד להיטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תפרים ~ לקיטת תפרים ..... ב
קדו"ש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת ירח ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן ציון לאחשה ..... יא
פשוטו כמלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

אגרת פרק ב'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

קדושתי למעלה, מקדושתכם למטה

קדושים תהיו כו'. במדרש: **יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה', קדושתי למעלה מקדושתכם.** הנראה לי בזה וכבר האריכו הקדמונים בענין זה, דהיינו **במה שיכול האדם לגשת אל עבודת הקודש איזה עבודה שהוא בלב הוי אומר זה תפלה, דהיינו במה שנותן נגד עיניו גדולת הבורא ב"ה, אומר מה אני לבקש ולזעוק לפני המלך הגדול ממ"ה הקב"ה הלא אני עפר רמה ותולעה מלא עונות ופשעים, ואח"כ חושב בעצמו מהיום והלאה אני מקבל עלי עול מלכות שמים באמת ובלב שלם, וכן בכל יום ויום ילך ממדריגה למדריגה וישמע חכם ויוסף לקח** כו'.

וזה כוונת המדרש: 'קדושים תהיו', יכול כמוני, ת"ל 'כי קדוש אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם', דהיינו מחמת רוב קדושתכם אזי נתקדש שמי ביותר, וזהו: 'קדושתי למעלה' דהיינו שנתקדש שמי מחמת 'קדושתכם', והנה מה טוב ומה נעים לכל איש הישראלי להתדבק במדת ענוה, וכמאמר הכתוב "**עקב ענוה יראת ה'", ואז יגרום שיתקדש שמו הגדול בזה ע"י אנשים אשר הם בוודאי חשובים ועושים מצות ומעש"ט ואעפ"כ הם בעיניהם כאין נגד הבורא, וזהו שנתגדל שמו ברבים, כן יתן לנו השי"ת מדת ענוה ושאר מדת ישרות, אמן.**

קדושת לוי

ההתכללות והאחדות היא הדרך להשיג הקדושה

קדושים תהיו וגו'. י"ל דבאמת יש בישראל אנשים צדיקים שנשמתם מאיר להם כ"כ עד שבנקל יכולים להשיג מדריגה זו ולקדש עצמם במותר להם וכמבואר, אך יש אנשים כשרים פחותי הערך שאין בכחם השגתם להגיע בעצמם למדריגת קדושה בלתי עזר וסיוע. **לזאת עצה קמ"ל לכלול עצמו עם כל אחינו בני ישראל יחד. ואז איש את אחיו יעזורו.** דהנה כתיב (משלי כ, כז) **נר ה' נשמת אדם** ר"ל דהנשמה נמשלה לנר. **וכמו שראינו כמה פעמים באיזה נר שאינו יכול לדלוק יפה ולהאיר בפני עצמו עכ"ז כשמדבקין זה הנר לכמה נרות יפים אז גם הנר הזה בטל ונכלל בכלל נרות היפים ודולק גם הוא ביניהם.** כמו כן בנשמות ישראל כשהם כלולים יחד אז אף הנשמה שאינה מאירה כל כך בפני עצמה מכ"מ מתוך כללותה עם שאר נשמות ישראל מאירה ג"כ ומתעוררת גם היא לעבודת הש"י. וז"ש [דבר אל] 'כל עדת בני ישראל' ר"ל שיוכללו יחד כל העדה הקדושה ואז 'קדושים תהיו' **שיהא היכולת ביד כל אחד ואחד מישראל לבוא למדריגות קדושה. 'כי קדוש אני' גו' וכולכם באתם ממקום אחד ומשורש אחד נחצבו נשמתכם ועי"ז בהתכללותם יחד בנקל יבואו למדריגה זו וכיה"ר אמן.**

אוהב ישראל

הרי בהכרח שתשובו לקדושתי, א"כ התקדשו מעתה

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני וגו'. **קדושים תהי"ו** לשון עתיד, כלומר, סוף כל סוף תהיו קדושים, מחמת שהרי **"כי קדוש אני ה' אלקיכם"**, ונשמות ישראל הן חלק אלקי ממעל, והחלק מוכרח להדבק לשורשו, בל ידח ממנו נדח, ואם כן ממילא תצטרכו לכיבוס וליבון מעונותיכם, **ולמה לכם כל הכיבוסים והליבונים, כל זמן שאתם בעולם התקדשו עצמיכם לבל תצטרכו לבוא לשום כיבום וזיכוך.**

אמרות טהורות להרה"ק רבי משה מקאברין זללה"ה

הוכח תוכיח את עצמו במדות שיש את עמיתו

לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך. שמעתי מפה קדוש ישראל אדומו"ז הרב הגאון הצדיק ר' יעקלי מדינאב (בעל 'מלא הרועים' זי"ע) **שדרך האדם אם יש לו לב טוב, ורואה בחבירו שאין בו אותה המדה, אזי שונא אותו. אבל לא זהו הדרך ישכון אור, כי באמת צריך האדם לראות את מעלת חבירו ולהוכיח את עצמו במדה שרואה בחבירו ואין בו, אבל חסרון חבירו אל יראה כלל, ובאם שרואה חסרון חבירו, אזי מצוה לדונו לכף זכות,** כמאמר התנא (אבות א, ו) הוי דן את כל אדם לכף זכות. וזהו שאמר הכתוב: **'לא תשנא את אחיך בלבבך'**, כלומר במדה שיש לך בלבך ואתה רואה בחבירך שאין בו המדה הלזו, אל תשנא אותו בשביל כך, אלא תדונו לכף זכות, אלא **'הוכח תוכיח'** שתוכיח את עצמך, **'את עמיתך'** כלומר במדה שאתה רואה בעמיתך ואין בך, תוכיח את עצמך ותראה שתעשה גם אתה כמוהו לשם שמים, עד כאן דבריו הק', ודברי פי חכם חן.

רביד הזהב (פר"פ אמור)

ההשתמשות במדות הזריזות והעצלות

איפת צדק ואין צדק יהיה לכם. פירש"י: **"איפת היא מדת חיבש. הין זו היא מדת הלח"**. הן ידוע כי באדם מוטבעות מדות העצלות והזריזות, ושורשן הוא מצד הלחות והיבשות שבאדם, שהזריזות באה מצד הלחות שבו, ומצד היבישות בא הכבדות והעצלות. **והנה יש שני מיני יצר הרע,** אחד מצד הגבורה שמפתה לתאוות רעות ומלהיב לבו באש הגבורה שימהר ויחיש מעשהו לכך, **ויש להיפוך כשאדם בא לעשות מצוה, אזי מקררו ומביאו לידי התרשלות ועצבות להיות 'שב ואל תעשה'.** וזהו הרמז: **"איפת צדק ואין צדק יהיה לכם" ששתי המדות, זריזות ועצלות, יהיה בצדק, חיפך עצת היצר הרע.**

זרע קודש (פר"פ פקודי, בליקוטים. וע"ע בפרשתנו ד"ה לא תעשו עול)

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

התו"ק היא עצם חיות איש ישראל, ושורש קדושת ישראל ודביקותו בחי החיים בהו"ש

קדושים תהיו כי קדוש אני ה', ובזה"ק אי' על פסוק זה "**זכאין אינון צדיקייא דמשתדלי באורייתא כו'**, **ומקדשי גרמייהו בקדושה דמלכא, ואשתכחו קדישין בכלא**" כו', אמר קודשא בריך הוא, מכל שאר עמין לא רעיתי לאדבקא בי אלא ישראל, דכתיב '**ואתם הדבקים בה'**, אתון ולא שאר עמין (חיים פולכם היום'), בגין כך '**קדושים תהיו' דייקא 'כי קדוש אני ה'**. עכ"ל הזה"ק (ועי"ש אריכות הענין). **שידוע שעיקר החיות הפנימי של האדם הוא מצד בחינת החכמה, ואומר 'החכמה תחיה בעליה' שהיא התורה, ולכן חכם נקרא 'איש חי'** (שמואל ב', כג, כ) **לחיות שהתורה היא חיות הפנימית, וכל עוד שהאדם עוסק בתורה הוא חי בעצם, ובלתי תורה אין לו חיים**, כי בעסק התורה הוא גורם יסוד אבא וכו', (עי"ש, והיינו דבדביקותינו בתוה"ק והקדושה המושגת מזה, אנו זוכים לבחי' חיים כולכם היום').

מקדש מלך על הזה"ק

(הו"ד בתפארת שלמה שבועות, ועי"ש מה שפי' בזה)

בהתעוררות הנפשים מתעוררים ומתנענעים השרשים

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. כל אחד מישראל שרשו באותיות התורה שנבראו בהם כל העולמות ועל כן כל אדם באומרו בדחילו ורחימו דברי תורה או תפילה הוא מעורר ומרעיש עולמות.

אור הגנוז

ע"י שיקדיש עתותיו להשפיע מחכמתו, זוכה שיתגדל תורתו ויאדיר, ותתיישב דעתו בתורתו ויכוין יותר לאמת

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. ענין מפני שיבה תקום, כי חכז"ל אמרו 'צדיק כתמר יפרח' שעושה פירות כתמר, ענינו אם מרביין תורה לתלמידים הם נקראים פירותיו, שלא תאמר בהיות נותן כח יניקת מקור החכמה לאחרים היא מניעה להתגדל ולהגביה למעלה כעין תמר שאינו גבוה כארז שגבוה מן האילנות שעושין פירות שארז אינו עושה פירות ומחזיק יניקתו לעצמו, **אבל בת"ח אינו כן שיש להם שתי המעלות שמפריח ומוציא פירות כתמר ומגביה למעלה כארז, וזו יגדיל תורה ויאדיר שיותר שהוא מגדיל תורה לאחרים נעשה הוא אדיר בתורתו.** וע"ז אמר 'עוד ינובון בשיבה' וגו', כידוע כי עוד הוא לשון תוספת כו', **והוא מ"ש חכמים שנתוספ בהם חכמה שנאמר בישישים חכמה והם יותר מיוסדים ומכוונים על האמתות, וז"ש דשנים ורעננים יהיו.**

פנים יפות

תפלה

הרמת הקול הוא כלל גדול בתפילה ובתורה, לעורר הכוונה והשמחה, ודרך הנכון בזה שיהיה בלא גסות רוח

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. דאיתא בחולין (דף פט.), א"ר יצחק מאי דכתיב '**האמנם אלם צדק תדברון משרים תשפטו בני אדם**', מה אומנתו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאלם. **יכול אף לדברי תורה, ת"ל צדק תדברון. יכול יגים דעתו, ת"ל משרים תשפטו בני אדם** כו'. כי עשר בחינות יש בתפלה והוא נגד עשר לשונות של תפלה, **ו'צעקה' אחת מהן והיא גדולה מכולם.** כדאי' במדרש, וגם **שהוא בוקע כל אויירים שהם מלא מקליפות שהיא המחיצה של ברזל שבינינו לבין אבינו שבשמים** מיום שחרב ביהמ"ק, וגם ראיתי בספר אחד טעם לצעקה בשבת יעו"ש. **וא"כ מחמת שהדעת בגלות שהוא בוש להרים קולו או מצד מצות אנשים מלומדה ומתפלל ולומד בחשאי והדיבור בגלות**, אף ליחידי סגולה שאין דעת שלו בגלות ורוצה להרים קולו וא"א ביחידי בכמה טעמים מסוג זה. ומאחר שאין קול לעורר הכוונה והשמחה אז עמלק שהוא יצה"ר תותך מילת זכריו שנוטל מהם התעוג מאנשים שנקראו זכרים כו', **ולכך נאמר בפסח כל ערל לא יאכל בו. כי מילת זכריו מעכבת וכו'** כי רבים מהמוני עם אשר מצד אבותם הוא אצלם מצות אנשים מלומדה ופיו ידבר ולבו בל עמו מאחר שאינו רוצה להרים קול לעורר הכוונה וכו'. וברבים טוב יותר להרים קול בין בתפילה, בין בתורה, אבל בלחש שוכח וכו', **"שהוא כלל גדול בתורה ובעבודת ה' לעורר הכוונה והשמחה ע"י הקול"** וכו'. וזה כוונת הפיוט '**הגאוה והגדולה לחי עולמים, הדעה והדבור לחי עולמים**' ר"ל מעתה אין 'הדעה והדיבור' בגלות, רק 'לחי עולמים' ידבר גם בהכרזה וק"ל כו'.

יכול יגים דעתו (בהרמת קולו כנ"ל) **ת"ל מישרים תשפטו** כו'. כונתו **שאני נותן לך כלל, אם תחזיק לכל אדם יותר טוב ממך שהוא מדריגות 'מישרים תשפטו בני אדם' אז אין בך גסות רוח.** שאז תוכל לדון כל אדם לכף זכות היפך הקנאה, שהוא שנאה מחמת קנאה על חבירו עבור שהוא גדול ממנו, שהוא אחד מג' דברים המוציאין את האדם מן העולם (אבות ד, כא), ר"ל שאין לו התחברות עם העולם ומוציא את עצמו מכללות העולם, ועל זה התפלל דוד '**וראה אם דרך עוצב בי' ונחני בדרך עול"ם.**

תולדות יעקב יוסף

קדושים תהיו כי קדוש אני וכו'. במדרש איתא רבש"ע אתה אמרת קדושים תהיו הסר ממני המות ונראה ביאורו לפי מה שפירשתי דברי המשנה דע מאין באת ולאן אתה הולך וגו' עפ"י דאחז"ל נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם, והי"מ כשדעתו לחזור, ולכן דע מאין באת והוא חומרי מקום שיצא משם, אך ולאן אתה הולך שיהיה דעתו לחזור, ובזה יתבאר מה דאיתא במדרש וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד זה המות, דאל"כ לא היה דעתו לחזור ולא היה מתנהג כלל בקדושה לעילא, ומיהו כל זה אם אינם כאן קדושים בעצם על כן בעינן חומרי מקום שיצא משם, משא"כ אם גם כאן קדושים א"כ אף מקום הליכה הוא בקדושה כמו מקום שיצאו משם א"כ לא בעינן דעתו לחזור ולכן הסר ממני המות דממילא אנו קדושים.

(ישמח משה)

☆

קדושים תהיו כי קדוש אני וכו'. ובמדרש יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם, ויובן בהקדם דברי האוה"ח הקי לפרש הכתוב ואתם הדבקים בהי אלוקיכם, עפימ"ש הרמב"ם הנטפל לשם לפניו מותר למוחקו, מלאחריו כגון כ"ם של אלקיכ"ם אסור למוחקו והי"ה כשאר אותיות של שם שהשם מקדש, וז"ש ואתם הדבקים בהי וללא בבחי' נטפל מלפניו כמו להי בהי שאין בו קדושה, כ"א בבחי אלקיכם, ר"ל כ"ם מאלקיכם שאינו נמחק שהשם מקדשם, עכ"ד. וז"ש קדושים תהיו יכול כמוני בבחי הוי"ה, ת"ל כי קדוש אני הוי"ה שאין אות נטפל לו להתקדש לא מלפניו ולא מלאחריו, כי לשם זה אין שום אות נדבקת ונסמכת לו מלאחריו ומלפניו אין השם מקדשו, ואתם הדבקים וקדושים רק בבחי אלקיכם שאותיות כ"ם נטפלים לאחריו, וזה קדושתי בבחי הוי"ה הוא למעלה מקדושתכ"ם מקדושת אותיות כ"ם.

(ייטב לב)

☆

קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. ובמדרש קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני הי קדושתי למעלה מקדושתכם, ויתבאר עפימ"ש באוהב ישראל לפרש נוסח התפלה לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבחך אלקינו מפינו לא ימוש לעולם ועד, דהנה אמרו חז"ל עתידין הצדיקים שיאמרו לפניהן קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה, כי השתא נקרא הקב"ה קדוש ולעתיד יהיו נקראים כל הצדיקים בשם קדוש, ומקשה בגמרא האיך יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, ומשני שם שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד קדוש לעולם ועד, וזה שאמר לדור ודור נגיד גדלך, היינו בזמן הזה, אבל ולנצח נצחים היינו לעתיד, קדושתך נקדיש, מה שאתה נקרא קדוש בזמן הזה, ולעתיד נהיה אנחנו נקראים בשם קדוש, ושלא תקשה באיזה שם יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, על זה מסיים ושבחך אלקינו מפינו לא ימוש לעולם ועד, ר"ל שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד בשם קדוש ועד ע"כ, ובזה יובן קדושים תהיו לעתיד כדברי הגמי עתידים צדיקים שיקראו בשמו בשם

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

בית המדרש שאין לו מחיצה מעולה בין אנשים לנשים על דרך המקובל לנו מדור דור אין שם השראת השכינה

פעם אחת בעת שהשתתף **כ"ק מרן רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע** אצל אסיפת הרבנים שהיה באיזה בית המדרש, ובאמצע האסיפה ראה כי המחיצה בין האנשים להנשים אינו כהוגן כדרך וכמנהג אבותינו ורבותינו, ולכן תיכף עמד ממקומו והתחיל לצאת, ואמר: במקום שאין מחיצה כדבעי כדת וכהלכה, אין שם השראת השכינה, שנאמר בה (דברים כג טו) **ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך**, ובמקום כזה איני רוצה להיות. והיה שם אחד מן הרבנים שהתחיל לרוץ אחר רבינו, ושאל לו: הרי כתיב **השוכן אתם בתוך טומאתם**, ואם כן אף במקום שאין המקום והמחיצה כראוי וכדין בודאי יש כאן השראת השכינה, ואין לו לרבינו לצאת באמצע האסיפה. על זה השיב לו רבינו - באמצע מרוצתו - כוונת הכתוב הוא כמו שאמרו במדרש (ויק"ר פכ"ד ס"ט) **קדושים תהיו** (להלן יט ב), **יכול כמוני, תלמוד לומר כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם.** וכך הוא פירושו, **קדושים תהיו**, אתם תתנהגו בקדושה, **יכול כמוני**, פירוש שתהיו כמוני ממש, כי כמו שאני יכול לשכון אתם בתוך טמאותם, כן תאמרו על עצמיכם שאתם יכולים לשכון בתוך הטומאה, **תלמוד לומר כי קדוש אני**, קדושתי למעלה מקדושתכם, כי רק אני שקדושתי למעלה מקדושתכם יכול לשכון בתוך טומאתם, אבל אתם לא.

זכר צדיק לברכה (אות א'תתקה)

קדוש אני ואתם תקראו בשמ, והוקשה לו להמדרש קושיא הנ"ל האיך יהא נקרא הקב"ה לעתיד, וז"ש יכול כמוני היינו כשיהיי נקראים בשם קדוש כמוני האיך אהיי נקרא, ויהי כמשיב כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם, שקדושתו הוא קדושת עולמים לעולמי עד, וזה אני הוי"ה, ויהיי לעולמים וקדשתי למעלה מקדושתכם.

(קדושת יו"ט)

☆

קדושים תהיו כי קדוש אני וכו'. וי"ל עפיי"ד הגמי מפני מה נאמר פרוכת הקודש בפר כהן משיח ולא נאמר בפר העלם דבר של ציבור משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם מיעוטן סרחו פמליא שלו קיימת אם רובן סרחו אין פמליא שלו קיימת, ומבואר מזה דאם רובן של ישראל בקדושתן אזי כביכול לכבודו יתי"ש גם בעוהי"ז קדוש יאמר לו, ומשוי"ה אמר הכתוב דבר אל כל עדת בניי קדושים תהיו ובהקהל נאמרה כדי שיהיו כולם קדושים, ובזה כי קדוש אני הי', להורות דאחר רובו הדבר נידון, ועל כן הזהיר הכתוב דאם כל עדת ישראל יהיו קדושים ורובן ככולן ובזה יהיה קדוש אני הי'.

(עצי חיים)

☆

קדושים תהיו כי קדוש אני הי' אלהיכם, במדרש הה"ד ישלח עזרך מקודש, מקידוש מעשים שיש בידך, וצ"ב. ואפי"ל על פי מה דאיתא בגמרא בגמרא יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. וא"ז זללהזיה בייטב פנים האריך בענין זה כי מלחמת היצר נדמה למשא הרובץ על כתפו של האדם, והקב"ה העוזר לו מקיים בזה פריקה וטעינה, עי"ש. אולם בייטב לב כתב דעל פי חוקי התורה במצות פריקה וטעינה כתיב עזוב תעזוב עמו, ופירש"י עם בעליו, אבל אם הלך וישב לו מנגד ואמר לו אם רצונך לטעון או לפרוק טעון או פרוק פטור. והקב"ה שומר חוקי התורה, ואם כן אם האדם טוען או פורק אז כביכול מחויב לצאת עמו לטעון עול מלכות עלינו, ולפרוק מעלינו ומעליו עול הגלות והשעבוד, מה שאין כן אם האדם אינו טוען עליו עול מלכותו יתברך, אז כביכול הוא יושב לו מנגד, עבדהי"ק. ולזה כאשר הזהיר הכתוב קדושים תהיו, לקיים מצות פרישות שהוא דבר קשה עד מאוד, הסמיך המדרש את הכתוב ישלח עזרך מקודש, מקידוש מעשים שיש בידיי"ך, כי רק אם האדם בעצמו ישתדל לקיים דת התוהי"ק, ויהיה בידו קידוש מעשים, אז ישלח עזרך מקודש וכביכול יהיה בעזרו, ומזה יתחזק האדם בכל עת ובכל זמן לאזור חיל לעסוק בתוהי"ק בחשק והתלהבות, ואף שלפעמים נראה לעינו כי לא יזכה להבין ולהשכיל את דברי התורה, מכל מקום אם יתייגע וישים ראשו ורובו בתורה, אז הקב"ה יסייע בידו ויאיר עיניו, בבחינת עזוב תעזוב עמו.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

השומ"ר שבת כדת, אינו מסיח דעתו מהשבת קודש אפי' רגע אחד

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלקיכם. ומרגלא בפומיה דק"ז הקדושת יו"ט ז"ע כי אדם הישראלי מצווה ועומד להיות שומ"ר שב"ת, **ושומר אסור להסיח דעתו משמירתו אפילו רגע אחד,** ואמנם כן היתה מנהגו של ק"ז זללה"ה שלא היה ישן כלל בכל יום השבת, אלא היה יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה.

ברך משה (פרשת בהר, דף ריח)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

חושבנא לא אתאביד מיניה

ענין פלא ראו אצל הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, שאפילו בשיחות חולין דיליה כיוון לענינים, **לדוגמא, בימי הספירה כשהיה אורייתא קא מרתחא ביה על איזה ענין כדרכו בסוד קדושים, היה יכול לומר ביום חמשה עשר לספירה, "כבר אמרתי חמשה עשר פעמים שיעשו כך וכך",** ולמשל, ביום כ"ג לספירה היה יכול לומר, "כבר אמרתי כ"ג פעמים", וכדומה.

שיח זקנים (ח"ה עמ' פ"ח)

הייטב לב זי"ע נחרד לקול ספירת הרבי רבי הערש זי"ע

סיפר לי הגה"צ מפאיע ששמע מהרה"ק מסאטמאר זצ"ל, שלרימנוב על היומי דהילולא של הרבי ר' מענדעלע היו רגילים הרבה אנשים לנסוע אל הציון, וגם צדיקים היו באים, וסיפר הרה"ק בעל ייטב לב זצ"ל שהיה שם והתפלל מנחה עם הרה"ק הרבי ר' הערש זצ"ל, וכיון שעדיין לא רצה הייטב לב להתפלל ערבית, על כן יצא מבית המדרש, וכן עשה הרה"ק הרבי ר' אליעזר"ל מדזשיקוב זצ"ל, **והרה"ק הרבי ר' הערש התפלל ערבית בפנים הביהמ"ד, והי' לו שאגת ארי, וכשספר ספירת העומר, נרעד הייטב לב, אמר לו הרבי ר' אליעזר"ל: "מחותן מדוע נרתעתם כל כך!, הכי אינכם יודעים שנתנסה** (הרבי ר' הערש) **בעשר נסיונות כמו אברהם אבינו ע"ה!.**

שיח זקנים (ח"ה עמ' צ')

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו (יט ג). פירש"י הוו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם אתה מוצא קדושה. ויש להבין שייכות מזה"ה זו לכאן, דיותר היה לו להתעמידה לעיל בפרשת אחרי בסוף פרשת עריות.

ויש לומר על דרך שאמרו ז"ל (קידושין פח.) שקצץ השטן ריגלא, ופירש"י ריעוע של ימות השנה ליימוד ולעבירה הוא צימות הרגל, לפי שאז בחיי קבוצות מנשים ונשים לשמוע הדרשה, ונותנין עין זה על זה, וזה גורם להרהורים רעים. וכתבו התוס' דלכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות. וכן הוצץ בציית יוסף וצב"ח (או"ח סימן תל"ג) שזהו טעם המנהג שמתענים בה"ב לאחר פסח וסוכות. ומעתה הלא פרשה זו של כל ישראל נאמרה, וכמו שפירש"י שפרשה זו בהקהל נאמרה, וכיון שנתקבצו שמה שמים רבוא מישראל מנשים נשים וטף, ובנוסף לזה נצטרפו עמם גם הערב רב, שהרי לא היו מוציאים את התורה מהם, על כן היה חשש גדול שלא יבואו על ידי זה לידי ייחוד ולידי עבירה חלילה, לפיכך הוצרך הכתוב להזהיר בחיומד על חותה שעה שיהיו פרושים מן העריות ומן העבירה.

ס"ג קדושים תשכ"ב

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו (יט ג). פירש"י מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלוין בה. ולקדקו המפרשים הלא כבל עת כשלימד משה עם ישראל הקהילם תחלה כמצוה שנאמרה (עירובין נד:). אם כן למה הוצרך להודיענו זאת בפרשה זו דוקא.

ונראה כי יש בני אדם המקיימין המצות בריש גלי, ויש בני אדם שמקיימין אותן בצינעא, והנה המקיימין ברבים יש להם עדיפות לפי שעל ידי זה מתקדש שמו יתברך, וגם לאנשים אחרים למדין מהם לעשות כמותן, והמקיימין בצינעא יש להם עדיפות לפי שאין להם פניות בשביבתן, וכאשר התירך בזה כ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה בקדושת יום טוב (ר"פ אמור) בשם ק"ז היושבת משה זללה"ה, עיי"ש. אך כבר כתב בנועם מגדים (ר"פ המזינו) כי הרוצה לזכות בשעת לעבוד הבורא גם ברבים כראוי וכיאות, אז הקב"ה ברוב רחמיו מושיעו שיהיה בעיניו כאילו הוא בשחר אין רואה, וזהו (ישעיה סה ג) עין לא ראתה זולת אלהיך גם כשהוא ברבים, עכ"ל.

וזהו דבר אל כל עדת בני ישראל, כי אף שהיותם בין בני ישראל ברבים, קדושים תהיו, תהיו בשחינת פרושים (עי' רש"י), והיינו שתהיו פרושים מהשפעת הציבור, רק תתנהגו כמו שאתם נוהגים כשאתם בשתר, וכמו שכתב הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זללה"ה בזוהרותיו (סו"ס ליקוטי רמ"ל אות טו) כי טוב הפרישות עם הציבור, ואז תזכו לעבודה הנעלה ביותר.

ס"ג קדושים תשכ"ה

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו (יט ג). ליתא במדרש (שמו"ר פל"ו ס"ג) אמרו ישראל לפני הקב"ה וכו', רצון העולם שאתה מבקש שנהא קדושים, הסר ממנו המות, שנאמר (מבקוק ג יג) הלא אתה מקדם ה' אלהי קדושי ולא נמות, אמר להם לא אפשר (שם) ה' למשפט שַׂמְתּוּ. ודברים אלו פלוגים להבין, למאי שייכות יש להסרת המיתה במצות קדושים תהיו.

ויובן בפשטות על פי דברי הגמרא (סנהדרין צב.) תנא דבי אליהו לעולם שעתיד הקב"ה להחיותן אינן חוזרין לעפרן, שנאמר (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים, מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין. הרי לעתון קדוש מורה על נצחיות, ומשום הכי יליפינן מיניה שהצדיקים יהיו חיים לעולם. ולזה אמרו ישראל, רצון העולם שאתה מבקש

שנהג קדושי"ס, הרי לשון קדוש מורה על נשיות, אם כן הסר ממנו המות, נכדי שנהיה חיים וקיימים לנצח.

ס"ג אחרי קדושים תשי"ג, וס"ג קדושים תשכ"ה

אל תפנו אל האלילים ואלהי מסיכה לא תעשו לכם (יט ד). פירש"י תחלתן לגילוי הס, ואם תחה פונה תחריבם, סופך שתחה עושה אותם לאלוהות. ונראין ביאור שהרי אם הוא פונה לגילוי הס, הלא הוא לסיבה שהם נעיניו גם מתחלה לאלוהות ולא לגלולים.

ויש לומר לפעמים יש אדם הרוצה להמשיך אליו אנשים בלתי מהוגנים נכדי להשפיע אליהם שיתנהגו על דרך התורה והמסורה, ולכן עולה נדעתו להתרשל קצת מדרך ה', ולעשות פשר לשתף עם שמים ודבר אחר עמו, וכמובן שהוא עושה כן רק לפיים, נכדי שירצו אותן האנשים שהוא עושה כמעשיהם, ועל ידי זה ימצא מסילה בלבבם שיחפצו לקבל ללא מפיו. לזה הזהיר הכתוב אל תפנו אל האלילי"ס, כי אף אם מתחלתן לגילוי הס, והייגו שיגיו פונה אליהם רק בשביל לקרב אנשים לדרך התורה, מכל מקום סופך שתחה עושה אותם אלוהות, והייגו בסופו של דבר יתהפך הדבר, כי המה לא ישפעו ממך, אלא אדרבה אתה תמשך אחריהם לעבודה זרה.

ס"ג קדושים תשי"ד

ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל וגו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת וגו' (כ ב). פירש הרמב"ן (להלן פסוק ה) לשון מולך הוא מלשון מלכות, והוא שם הכולל לכל נעבד, כל שתמליכהו ותקבלנו עליך כאלוה, עיי"ש. אך לכאורה קשה וכי לא שייך עניין מלוכה אלא בעבודה זרה, הלא גם לבני ישראל היה מלך, כמו שכתוב (דברים יז טו) שום תשים עליך מלך.

ואפשר לפרש על פי דרכו, דלכן קרא הכתוב עבודה זרה בלשון מלוכה, כי בא לרמז בזה שיש סוג עבודה זרה של מלוכה, דהיי ליכא מידי דלא ממיני דמיונא בעולמיתא, והוא מה שהגליהו המינים והאפיקורסים להקים מלוכה בארץ הקודש, מלוכה שהיא כנגד כל המורה כולה, וזהו מיז קליפה ומיז סטרא אחרא, וכמו שאנו רואים בחוש בעוה"ר איך שהוא עבודה זרה הגרוע ביותר, שכל מיני מיונת וכל מיני כפירה ועבודה זרות ישנו בתוכו, ובעוה"ר עוד ישנם יהודים שנהניס מזה, וכמו שהיה בזמן בית ראשון שנתפשו עם רב מישראל בעון עבודה זרה, ולא נשארו רק יחידי סגולה אשר לא כרעו לבעל (מלכים-ג יט יח, יומא ט:), והשי"ת ירחם על עמו ישראל וישרש טומאה המרה של עבודת המול"ך מלבות ישראל.

ס"ג קדושים תשכ"ב ותשכ"ז

והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה (כ כה). פירש"י אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מובדלין ויכרין הס, אלא בין טהורה לך לטומאה לך, והייגו בין בהמה שנשחט רובו של סימן לנשחט תליו, וכמה בין רובו לחציו אלא שערה. ויש להבין מדוע הוציא הפסוק ממשמעותו, דנפשטות היבר הכתוב מעשיית הבדלה בין בהמה טהורה לבהמה טמאה, והרי זה שתגבלה בשחיטה אין מין בהמה טמאה בעלמה, רק היא טריפה שאסורה כמו בהמה טמאה.

אך נאמת כד מעיינין בדברי רשז"ל מתורץ שפיר קושיתיגו, שהרי הוא ביאר דלא לפשר לכנות עניין של הבדלה על דברים שהם מובדלים מלד עלמם, וכמו שכתב שהרי מובדלין ויכרין הס, וביאר ביפה תואר (ב"ר פ"ג ס"ז) דלא שייך לגוות בעשיית הבדלה רק בדברים שהם דומים זה לזה, אלא שאין ההפרש ניכר ביניהם כל כך ועלולים להתערב ולטעות ביניהם, אבל בשני דברים הפכיים שאין ביניהם שום שייכות לא שייך לומר בהם עניין של הבדלה, עיי"ש. ולכן בהכרח שאין לפרש הפסוק כפשטיה דמיירי מבהמה טהורה וטמאה, שהרי ההבדל שביניהם ניכר לעין כל, דהא ניכרים הס בסימניהם ומפורשין בקרקי. ולזה פירש כוונתה להבדיל בין בהמה שנשחט רובו של סימן לנשחט תליו, דהנפקא מיגה שביניהם הוא כמלא חוט השערה בלחוד, והרי לזה נריכים עיון רב שיוכלו להבדיל בהם, ולכן שייך לגוות על זה בעשיית הבדלה.

ס"ג שמיני תשט"ז, ומוצש"ק ויגש תשכ"ב

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

קדושים תהיו כי קדוש אני

מסופר שהרה"ק ר' אברהם יעקב מסאדיגורא זצוק"ל נסע פעם לחוץ לארץ והיו עמו באכסניא כמה פוחזים וריקים ואמרו לו שיאמר להם תורה והבין שרוצים הם להתלוצץ ממנו, השיב להם הרה"ק מסאדיגורא: הנה בפרשתן אנו מוצאים שלשה פסוקים בזה אחר זה קדושים תהיו, איש אמו ואביו תיראו, אל תפנו אל האלילים, ובכל פסוק מסיים אני ה' אלוקיכם, ולכאורה צ"ב למה כתיב שלש פעמים אני ה', אך הענין הוא דהפסוק מדבר נגד שלשה כיתות של יהודים, צדיקים בינונים ורשעים, נגד הצדיקים אמר הכתוב "קדושים תהיו" שיקדשו א"ע במותר להם, ומסיים אני ה' אלוקיכם, ואח"כ מדבר נגד בינונים, כיבוד אב ואם ושמירת שבת, וסיים אני ה', ונגד הרשעים אמר אל תפנו אל האלילים, דהיינו להרשעים שאינם יודעים דבר על יהדותם אליהם התורה פונה ואומרת אל תיטשו את יהדותכם ואל תמירו את דתכם, ולפחות אל תפנו אל האלילים, ובכך אף אתם תהיו נחשבים יהודים ומסיים אני ה' אלוקיכם.

(אור ישרים)

ואהבת לרעך כמוך אני ה'

הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ אמר פעם: כשהייתי ילד ולמדתי אל"ף בי"ת אצל מלמד אחד, לימד אותי ששתי יודי"ן כשהן באות זו בצד זו, הרי הן שם ה' ב"ה. והנה יום אחד טעיתי ואמרתי על "שווא" שזהו שם ה' כיון שזה ג"כ שתי יודי"ן זה ליד זה, העיר לי המלמד על כך ואמר נקוט כלל זה בידך, בשעה שהיודי"ן (יהודים) עומדים זה ליד זה בשורה אחת, הרי הם בבחינת ה', אבל בשעת שיו"ד אחד מתרומם את עצמו מעל חבירו זה אינו שם ה', ומזה למדתי פי' הפסוק בפרשתן, ואהבת לרעך כמוך, שבשעה שתאהב את חבירך ויהי' כמו"ך, בשורה אחת עמך, אזי אני ה'.

(אור יקרות)

ואהבת לרעך כמוך אני ה'

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע נשא משלו: מעשה בשני אוהבים נאמנים אשר נפשם היתה קשורה באהבה רבה, והיו דרים רחוק אחד מהשני, פעם העלילו עלילה נוראה על אחד מהם, ונגמר דינו בבית המשפט ליהרג, וכפי מנהג המדינה בימים ההם הוכרז בחוצות שביום זה וזה יתלו את האיש ההוא על העץ, למען ישמעו ויראו, באותו יום הזדמן גם אוהבו הקרוב אליו להיות שם, ובראותו כי זה הנידון הוא ידיד נפשו, החל לצעוק בקול רעש גדול, הניחוהו, הניחוהו לנפשו אדם זה נקי וחף מכל פשע, אני הוא זה שעשיתי את העול הגדול ולי מגיע העונש והמיתה, כשאך הבחין הנידון באוהב נפשו הצועק מרה, לא היה יכול שוב לעצור ברוחו, ולמרות שעד עתה הכחיש את אשמתו, החל לזעוק לעומתו, לא כן כי דובר שקרים הוא האיש הלזה, אני הוא האשם והחייב מיתה, מבוכה גדולה שררה במקום ועד מהרה הגיעו הדברים לפני המלך, שאמר להביא אותם לפניו, ושאלם לפשר ואמיתת הדבר, שהרי זה ידוע שרק אחד עשה את הדבר, ולמה אם כן יחפוץ הזולת ליהרג בחנם או אז פתח השני ואמר יודע אני בחבירי שלא עשה שום עול, כי מכיר אני במזגו ומהותו הטוב שאינו מסוגל לדברים כמו אלה, ואין זה כי אם עלילת שוא ומדוחים שהעלילו עליו אנשי בליעל, ומכיון שחיי תלויים בחיי חבירי, מוטב אם כן שאמות אני ולא אראה במיתתו, וכן טען לעומתו הנידון. ניכרים דברי אמת ונגעו הדברים בעמקי לב המלך, ופטר אותם לשלום בהוסיפו בקשתו לפניהם, בין שני אוהבים כמותכם, חפץ אני גם כן להיות שותף בברית אהבתכם, וסיים הצדיק בדברות קדשו, זה שאמר הכתוב ואהבת לרעך כמוך, וכשתגיע למעלה רמה זו אז אני ה' אומר השי"ת גם אני מבקש לשרות בתוככם שתאהבו גם אותי, וגם אני אהיה לכם לאוהב נאמן.

(עירין קדישין)

לא תגנובו

המגיד מקעלם אמר, תמיד הי' הדבר מוקשה בעיני, מפני מה בפרשת קדושים נאמרה האיסור על גניבה בלשון רבים, עד שראיתי מעשה: מבית אשה אחת נגנבה תרנגולת, לא סיפרה האשה על כך לאיש אלא קמה והלכה אל חצר הסמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת מן התרנגולות שהיו שם, משראתה בעלת חצר זו שנגנבה תרנגולת ממנה, קמה והלכה אף היא לחצר אחרת ונטלה לעצמה תרנגולת, וכך נמשכה השלשלת, עד שבאה אשת איכר מקצה העיר וצעקה שנגנבה תרנגולת ממנה, ואז הוחוור לי שכך הוא בכל העולם, שבשעה שראובן גונב משמעון, קם שמעון וגונב מלוי, ולוי מיהודה, ועי"ז גניבה אחת גורמת להרבה גניבות ולכך נאמר לא תגנובו, בלשון רבים.

(גן יוסף)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ומישרים, בדרך צחות וטלי יצה נאמרים

איש אמו ואביו תיראו. בשם הרה"ק ר' נח מלעכעוויטש זי"ע, על דרך צחות, שתראו ותפחדו פארין 'מותר' און פארין 'פטור' (לשון נופל על לשון 'פאטער און מוטער'). [היינו ע"ד שפי באוהה"ק עה"פ לשמרון משפחת השמרוני (במדבר כו), ירמוז לתוספת השמירה, כו' ואמרו ז"ל כי חסידים הראשונים היו שומרים חמשים שערי היתר לבל יכשלו בשער האיסור, והוא אומרו לשמרון משפחת השמרוני]

כתבי רמ"מ, תצ

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו. וי"ל דהנה אמרו חז"ל (שבת ק"ח) הרי שאמו ספרה איזה דבר שלא הי' צורך לה ואמר לה רשב"י שבת היום ושתקה, ונראה שמרומז בפסוק זה דהנה ידוע בשם האריז"ל שבתותי היינו שבתות של הקב"ה ומאיזה דבר שבת הקב"ה מהדיבור כמו שנאמר בדבר ה' שמים נעשו ומזה שבת ביום השבת ולפי"ז יובן סמיכת הפסוק אעפ"י שהזהרתיך איש אמו ואביו תיראו אעפי"כ ואת שבתותי תשמרו להזהר מדיבור של חול שאם ישמע מאבותיו דיבור של חול בשבת מותר להזכירם ולומר שבת היום.

(משמרת אלעזר)

☆

ואת שבתותי תשמרו. איתא בילקוט (שמות ל"א ש"צ) את שבתותי תשמורו למה נאמר לפי שהוא אומר לא תעשה כל מאלכה אין לי אלא דברים שהן משום מלאכה דברים שהן משום שבות מנין תלמוד לומר אך את שבתותי תשמורו להביא דברים שהן משום שבות, וי"ל ע"פ המדרש (ב"ר י' ט) בשר ודם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על הקודש אבל הקב"ה שהוא יודע רגעיו ועתיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה, נמצא שבשביתתו של הקב"ה אין תוספת מחול על הקודש כדאיתא י' דברים שנבראו ע"ש בין השמשות, לכן היה קשה לילקוט אמר קרא "את שבתותי תשמורו" היינו השבתות של הקב"ה הלא הקב"ה לא שבת בין השמשות ואילו אנחנו מצווים על שביתה בביה"ש על כן אמר המדרש שהכתוב בא לרמז על דברים שהן משום שבות וכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות וז"ש "את שבתותי תשמורו" היינו שבות דרבנן לשביתת הקב"ה הואיל ואינו מצוות בשמירתו של השבות אלא באותו זמן ששבת בו הקב"ה ולא בבין השמשות.

(נחלת יעקב)

☆

לא תעשון את רעך ולא תגזל לא תלין פעולת שכיר, לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול. ונראה שכל הלאוין יש להם שייכות זה לזה שזה גורם לזה היינו "לא תעשון את רעך" לשעה כמו שאיתא (ספרא קדושים) לא תעשוק את רעך זה הכובש שכר שכיר, כי לבסוף תבא לידי "לא תגזול" הא כיצד "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר" כדאיתא (ב"מ קי"ב:) כי בעה"ב טרוד עם פועליו ובזמנו הוא זכור אבל אם תלין תבוא לידי שכחה ואז תעבור על "לא תגזול" והשכיר ואשתו יחשבו שהוא מתכוין לגזול השכר ויקללו חרש ויעברו על הלאו "לא תקלל חרש" ויעבור הבעה"ב על הלאו "לפני עור לא תתן מכשול".

(תפארת יונתן)

☆

ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור. וקשה מה שהתחיל בלשון רבים "ובקצרכם" ומסיים בלשון יחיד "פאת שדך", וי"ל איתא (פאה ב' ח') קצר חציה הלוקח נותן פאה לכל, ומבואר דאם יש שני קוצרים וקצר הראשון החצי והשני גמר הקצירה השני מניח פאה על הכל, לכן התחיל בלשון רבים "ובקצרכם" שהיו שני קוצרים ומסיים "לא תכלה פאת שדך" בלשון שהלוקח חייב בפאה על הכל.

(קנאת פנחס)

דורש טוב

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, דרשו חז"ל (יבמות ה' ע"ב) סמך שבת למורא אב ואם, לומר אעפ"י שהזהרתיך על מורא אב ואם, אם יאמר לך חלל שבת אל תשמע לו ע"כ.

נשאלתי הלא דרשו חכ"ל בהמשך הפסוק 'אני ה'' שהוא לנתינת טעם אני ה' ואתה ואביך חייבים בכבודי, **אם כן מטעם הזה כן הוא בכל המצות שלא ישמע לאביו לעבור על שום מצוה,** וכן פסקו באמת בכל התורה ואפילו איסור קל דרבנן לא ישמע אליו, **אם כן לפי זה קשה למה פרטה התורה שבת דייקא שהוא מן החמורות כריתות ומיתות בית דין.** (כלומר דאם היה נדרש באיזה מצות עשה שאין עליה עונש אז היה נלמד מזה בק"ו לכל התורה, משא"כ בכה"ג אין אמאי נרמז הדבר דייקא גבי שבת שהוא מהחמורות)

ונ"ל על דרך הפשט דהנה הטור [יו"ד] סימן ר"מ פסק **דאם אביו רשע פטור מכיבוד** וכן כתב הסמ"ג [ואין כן דעת הרמב"ם], **והנה קשה לדעת הטור והסמ"ג אם כן למה איצטריך קרא אם אביו אומר לו חלל שבת אל ישמע לו,** הרי בלא זה כיון דמצווהו לחלל שבת רשע הוא, וממילא פטור הבן ממוראו וכיבודו, **ותירץ הרב הגדול המפורסם חיד"א זלה"ה** דאיצטריך היכא דהבן קיבל עליו תוספת שבת מבעוד היום גדול והאב עדיין לא קיבל ומצווהו לעשות מלאכה נמצא שאין האב רשע בזה, אעפי"כ אל ישמע לו, עכ"ד.

ולפי זה יומתק הדבר מה שפרטה התורה שבת דייקא, שבתוספת שבת הוא היכי תמצי דיהיה מעשה אחד אשר גבי האב אינו כלל חשש איסור, וגבי הבן הוא איסור, **ולכן הו"א דיצטרך לשמוע בקול אביו, ולהכי הכא דוקא בעי קרא להשמיענו דאין עשה דכיבוד אב דוחה תוס' שבת שקיבל עליו.** [ולפי זה יש מזה קצת ראיה לשיטת הטור והסמ"ג, דאילו לשיטת הרמב"ם הקושיא במקומה עומדת למה פרטה התורה שבת דוקא]:

בני ישששכר (מאמרי שבת מאמר ב' אות ח')

חודש אייר וסגולותי'ה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

עומדים אנו בתחילת זמן הקיץ, בחודש הסגולות היינו חודש 'אייר', וכידוע בתנ"ך נזכר חודש זה בשם זיו (מלכים א' ו, א) בשנה הרביעית בחודש זיו הוא החודש השני, השם 'אייר' הובא מגלות בבל ומשמעותו ממילת 'אור', והוא על שם אור הצח דהיינו זיו אורו, והאור והזיו דרכם לעזור לאדם ליהיות שמח ואף לעזור להיות בריא, וכמ"ש (מלאכי ג, כג) שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ועי' בגמ' מס' נדרים (ח:) דלמד מזה דלעת"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וצדיקים מתרפאים בה, וכבר ידוע הרמז בספרים קדושים: אי"ר ר"ת א'ני י'י ר'ופאיך.

ומקור הדברים הוא במס' שבת (קמז:) דאמר שמואל כולהו שקייני [כל המשקים של רפואה] מדיבחא עד ועד עצרתא [מפסח עד שבועות] מעלו. וביאר מרן החת"ס בחידושיו (שם) דהיינו חודש אייר, והרמז הוא בפסוק כי א'ני י'י ר'ופאיך (שמות טו, כו) ר"ת אי"ר בחד יו"ד, ובפסוק א'ויבי י'שובו י'בושו ר'גע (תהילים ו, יא) הוא בשני יודי"ן, שהמזמור מדבר כשהי' דוד חולה ונתרפא עי"ש.

ועי' בספר 'שער יששכר' מאמר חודש אייר (אות ג) שתמה על הרמז של אייר ר"ת א'ני י'י ר'ופאיך, דהא נקטינן להלכה לכתוב אייר בשני יודי"ן עי"ש מה שכ' בזה, וב'חתם סופר' הנ"ל מצא רמז אף באייר בשני יודין. וכן הוא בספר 'ייטב לב' פ' אחרי (ד"ה וז"ש בסוף השירה) שהעתיק בשם צדיקים: "דאם אייר הוא ביו"ד אחד הרמז א'ני י' ר'ופאיך, ואם בשני יודי"ן דאייר בשני יודי"ן גימ' ארי"ך דהוא בחינת אריך אנפין, וגם כ'י א'ני י' ר'ופאיך ר"ת אריך, וארוכה לשון ארוכה ומרפא", עי"ש.

וביסוד הדברים מבואר כן ב'מהרש"א' (יבמות סב:) על מה דאיתא שם שמתו כ"ד אלף תלמידים של רבי עקיבא בין פסח לעצרת, וביאר שם המהרש"א ב'חידושי אגדות', וז"ל: "ואמר שמתו בין פסח לעצרת להורות שמתו בהשגחה כי **הוא הזמן ממוצע לבריאות וקרוב לרפואה** כדאמרינן בשבת כל שקייני טבא בין דיבחא לעצרתא", עי"ש.

וכן מבואר בספה"ק 'יערות דבש' ח"א (דרוש ו:) "ואמרו כי ימים אלו מיוחדים הם כמו שאמרו הטבעיים כי ימי אייר והן מפסחא לעצרתא, וכדאיתא במס' שבת (קמז:) כולהו שקייני משקין לרפואה, ופי' רש"י מדיבחא עד עצרתא מעלו, והם עלולים לרפואת הגוף והרפואה תועיל מאוד יותר ויותר משארי ימים", עי"ש.

ובספה"ק 'עבודת ישראל' (בליקוטים על ברכת רפאינו) כתב, וזל"ק: "הנה הרופאים הסכימו על חודש אייר לסגולה לרפואה והגם שהם מונין לחדשים (וא"כ היינו

חודש מא"י למספ'), ובודאי נשתלשל הענין מחכמת ישראל שרומז כי אייר בגימטריא אר"ך שמשם בא הרפואה על שם ארוכה ומרפא" וכו', עי"ש. ובספה"ק 'בני יששכר' מאמר א' (חודש אייר אות ג) כתב: "חודש אייר הוא נבחן ומנוסה בחכמת הרפואה שהוא מסוגל לרפואה להריק האצמוכא מן העיפושים וחולשה המרה, ונראה לי הטעם דנשאר זה בסגולה בחדש הזה, דהנה כל החולשות והחולאים על פי הרוב באים מן המאכלים שאינם לפי מזג האדם, והנה בחודש הזה התחיל המן לירד דהיינו לחם אבירים (תהלים עח, כה) לחם הנבלע באיברים, ולא היה בא מזה שום חולי ושום מכאוב, נמצא בחודש הזה נתרפאו כל החולאים, על כן נשאר טבע קיים בחודש הזה סגולה לרפואה", עי"ש, ועוד כתב שם (אות ה): "ועוד נקרא החודש אי"ר בגימטריא אר"ך ומבואר בזוהר (ח"ג רצב:) שהוא לשון רפואה, כמה דאת אמר (ירמי' ל) כי אעלה ארוכה לך, **והחודש הזה הוא בסגולה לרפואה**", עי"ש.

ובעיקר סגולת הרפואה בחודש הזה עי' בספה"ק 'אוהב ישראל' לר"ח אייר שנראה דעיקר הרפואה הוא לרפואת ה"נפש", אולם הוא מזכיר בדבריו הק' דימים אלו מסוגלים לרפואה כמו שאמרו האומות, אולם העיקר הוא לנפש, וזלש"ק שם: "ולכך אומרים אז מס' אבות, כדי לראות ולהבין כל המדות טובות הנזכרים שם, ולכסוף ולהשתוקק מתי אעשה כן גם אני, ולשוב בתשובה שלימה לפני השי"ת, ולזאת יש במס' זו חמשה פרקים נגד ה' שערי בינה הכוללים, וכ"א כלול מעשר הם נ' שע"ב, עולם התשובה". וממשיך שם "**וימים האלה נקרא אצל אומות העולם מ"י** [May] גם הם מודים שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואה", **ומ"י הוא מנין חמישים**, והעיקר הוא שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואת הנפש, וכיה"ר שירפאינו ה' ונרפא אמן", עי"ש, ובספר 'אמרי אמת' [להרה"ק רבי לייבעלע איגר ז"ל] פר' אמור הוסיף ע"ז דחודש מ"י [May] מורה על 'מי' ירפה לך, עי"ש.

וטעם נפלא ביאר בזה הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ל ב'לקוטי מוהר"ן' ח"א (אות רעז) שכתב: "כל הרפואות באין מן הארץ, וע"כ בעת שהארץ נותנת יבולה, שנותנת כח בכל האילנות והצמחים, **דהיינו בזמן החניטה שהוא בחדש אייר, אזי יש כח יותר בכל הרפואות כי אז נותנת הארץ בהם כח**, אבל בזמן אחר אפילו אם יקחו אותן הרפואות בעצמן אין להם זה הכח, **ועל כן לוקחין רפואות בחדש אייר שהוא מייא** [May]", עי"ש. וע"ע בספה"ק 'ישמח ישראל' לר"ח אייר אות ב' שמבאר באריכות ענין הרפואה בחודש אייר.

ובדרך אגב בספר 'מטעמים החדש' (ערך חודש סק"ז) מוסיף על דברי האוהב ישראל הנ"ל עוד טעם דחודש זה נקרא בלשון האומות 'מאי' וז"ל: "לרמז על כי העולם היה תלוי ועומד בזמן הזה קודם מתן תורה ולא הי' ידוע 'מאי' שיהי' מהעולם, אם ישוב העולם לתוהו ובהו, ואם יתקיים העולם כשיקבלו ישראל את התורה, והעיקר הי' רק ביום נ"א, שבו ניתנה התורה כידוע, בגמטריא 'מאי' באל"ף", עי"ש.

ודבר נפלא הוסיף בזה בספר 'סגולות ישראל' (מערכת א, אות מו): "דמבואר בספה"ק דב' חדשים 'אייר וסיון' הם נגד ב' האזנים, וחודש אייר הוא אוזן ימין, ומבואר בספר הק' 'דעת קדושים' [להרה"ק מראזלא ז"ל] דכל הרפואות מתחילין מהאזנים, וע"כ מובן דחודש אייר מסוגל לרפואה", עי"ש.

ובענין זה מתאמרי בפי העולם מאמר נפלא מהגאון 'רבי יוסף ענגיל' ז"ל: "דהנה אמרו חז"ל במס' שבת (קיט:) 'כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו', ולפי"ז מובן מדוע תלמידי ר"ע שלא נהגו כבוד זה בזה מתו בימי הספירה בין פסחא לעצרתא, מידה כנגד מידה כיון שהמבזה ת"ח אין לו רפואה א"כ עונשו הוא שימות דוקא בזמן שהוא זמן של רפואה לעולם" עכ"ד, ודפח"ח.

אולם מה שכתבו דחודש זה מסוגל לרפואה, ומשום זה מרבין ברפואות אינו מוסכם לכל, ואדרבה יש מי שכתבו שזמן הזה מעותד יותר למחלות וע"כ מרבין הרפואות, וכן הוא ב'מדרש שמואל' בהקדמה על מס'

אבות כתב שם (טעם ד') וז"ל: "כי בהיות בזמן הזה תגבורת הדם וכל בני אדם נוהגים להקיז דם ומתרפאים בימים הללו משום דימי הקיץ הם יותר מעותדים לחלאים" עי"ש, ומבואר דאדרבה דמשום דמעותד יותר לחלאים ע"כ מרבין ברפואות, ועי"ש שכתב דלכן לומדין מס' אבות בימים אלו, דעם בני ישראל שהם מתנהגים על פי התורה אינם מתרפאים רפואת הגוף אלא רפואת הנפש, ובזה תעלה ארוכה ומרפא גם אל הגוף כענין כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך אם שמוע תשמע לקול ה' עי"ש.

וכעין זה הוא ב'בינה לעיתים' (ח"ב דרוש לד) שכתב טעם נכון ללימוד פרקי אבות בשבועות הללו: "המובחר שבטעמי המפרשים על למוד פרקי מסכתא זו בשבתות אלו שבין פסח לעצרת, הוא מה שאמרו, כי כאשר לענין שמירת בריאות הגוף הורגלו רוב האנשים בזמן הזה שהוא תחלת האביב לנקות את גופם ע"י ההרקות וההקזות, להיות עתה זמן תגבורת רתיחת הדם, כן לשמירת הבריאות הנפשיי אשר לו מבוא גדול בתכונת הגוף וטוב ההתמזגות אנו מרגילים עצמנו בלמוד דברי מוסר השלמים האלה ותקוני המדות המעולות אשר היא הרפואה האמיתית" עי"ש.

וגם הגאון החיד"א ז"ל בספרו 'חדרי בטן' ריש פ' שמיני כתב: "בתחילת הקיץ נוהגים ברפואות ליקח סם המשלשל להריק העיפוש ולהקיז ולהוציא הדם האשיי וליקח סמים המזככים הדם ולרעות בגנים וכיוצא מיני תענוגים, וכה יעשו לחולי הנפש לשלשל ולהריק כל עיפוש הזוהמות ממדות רעות ולהקיז מכמה דיעות רעות ולהרחיב הלב באהבת ה' והגיון תורתו מאירת עינים, וזה כתבו המפרשים טעם לקריאת אבות לעורר על המוסר והשלמת נפשו כשם שמבקש בזמן הזה רפואת גופו", עי"ש.

ובספר 'אוצר כל מנהגי ישרון' (סימן מ"א) מביא בשם ר' שלמה זלמן נכד הגר"א: "היינו מפני שהשתנות המדות הוא ע"י ההשתנות אשר ישתנו האדם במזגיו וכחו וטבעו ע"י סיבת הזמן או המקום, ומחמת קורות העיתים מחמת שינוי האווירים אשר עי"ז התפעלו האברים הפנימים וישתנו מזגיו וכוחותיו, ומחמת זה ישתנו גם מדותיו ממילא, ואנו רואים כאשר יתחילו ימות הקיץ ישתנו האווירים מחמת השתנות העת מימות הסתיו לימות הקיץ, וזאת היא הסיבה דבעת ההוא יתהוו כמה תחלואים לאדם מחמת שינוי אווירים, ולכן הורגלו כמה אנשים לעסוק ברפואות בימים אלו כידוע, בכדי להעמידם המזגם וכחם על מכונם, וכן איתא בגמ' מס' שבת (שם) כל שקיינא מדיבחא עד עצרתא, ולזה כיון דבעת הזאת ישתנו האווירים ומזה ישתנו מזגיו וכחותיו, וגם מדותיו יש להם התקשרות ושייכות אל מזג כחות גופו, **ולזה ראו שנכון וראוי לבקש מזור תרופה גם לתחלואי מדותיו אשר נשתנו, ולטהר אותם ולחזק כל כחותיו ומדותיו לטוב ע"י שיתעמקו בלימוד המסכתא הזאת הנקראת אבות**", עי"ש.

אולם בספר 'מילי דאבות' מהגאון רבי יצחק מוואלאזין ז"ל ביאר הטעם ללימוד מס' אבות בשבועות אלו משום דאז הזמן יותר מסוגל לרפואה וכמו שכתבו הספה"ק וכמו שהעתקנו לעיל, וז"ל: "יש נוהגים עד שבועות, ויש נוהגים כל ימי הקיץ, הענין הוא כי **כמו ברפואת הגוף מצוים הרופאים להמתין עד ירח 'מאי', שאז האויר מזוג ומרוצת הדם ג"כ אז במזג הראוי ואם יקיזו אז דם יתפעל ביותר וירפא, כן גם ברפואת הנפש**, כי בזמן הקיץ האדם מתחמם והזמן מזוג והבריאה כולה עדויה בפרחי הוד ופרי הדר המעוררים את החושים והתאוות ועי"ז עלול האדם לבא לכמה חטאים רעים ע"י הטיול בגנים וכה"ג יבא לידי ביטול תורה ומראית עיניו יוכלו להביאו לשאר חטאים כי עינא ולבא תרי סרסורי עבירה, כן כל המדות הרעות יגברו ע"י חימום הדם כמו הקנאה והתאוה והכבוד ביותר כי לכן נקרא בשם כבד כי הוא מעורר בחומו את המדה הנשחתה הכבוד באדם, ובאמת צריך האדם להיות עניו ושפל רוח מאד, **אשר על כן צריך האדם לקחת בימים האלה תרופות להשפיל גאותו וכבודו ולהשקיט את הכח המתעורר ע"י מאמרי מוסר ולמודי דעות ומדות ישרות**, וזה יושג ע"י אמירת המוסרים היקרים ולימודי המדות הנפלאים שבמס'

אבות, וכאמרם ז"ל ב"ק (ל:) האי מאן דבעי למיהוי חסידא יקיים מילי דאבות", עי"ש.

ובספר 'ימלט נפשו' (סי' ל"ב אות ב) כתב: "וחודש הזה מסוגל לרפואה להריק האצטומכא וחולשת המרה, כאשר בחון בחכמת הרפואה, כמו כן מסוגל לרפואת הנפש, ללמוד מסכת אבות המלאה לה מדות טובות וחסידות, ומה גם שרמזו דורשי רשומות בראשי תיבות שם חודש זה, אייר ר"ת א'ברהם י'צחק י'עקב ר'חל, שהם ד' רגלי המרכבה. **והימים הללו טובים לישראל** כמו שכתבתי לעיל (סי' כט אות י). **בחודש זה מתעורר זכות אבותינו הקדושים**" וכו', עי"ש.

ומשמי' דהרה"ק רבי פנחס מקאריץ מובא בספרו הק' 'אמרי פנחס' (אות רכ"א): "שהגשמים היורדים בין פסח לעצרת רפואה גדולה לכל החלאים שאין כדוגמתה, דהיינו לעמוד בגשם ולגלות קצת הראש שירד הגשם על הראש וגם לפתוח פיו, ומעצרת ואילך יש מהם טובים לרפואה היינו היורדים בזמן שהארץ צריכה להם אז הם טובים לרפואה" וכו', עי"ש וכן הוא בשמו בספר 'נופת צופים' (אות פ"ה).

ובספר 'סגולות ישראל' (מערכת ג' סקל"ד) כתב: "ואפשר לומר שיותר מועיל סגולה זו בל"ג בעומר, עפ"י מהש"כ בכונת האריז"ל בברכת לאל ברוך וכו' בבורא רפואות דיש לכון לספירת הוד, ויום ל"ג בעומר הוא הוד שבהוד ומסוגל לרפואה, וכמדומה לי שמצאתי כן באיזה ספר קדוש, ובפרט הגשם ביום ל"ג בעומר הוא סימן ברכה כמו שמצאתי בגליון ספר שבלי לקט (סי' קצט) וז"ל פלג אלקים מלא מים, נוטרוקין של פל"ג הפ"א הוא פורים, הל"ג הוא ל"ג בעומר, כשיבוא גשם בשניהם הוא סימן שובע", עי"ש.

וגם לשפע הפרנסה מסוגל בחודש זה ביותר עפ"י מה שכתב בספה"ק 'רב טוב' פ' בשלח (דף סח) וזל"ק: "וזה סוד חדש אי"ר ביו"ד אחד שבו מתחיל רפואה של מרחצאות כי אי"ר ר"ת א'ני י'י ר'ופאיך, **וממילא מזה בא שפע פרנסה ג"כ כי הרעב והצמא בכלל חולי' כידוע**, ע"כ באר"י בו נגמר בישול התבואה והפירות ובחו"ל מתחיל בו צומחות התבואה והפירות שמזה בא שפע פרנסה, ולדעת הכותבין אייר בשני יודי"ן עולה ארך ר"ת כ'י א'ני י'י ר'ופאיך, ומשם בא שפע פרנסה מרצון הפשוט שהכל בעתיקא תליא מילתא" וכו', עי"ש.

ובכלל חודש זה מיוחד להצלחה בכל ענינים, וכמו שהאריך הרה"ק ממונקאטש בשו"ת 'מנחת אלעזר' ח"ד (סימן מ"ד) לדברי השואל דיש סכנה לנסוע בימים אלו, וע"ז השיב בארוכה דאדרבה כל עולי רגלים הלכו הביתה בימים אלו, וגם האריז"ל ותלמידיו נסעו בימים אלו לציון הק' במירון וכו', ובסו"ד סיים: "וגם תראה נא במקובלים הראשונים בס' קרניים וס' דן ידין (מאמר ה) ותראה מעלת אלו החדשים ניסן אייר וסיון שהם לטובת ישראל", ועי' בזוה"ק פ' אחרי (נה:) שמבואר דד' חדשים אלו 'אדר ניסן אייר סיון' הם יותר מובחרים לחסד ורחמים ורעוא אישתכח, וב'מגלה עמוקות' פ' ואתחנן (אופן ק"ז) כתב "דהחמישים ימים בין פסח לעצרת הם מהימים שבהם עיקר הצלחת ישראל" וכו', עי"ש. ונסיים בדבריו הק' של המנחת אלעזר ז"ל בתשובה הנ"ל שכתב "**ותראה ותבין מעלות הימים האלו שהם בזמן הזה מה שהמה מסוגלים ומוצלחים**".

תפילה מהגאון החיד"א זצ"ל
לבריאות ורפואה שלימה

רבונו של עולם, ברחמיך תן בנו כוח ובריאות ויכולת מספיק, וחזק ואמץ באברינו וגידינו וגופנו לעמוד על המשמר. ולא יארע לנו שום מחוש ושום כאב, ונהיה שמחים וטובים ובריאים לעבודתך. ותצילנו מכל רע, ותאריך ימינו בטוב ושנותינו בנעימים ומלא שנותינו אורך ימים, ושנות חיים תוסיף לנו לעבודתך. ובצל כנפיך תסתירנו, ותצילנו ולכל בני ביתנו מכל גזירות קשות ורעות, ונהיה שקטים ושאננים, דשנים ורעננים לעבודתך וליראתך.

משיב כהלכה

תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

דיני מחיקה בשבת וביו"ט

א] יש שכתבו שהמקילים לעשן ביו"ט צריכים למחוק מבעוד יום את האותיות הכתובות על גבי הציגערעט"ל על ידי שיכסה אותן בידיו[א] והמיקל בזה יש לו על מי לסמוך[ב].

ב] פעמפער"ס שיש על גביהם ציורים הנמחקים בשעה שהתינוק מרטיבו מותר להשתמש בהם בשבת[ג].

ג] הקולף ביצים בשבת ויש על גביהם אותיות או מספרים שהוטבעו ע"י חותמת יש לדקדק לפתוח ולהסדיק את הקליפה סביב האותיות באופן שמקום האותיות יתקלף בשלימות והאות עצמה תשאר בשלימותה[ד] ואף אם בסוף לא עלתה בידו ונשתברו במקום האותיות לא עובר איסור[ה].

ד] מותר לבשל ביו"ט ביצים שיש עליהם חותמת של האותיות ומספרים אף שבוודאי ימחקו האותיות ע"י הבישול[ו].

ה] יש ליזהר כשפותחים העטיפות הסובבות את המאכלים ומשקאות שלא לקרוע או לחתוך בתוך האותיות משום איסור מחיקה אך אם אין שם אותיות וצורות רק קוים ורשימות שאין לו שום משמעות מותר.

ו] בשעת הדחק כשאין לו דרך אחרת או במקום חולי רשאי לקרוע גם בתוך האותיות או ציור ולכן אם שכח להוציא את "כדור התרופה" מאריזתה ומליאה אותיות יכול להוציאה אפילו אם יקרע מקום האות[ז].

ז] ספרים שכתוב עליהם אותיות או צורות בראשי חודי הדפים באופן אשר בעת פתיחת הספר מתפרקות האותיות ואינן נראות[ח] וכאשר סוגרים אותו חוזרות האותיות ונראות[ט] נחלקו בזה גדולי הפוסקים יש שאסרו משום מוחק וכותב ואף שאינו מתכוין לכך אסור משום פסיק רישא[י] אמנם רבים מן הפוסקים התירו מכמה טעמים[יא], ולמעשה המנהג להקל בזה[יב] אך אם יש לו ספר אחר ללמוד בו ראוי להחמיר בזה[יג].

ח] כיון שנחלקו הפוסקים בזה טוב ליזהר שלא לכתוב לכתחילה שום אותיות או צורות על חודי הדפים[יד] אכן אם צובע צידי הדפים ואינו מצייר שום צורה בזה א"צ להחמיר כלל.

ט] אם פתח ספר או סידור שיש עליו אותיות או צורות מן הנכון שלא יסגרנו אלא יכסנו במפה[טו].

י] כמו"כ בנוגע לפתיחת קרטנים ואריזות מאכלים שונים שבמקום הפתיחה נדפסו אותיות וצורות וכשפותחם הוא מפריד חלקי האותיות וכשחוזר וסוגרו הוא מחברם ביחד דינו כמו שנתבאר שהמנהג להקל בזה בפרט כשאין לו אחרת.

ביאורים והוספות

(א) קיצור שו"ע סי' צ"ח סעיף ל"ב בשם הפמ"ג סי' תקי"א משב"ז סק"ב וכבר דנו בדברי דאפ"ל דהפמ"ג מיירי לקרוע הנייר שכתובות עליו אותיות דזהו מעשה בידים ואסור אבל עדיין לא מוכרח שאם נמחקים האותיות תוך כדי העישון בפיו אולי קיל טפי ומותר ובשו"ת כת"ס או"ח סי' כ"ז ג"כ אוסר.

(ב) בדעת תורה סי' תקי"ד ס"א כתב להיתר וכ"כ בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' מ"א ובשש"כ פי"ג הע' ל"ד בשם הגרשז"א דישנם כל ההיתרים המובא בסי' ש"מ לגבי אכילת עוגה שיש עליה אותיות דהתירו הפוסקים דהוי פסיק רישא ומקלקל וכלאחר יד ומוחק שלא ע"מ לכתוב.

(ג) ואין לאסור מצד שהאדם הנותן אותו ע"ג התינוק גורם בעצמו למחיקה כיון דאינו אלא גרמא וגם אינו מתכוון ופעמים שאינו פסי"ר והמחיקה נעשית כלאחר יד ואין בזה משום איסור ספייה לתינוק כיון שהתינוק אין יודע כלל כי הוא מרטיב ומוחק אותיות.

(ד) ואף להמתירים לשבר אותיות חרוטות ובולטות במיני מאפה היינו דווקא בעוגה שהוא דבר מאכל ונתהוה חלק מהמאכל ואין עליו שם כתיבה ומחיקה, קצוה"ש בהשמטות עמוד קס"ט.

(ה) קצוה"ש סי' קמ"ד בדה"ש סוף אות ו' דכיון שהוא נזהר לא לפתוח במקום האותיות שוב אינו "פסיק רישא" שישתברו והוא דבר שאינו מתכוון ומותר.

(ו) דהוי רק גרמא ושייך כאן כל ההיתרים דסי' ש"מ פסיק רישא ומקלקל וכלאחר יד.

(ז) שו"ת אז נדברו ח"י סימן ח' וכן בשו"ת דבר יהושע ח"ב סי קל"ה מצדד להקל לצורך עונג שבת ואין לו דרך אלא לקרוע בתוך האותיות דהוי פסי"ר דלא ניחא ליה בתרי דרבנן דהוא מקלקל ואינו ע"מ לכתוב.

(ח) נמצא דהוי מוחק בשעת פתיחתו.

(ט) נמצא דהוי כותב בעת סגירתו.

(י) במג"א סק"ו מעתיק להלכה דעת הלבוש להחמיר וגם המאמר מרדכי אוסר ובשו"ת אבני נזר או"ח סי' ר"י מחמיר בזה וכ"ה בחזו"א סי' ס"א.

(יא) בתשובת רמ"א סי' ק"ט שהובא במג"א וכ"כ הטו"ז להתיר משום דהקירוב וריחוק אינם נחשבים מעשה כתיבה ומחיקה וכיון שאינו "מוחק" את עצם האות ורק "מפריד" את חלקי האותיות זה מזה וכן בסגירת הספר אינו כותב עצם האות רק מקרב חלקיה אין בזה גדר של מלאכה דכל חלקי האותיות נשארים קיימים ואפשר בקל לקרבן והרי הן כמקורבים ועומדים ואינו עושה כלום בקריבה זו, והאוסרים ס"ל דלא אמרינן סברא זו אלא לענין אותיות שלימות ולא באותיות חתוכות וכיון שהאות נפרד ונתחלק כשפותחו אסור, ובמשנ"ב ס"ק י"ז מביא טעם נוסף להתיר כיון שהספר עומד כל הזמן להפתח ולהסגר הוי כדלת הנסגרת ונפתחת תמיד שאין בה איסור בנין וסתירה.

(יב) כמבואר במג"א בשם הכנה"ג ומהר"ש הלוי ובשו"ע הרב ס"ד.

(יג) כ"כ במשנ"ב ובשעה"צ ס"ק כ"ה.

(יד) כף החיים סק"ל.

(טו) כיון דיש בזה פלוגתא והמשנ"ב מצדד להחמיר אם יש לו ספר אחר, ה"ה בדידן שיש לו מפה לכסותו וא"צ לסוגרו, וגם חמור יותר מפתיחת הספר דשם הוי רק פסיק רישא דלא ניחא ליה, אבל כאן בסגירת הספר אדרבה נהנה מקירוב חלקי האותיות שנראין ע"י סגירתו וגם לא שייך ההיתר של פסי"ר דלא ניחא ליה במקום מצוה דהסגירה אינה מצוה גמורה כ"כ שהרי יכול לכסות הספר במפה.

לשכת הסת"ם

איסור מוזיקת שם השם (י)

כמה שאלות באות ם' של א/להים.

לא עשה בליטה בצד שמאל

מ"ם סתומה [ם], של שם 'א/להים' שלא עשה הבליטה מצד שמאל (ציור) [1]. נקטינן שכשר[2]. אמנם ראוי להוסיף הבליטה, שיהא כצורתה לכתחילה[3]. [ואף בשם השם מותר להוסיף דיו. דרק לתקן ע"י מחיקה אסור. משום איסור מחיקת מקצת שם השם].

הרחיב הבליטה בצד שמאל

אם בלט בצד שמאל יותר משיעורה (ציור לז), נקטינן שכשר. אמנם בתיבת חול יש לגרוד המותר, כדי להעמידה על עיקר צורתה. ואין בזה משום חק תוכות[4], ומשום שלא כסדרן[5]. מ"מ בשם השם אסור לגררה[6].

אמנם אם הרחיב הבליטה הרבה (ציור לח) עד שהתינוק לא הכירה, שהדין הוא שפסול. ובתיבות של חול צ"ע אם מועיל גרירה לתקנה [משום חק תוכות][7]. ולכן יש לפסול האות, ולחזור ולכתבה. א"כ בשם השם יהא אסור למחקה, משום איסור מחיקת מקצת השם [אע"פ שעכשיו הם' פסול, כיון שניכר קצת שהוא אות ס'][8].

---

1. אות מ"ם סתומה (ציור ב) מורכבת מאותיות כ"ף וא"ו (ציור א'). ולכן צריך שיבלוט גגה לצד שמאל כראש וא"ו (ציור ז).

2. משנ"ס (אות ס'), דהדין שצריך לבלוט הגג בצד שמאל, הרי הוא רק לכתחילה. ובדיעבד כשר אף ללא הבליטה.
3. פשוט. דלכתחילה צריך שיהיה כתיבה תמה - שלימה, בכל פרטיה ודקדוקיה. וגם באותיות של שם השם מותר לקן ע"י הוספת דיו.
4. כיון שהאות כשר גם בלא התיקון. א"כ אינו נחשב שגמר האות ע"י חק תוכות.
5. כיון שהאות כשר גם לפני התיקון, לא נחשב שלא כסדרן.
6. משום דנקטינן שאפילו מחיקה 'מקצת' השם כדי ליפות את האות נמי אסור. ורק באופן שהשם פסול ללא מחיקת במקצת. וע"י המחיקה במקצת נתכשר האות [ללא צורך לבטלה קודם מצורת האות] אז יש אופנים שמותר. והכא כיון שהם' כשר גם ללא התיקון. לכן אסור למחקה.
7. כתב בביאור הלכה (משנ"ס אות ס' ד"ה יגרור) "ומ"מ אם המשיכה כל כך עד שהתינוק לא הכיר להאות על ידי זה, צ"ע אי מהני גרירה וכו'".
8. כן נראה לפי המבואר בשו"ע (יו"ד סימן רעט סעיף יא בהגה) באות ה"א של שם השם, שנגע רגל השמאלי בגגה שנקטינן שפסול האות ה"א, מ"מ באופן שניכר שהוא אות ה"א אסור למחקה. משום דנראה כמוחק את השם. ה"נ אפילו שהם' פסול, מ"מ ניכר קצת כאות ס', א"כ יהא אסור למחקה. משום דנראה כמוחק אות משם השם. [ואיה"נ באופן שאינו ניכר כלל כאות ס', לכאורה יהא מותר למחקה, כמו שנתבאר שם באות ה"א שנראה ע"י הנגיעה כאות ח', שמותר למחקה. דאות חי"ת אינו נעשה לשם השם. מ"מ עדיין צ"ע. דכיון שהבליטה אינה מעכב בצורת האות. כפי האמור שגם ללא הבליטה הרי צורתה עליה. א"כ אפשר שיהא אסור למחקה. וצ"ע].

ו' אייר

הגה"ק רבי יצחק מהאמבורג זי"ע

ואלה תולדות יצחק

נולד בשנת בשנת תע"ה לאביו הגאון ר' יעקב יוקל בנו של הגאון ר' מאיר הורוויץ זי"ע הנודע בשם המהר"ם טיקטין (הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע אמר להרה"ק ר' מאיר מאפטא זי"ע בעל "אור לשמים" שהי' גם נכד של המהר"ם טיקטין כי יחוס אינו נחשב בשמים רק יחוסו של משפחת הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע שהמה נכדי הגה"ק ר' מאיר"ל מטיקטין, ואביו של הרבי ר' שמעלקא הי' ר' צבי הירש אב"ד טשארטקאוב, אשר הי' בידידות עם הבעש"ט הק', בנו של המהר"ם טיקטין אחיו של ר' יוקל, המהר"ם טיקטין אמר שהוא לא עירבב תורת הנגלה עם תורת הנסתר, אלא שבע שנים למד נגלה ושבע שנים למד נסתר, ור' יוקל נולד לו בשנים שלמד נגלה, ור' צבי הירש נולד בשנים שלמד נסתר) בן הג"ד שמואל שמעלקא הלוי אב"ד טראני בן הגהק"ד יהושע הארוך בן הגאון ר' פנחס הלוי הארוויץ מקראקא גיסו של רבינו הרמ"א, ולמעלה בקודש למשפחת הורוויץ ממשפחות העתוקות ומיוחסות שבישראל, זצ"ל, שכיהן באותו הימים כאב"ד בעיירה בוליחוב, (אחר בוליחוב עבר לכהן פאר בעיר בראדי, ומשם עבר לכהן בהעיר רבתי גלונא) בהיותו בן י"ג לקחו הנגיד הצדיק רבי יעקב באב"ד ז"ל מבראדי כחתן לבתו, ועבר לגור אצל חותנו, וישב שם והמית עצמו באהלה של תורה בה"קלויז" המפורסם, ושם קנה לו חבר את הגאון בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל, אשר יחדיו עסקו בתורת ה' יומם ולילה מתוך יגיעה רבה והתמדה יתירה, עד שעלו ונתעלו והיו לגאוני ארץ ומאורי הדור.

על כס הרבנות

בהיותו בן כ"ה שנה נתקבל לכהן כרב ואב"ד בק"ק הארחוב, עיירה הסמוכה לבראדי, בין הדיינים שבבית דינו נימנו הגאונים הצדיקים ה"ה הגאון רבי רפאל מייזליש זצ"ל בעל "תוספות שבת", והרה"ק ר' יצחק מדראהאביטש זי"ע מגדולי תלמידי הבעש"ט הק' (אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע), כבר אז בכיהנו בעיירה קטנה זו יצא שמו לתהילה ורבים פנו אליו בשאלות, עיין בספרו של רעו ועמיתו אשר אהבה גדולה שררה ביניהם ה"ה שו"ת נודע ביהודה (מהדורה קמא–יו"ד סימן מג ד"ה והנה החמרתי) שמוסיף בתשובה להיתר אשה וז"ל: באופן זה שיסכים עמי כבוד מחותני (בנו של הנוב"י ה"ה הגאון ר' יעקב יעקובקא הי' חתנו, הכ') וש"ב הרב הגאון הגדול המפורסם אב"ד דק"ק הארחוב..., בשנת תק"נ נבחר לעמוד בראש ה"קלויז" בבראדי, בשנת תקט"ו אחד הסתלקותו של אביו נקרא למלאות מקומו של אביו בגלונא, לאחר שש שנים הוכרח לחזור לבראדי ועמד שוב בראש ה"קלויז", ובשנת תקכ"ד נבחר לכהן כאב"ד של העיר, אולם לא ארכו ימי ישיבתה שם כי בשנת תקכ"ה נקרא לכהן פאר בעיר הגדולה בישראל ה"ה ק"ק האמבורג, שהיתה בשעתו מן הקהילות החשובות ביותר וידועה בשם – אה"ו על היותה כוללת עמה את הקהילות הגדולות ק"ק אלטונא, וק"ק וואנדסבעק, וידוע את אשר המליצו עליהם הפסוק "כי בחר ה' בציון או"ה (א'לטונא, ו'ואנדסבעק, ה'אמבורג) למושב לו", ועל שם העיר הזאת נודע ונתפרסם שמו בקרב ישראל בשם "רבי איציק'ל האמבורגער".

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

ימי ההילולא

ו' אייר

- **רבי יוסף משה מדראגיטשין ב"ר יקותיאל זמן -תק"י**
- **רבי יצחק הלוי הורוויץ אב"ד אה"ו ב"ר יעקב יוקל -תקכ"ז**
- **רבי לייביש ממעזריטש** (תלמיד הבעש"ט) **ב"ר משה יוסף -תקל"ה**
- **רבי משה מסאמבור ב"ר יצחק אייזיק מסאפרין** (תפלה למשה) **-ת"ר**
- **רבי יוסף מאיר מספינקא ב"ר שמואל צבי** (אמרי יוסף) **תרס"ט**

ז' אייר

- **רבי שלמה אפרים לינטשיץ ב"ר אהרן** (שוללות אפרים, כלי יקר) **שע"ט**
- **רבי חיים מסאטינוב ב"ר יוסף מיאמפאלי -ת"ר**
- **רבי חיים גדלי' מבעהיב ב"ר נחמי' יחיאל -תרס"ד**
- **רבי אבי עזרי זעליג אלעזר מקוזניץ ב"ר יעקב יצחק מבלנדוב -תרס"ו**

ח' אייר

- **רבי ירחמיאל מפאשיסחא ב"ר יעקב יצחק -תקצ"ט**
- **רבי דוד הלוי פרדס אדמו"ר מסטאשוב ב"ר מרדכי -תרפ"א**

ט' אייר

- **רבי אביגדור קרא ב"ר יצחק** (בעל הקנה)**- קצ"ט**
- **רבי ישראל מבאקוי ב"ר חיים משה מסטעפין - תרס"ב**
- **רביחיים פריד'לאנדער** (חתן ר' צ"ה מליסקא) **ב"ר משה** (טל חיים)**- תרס"ד**
- **רבי משה ב"ר ברוך משאץ - תרפ"ו**

בך יברך "ישראל"

מרן הבעל שם טוב הק' זי"ע העריץ מאד את ר' איציק'ל והי' אומר עליו דברים נשגבים, אפילו שר' איציק'ל הי' מתנגד לדדכי החסידות, כמו שאמר פ"א כשראה ר"א ענין נורא שעשה הבעשטה"ק בסוכתו, אמר "עם כל זה, אין דרכו לפני, נשמתו לעניני, ונשמתי לעניני", פ"א אמר הבעשטה"ק זי"ע שמר"ח אלול עד ראש השנה הוא מרקיב את ספר "ראשית חכמה" מרוב בכיי, הרה"ק ר' משה מראזוואדאוו זי"ע אמר "כי הבעש"ט ז"ל העיד שרוח הקודש שורה עליו מר"ח אלול עד הירידן בקראסנא (מחמת שאז הי' נטרד מעניניו עקב הד"ת שהיו באים לפניו הסוחרים), וכל רואי פניו התעוררו לתשובה", הגה"צ ר' אברהם יוסף מקראשנוב צ"ל כתב וז"ל: זקיני הגאון מהר"י מהאמבורג ז"ל מלבד שהי' גדול בתורה, הי' גם קודש ה', אשר הבעש"ט אמר עליו, שמאלול עד חשון איננו בעולם הזה (אהל נפתלי, מטעמי יצחק, קונטרס "זכרון יצחק" אשר בסוף ספר אהל נפתלי).

מנפלאותיו

פ"א ציווה לשמש שבעירו שיסגור את בית הכנסת וימסור לו המפתח, וכן עשה, לעת ערב כאשר בא הקהל להתפלל ויבקשו שהשמש יפתח הדלת ולא נתן לו את המפתח, ויהי המפתח אצלו שלשה ימים, אח"כ נתן המפתח להשמש ויפתח את בית הכנסת וראו כי כל כיפת בית הכנסת נפלה על הארץ, ואם היו מתפללים שם באותן הימים היו ח"ו נהרגים כמה נפשות, ויהי לנס.

סוחר אחד מעשירי האמבורג הפליג בלויית רעו, אף הוא סוחר נכבד, בספינה, ונישבו בידי שודדי-ים, שניהם הובאו למכירה בשוק העבדים, האדון הישמעלי שקנה אותם מסר לכל אחד מהם כברת ארץ לעבדה ולזרעה, וחוק וזמן נתן להם שיגמרו את מלאכתם, בהזהירו אותם שאם ישנו את תפקידם ולא ישלימו מלאכתם למועד אחת דתם למוות, וכפי שאכן הי' מנהג המקום שהעבד נתן ביד אדונו כחומר ביד היוצר, בהגיע המועד הנקוב, והסוחר שלא הורגל מעולם בעבודה קשה לא השלים את חוק עבודתו, ואדונו הערין גזר דינו לשפוך דמו, הוא תפס בו וגררו אל קצה השדה וקשרו בעבותות אל אחד העצים והלך להביא את חרבו לשחטו, כאשר הלך ממנו מיהר אליו ריעו הקרוב לדבר עמו בטרם ימות, ויפול על צווארו, ויבכו שניהם, ויבקשו הסוחר שיבטיחו נאמנה שעם רדת החשיכה יביאהו לקבורה, שלא תהי' גוויתו מאכל לעוף השמים ולחייתו ארץ, ואכן הלה הבטיח לו על הדבר ויופרדו איש מעת רעהו בבכי מר, לאחר שנפרדו, והאדון הרוצח עדיין לא בא, עבר שם אדון ערבי אחר ואתו עמו עבד שחור, וכשראה את הסוחר קשור בעבותות, שאלו, מה לך כי קשור אתה אל העץ, לאחר שסיפר לו בקול בוכים את סיפורו נכמרו רחמיו עליו ונשא חן בעיני האדון ויתירהו ממאסרו, ובמקומו קשר את עבדו הכושי, כשאת הסוחר לקח עמו ונסע לדרכו, אך עברה שעה קלה לאחר שנעלמו משם, והנה בא הרוצח כשחרבו שלופה בידו ותאוות הרצח מבעבעת מעיניו לבלתי הבחין שאין האסור עבדו כלל, ובחמת זעם התנפל על הכושי באכזריות ויבתרהו לבתרים עד אשר נחה חמת זעמו, כרדת החשיכה בא הריע בחשאי לקיים את הבטחתו לקבור את הנרצח ועקב האפילה לא הבחין אף הוא כי הוחלף האיש, ותוך כדי שהוא מתייפח בדמעות שליש כרה בור וקבר את גופת הנרצח,

ויהי לתקופת הימים הצליח הריע להימלט על נפשו מאדונו ולשוב לאחר תלאות רבות לביתו בהאמבורג ובא לפני הגאון ר' איציק'ל וסיפר לו את המאורע דבר מוות חבירו, לאחר חקירה ודרישה התיר הגאון את העגונה מכבליה והתירה להינשא..., לא ארכו הימים והאשה באה בקשרי שידוכין עם אחד מעשירי העיר והם פירסמו דבר נישואיהם בכתבי העתים, כנהוג עשירי הארץ בימים ההם, ביני לביני הגיע הסוחר ה"נרצח" לאמעריקא, ושם הגיע אליו הקול שאשתו עומדת להינשא בחפזון ובהלה גדולה נשא רגליו מיד להפליג לאירופא, כשל כולו תפילה לפני אדון

ימי ההילולא

י' אי"ר

- **עלי הכהן הגדול - ב"א תת"ע**
- **רבינו יצחק אלפסי ב"ר יעקב (ר"ף) - ד"א תתס"ד**
- **רבי מאיר מרגליות ב"ר צבי הירש (תלמיד הבעש"ט, מאיר נתיבים) - תק"ג**
- **רבי יוסף תאומים ב"ר מאיר (פרי מגדים) - תקנ"ב**
- **רבי משה מזויהל ב"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב - תקצ"א**
- **רבי עזריאל גרין אב"ד מונקאטש ב"ר שמעון (תלמיד החוזה -נחלת עזריאל) - תר"א**
- **רבי שמואל מקאמינקא ב"ר משה אהרן - תר"ג**
- **רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמארנא ב"ר אלכסנדר - תרל"ד**
- **רבי דוד מטאלנא ב"ר מרדכי מטשערנוביל - תרמ"ב**
- **רבי הלל ליכטנשטיין מקאלאמייא ב"ר ברוך בענדיט (עת לעשות) - תרנ"א**

י"א אי"ר

- **רבי נפתלי צבי מראפשיץ ב"ר מנחם מענדל (זרע קודש) - תקפ"ו**
- **רבי יצחק מראדוויל ב"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב - תקצ"ה**
- **רבי יהודא צבי מסטרעטין ב"ר שמואל זנוויל - תר"ד**
- **רבי חיים יהודה ב"ר שלמה קלוגער - תרי"ח**

י"ב אי"ר

- **רבי (אברהם משה) זרח אייזליץ ב"ר מאיר (אור לישרים) - תקט"ו**
- **רבי ישעי' מיאנוב (צוואת הבעש"ט) - תקנ"ד**
- **רבי יהודא צבי מדאלינא ב"ר ישכר בעריש - תרס"ט**

שומע תפילות שלא יאחר למועד הנקוב ויספיק להגיע קודם מועד החתונה, לאחר טלטולי דרך הגיע במועד ליל החתונה לאלטונה הסמוכה להאמבורג, ושם פנה אל בית ר' איציק'ל ויספר לו את כל אשר עבר עליו, אולם דא עקא כיון שהרב ה' באלטונא שהיתה אז תחת ממשלת המלך של דענמארק, והאמבורג היתה תחת ממשלת אשכנז, ובין שתי הערים עובר נהר רחב, ובלילות נסגר הגשר בין שתי הערים ולא ה' באפשרותם להגיע בשום אופן להאמבורג ולעכב את הנישואין מאיסור נורא של אשת איש, כראות ר"א את המצב זה נחלשה דעתו ונפל אפים ארצה בבכיה עצומה על המכשול הנורא שעומד ליצאת, חלילה, מתחת ידו, וכך שכב כמתעלף שעה ארוכה בבכיה ובתפילה לפני שוכן מרומים שיציל את האיש והאשה מהאיסור הנורא, ויהי בחצי הלילה התעורר וקם לפתע וקרא בשמחה רבה "הודיעו לי עתה מן השמים, אשר ברגע האחרון דחו את מועד הנישואין ביום אחד", ואכן זכות של אותו קדוש ונורא עמדה להם לינצל מן החטא הגדול, למחרת היום שב הסוחר לביתו זו אשתו בשלום ובשמחה רבה.

אחרית ימיו

בשנותיו האחרונות על אדמות בשנת תקכ"ז תקכ"ז היתה סערת ה"גט מקליווא" שהרעיש את העולם היהודי, יצא אז ביחד עם רש הנוב"י להגן על כשרת הגט שכתב הרב מקליווא. יש בקבלה מראשי העיר אלטונא, שבהיות הגאון מהר"י הלוי סמוך לפטירתו פרצה שם שריפה גדולה, ותשקע האש בתפילתו, ובירך את העיר שלא תהי' עוד למאכולת אש, ואם תפרוץ אש יזכירו את דבריו, כעבור כמה שנים הבערה ללהב יצאה ותאכל חצי העיר, או אז הזכירו את דבריו וכבה האש תיכף ומיד.

ביום שלישי ו' אייר תקכ"ז עלה בסערה השמימה כשהוא רק ב"ן שנה, מסופר שקודם יציאת נשמתו קרא לבניו ואמר להם "דעו לכם, כי ארבע מאות תעניתים התעניתי וביקשתי מלפני אדון כל, שלא תמיש התורה מזרעי עד עולם, וכי יהיו לי בנים ובני בנים יושבי על מדין כסאות למשפט לבית ישראל עד ביאת הגואל...".

י' אייר

הגה"ק רבי הלל מקאלאמיי זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקע"ה לאביו ר' ברוך בענדיט ז"ל ליכטנשטיין מגזע השל"ה הק' ולאמו האשה הצדקנית מרת ליבא ע"ה מגזע רבינו מרדכי יפה בעל הלבושים זי"ע עשרים וששה דורות למעלה בקודש ישבו על כסא הוראה זה אחר זה, והאירו העולם בצדקתם.

כבר במעלליו יתנכר נער, ומיד נראו בו סימני טהרה, אביו ז"ל חנכו וחכמו כל אשר ה' בידו לעשות כדי לקיים ולמדתם אותם את בניכם בלמדו אתו תנ"ך ואגדות הש"ס כל מדרשי חז"ל פירוש כל התפילות, וספרי מוסר, והוא עצמו הוסיף מדילי' חומרות וסייגים אשר מצא בספרי מוסר, ופ"א אמר כי בילדותו ה' בקי בכל תלמיד בבלי.

כאשר ראה אביו שכבר מוכשר לקבל תורה ויראה הביאו לפני מרן החת"ס זי"ע אשר מיד ראה בו שלאילנא רברבא יתעביד, ויסופר שפע"א כאשר נשאל מרן החת"ס עליו ועל חבירו ש"ב הנקרא בשמו שלמד אתו בחברותא, ה"ה הרב הגה"צ ר' הלל פאלאק אבד"ק סאסרעגען זלה"ה השיב קודש "הילולים לד"", ששני "הלל" קדושים המה.

כשהי' בישיבתו של החת"ס ה' אוכל חתיכת לחם בבוקר ובזה למד י"ד שעות ובערב אכל עוד חתיכת לחם, ואפילו אז לא ה' נהנה מאכילתו כי ה' מהרהר אז בדברי תורה, ולפעמים אכל את הלחם שבערב בבוקר מרוב חשקת התורה.

מגודל דביקותו בלימודו לא הלך אל כל השיעורים שלמד רבו החת"ס ופע"א הוכיחו רבו על זה ואמר לו שעוד יתחרט על מה שהחסיר שיעורו, ומני אז מעולם לא ביטל שיעור רבו, ואפילו על שיחת חולין של רבו ה' מעיין מה ה' כוונתו של רבו בזה, וכל שיחותיו ה' חרותים על לבו, וכשהי' אומר דבר משמו ה' עומד באימה וביראה.

כך עלה מעלות רמות בדרכי התורה וכפי שמעיד עליו רבו במכתב קודש וז"ל ...הוא אחד מיוחד ממופלאי בני ישיבתינו מלא על כל גדותיו בגמ' ופוסקים ראשונים ואחרונים עכ"ל.

האיש מקדש

כאשר הגיע לפרק האשה מקדש נשתדך בעצת מורו החת"ס עם בת איש ירא וחרד לדבר ד' מוקיר רבנן הנגיד מו"ה דוב בן קלונימוס זלה"ה מעיר גאלאנטע, ונתן לו נדוניא ומזונות על שולחנו יותר מהבטחתו.

בעת ישבו בגאלענטע אחרי חתונתו ממש לא חזר לביתו כל השבוע אלא ה' לן בביהמ"ד על סק תבן בלא כר וכסת, ולא הלך לישון עד אשר ה' בכוחו לעמוד על רגליו, ורק בש"ק ה' ישן מעט במטה בביתו בכל ליל שישי למד כל הלילה, וכל חצות הלילה ה' מקונן עם תלמידיו על גלות השכינה.

על כס הרבנות

תיכף אחר נישואיו ישב בעיר גאלאנטא ונתקבצו אליו עדרים לילמוד תורה ויראה ומדי שבת בשבתו למד עם בעלי בתים חכמה ומוסר י"ג שנים ישב שם על התורה ועבודה ביגיעה ובמס"נ.

בשנת תר"י שלחו אליו כתב רבנות מק"ק מארגרעטין, ואף כי ה' מתושבי המקום אחד המיוחד מתלמידי החת"ס ה"ה הגאון ר' אהרן צבי שוסבורג זלה"ה בעל שו"ת מהריא"ן הוא ה' הראשון שהשתדל שיבוא לכהן שם ברבנות ועליו סמכו בני הקהילה ולא שלחו אפי' שליחים לתהות על קנקנו.

אחר כמה שנים שישב שם באו שליחים מקלוזנבורג שיבוא לכהן בעירם ואכן נסע לשם אבל לא ארכו לו הימים שם, כי ה' לו רדיפות ועלילות שוא אצל המלכות, והוצרך לברוח משם, באותו

לילה חלם חלום שזקן אחד נגלה אליו ופניו מאירות כפני אלוקים וברוך אותו לך לך ואגדלה שמך והי׳ ברכה הברכות מסורות בידך, ויקץ משנתו ושמח מאוד אמנם לא ידע מי המברך רק צורתו הי׳ חרות על לבו, ובבוקר נסע לעיר גראסווארדיין בלי משען ומשענה, וחיש מהר התאספו נכבדי העיר הזאת ועשו כל השתדלות לסעדו ותמכו, ונסעו משם לעיר מארגערטין מקום מושבו מתחילה שיחזירו אותם לשם כי לא הי׳ להם רב משעזבם, ואכן החזירו עטרה ליושנה ונתקבל שנית לאב״ד במארגערעטן.

בעת ישבו שם ירד ריעו כאח לו הגאון ר׳ אהרן צבי הנ״ל מנכסיו והצטער מאוד, ושמע כי בעיר סיקס נתפנה מקום הרבנות נסע משם לבקש את בני הקהילה שיקחו את ר׳ אהרן צבי לרב ואב״ד ענו לו ואמרו כי אם הוא רוצה לבוא אליהם הרי כסא כבודו מוכן לפניו וישתדל שיקבלו את ר׳ אהרן צבי למלא מקומו, ובבואו לביתו אמר לבני קהילתו הדברים הנ״ל ושאל אותם אם הם מסכימים לעשות החליפין, אף כי אוהב אותם הוא מוכן לעזוב אותם לטובת ריעו, ויענו כל העם יחדיו שהם מסכימים והלכו כולם בראש האב״ד אל בית ר׳ אהרן צבי ונענו לו מזל טוב, והוא נסע לסיקס לכהן פאר שם.

אח״כ נתקבל לכהן בעיר קאלעמיי, ועל שם העיר הזאת נקרא בתפוצות ישראל ר׳ הלל קאלאמייער זי״ע, בכל עיר ועיר שכיהן ברבנות דרש דרשות נלהבות, בכל שבת קודש אחה״צ דרש לפני העם את המעשה אשר יעשון שעות ארוכות, ועמד בכל פרצה שנפרצה, ואכן פעל ועשה גדולות ונצורות בכל מקום בואו, ולא רק במקומו שכיהן דרש דרשות ופעל נצורות אלא כמעט מבכל מקומות מושבות בני ישראל קראו אותו שיבא לעורר לבב ישראל ותיקן תקנות בישראל והתקנות שיסדו רבותינו במיהאלאויץ הוא הי׳ הכותב וגם הי׳ באסיפה בפעסט בעת יסדו הקאנגרעס אם כי הי׳ אז רב בפולין עכ״ז בא לשם אולי יוכל לעזור ואמר להם גר ותושב אנכי עמכם.

התמדתו בתורה

כאמור הי׳ דבוק בתורת ד׳ עד כדי מסירות נפש, ובלילה לא הי׳ לו שמן למאור הי׳ לומד לאור הלבנה, ועי״ז הי׳ לו חולי עיניים עד כי חשך עולם בעדו, ונסע לוויען אל הרופאים והזהירו אותו שלא ילמוד עוד ולא יעיין בספר, ובבואו אל ביתו הצטער מאד על זה ולא שמר דבריהם ונשא ק״ו ומה כשאני מקיים והגית בו יומם ולילה כך, שאין לו מאור עיניו, אם אבטל חלילה תורת ד׳ עאכ״ו שלא אראה אור כל ימי, ולפלא שנתחזקו אור עיניו ביתר שאת ומני אז עד יום מותו אפי׳ בתי עיניים לא הי׳ לו.

גם בלימוד הנסתר, הסתיר ידיעותיו, ועפ״י רוב אמר המפורשים מביאים בשם הזוהר ועד יום מותו הי׳ כמעיין הנובע לחדש חידושים כמעיין המתגבר ואף בימיו אחרונים אשר עיניו כבדו מזוקן בניו ונכדיו כתבו חידושיו הוא אמר והם כתבו.

בצל רבו הק׳ מצאנז זי״ע

אחרי שבתו שנית במארגערעטן חשק לנסוע אל צדיקי הדור ואחר שיקול הדעת אמר הלא כתיב ובחרת בחיים נסע אל הרה״ק בעל דברי חיים זי״ע לצאנז, ובעת ההוא לא הי׳ עוד מסילת הברזל ונסע על העגלה ובכל עיר ועיר אשר עמד שם הלך לביהכ״ס ודרש להם תוכחת מוסר כדרכו כל הימים, וחקר אם יש להם מקוה ומלמדים ושאר דברים אשר צריכים בעיר, וכמה תלאות מצא אותו בדרך עד שביום ה׳ בערב ירדו הסוס אל מקום טיט ורפש, והמים להם חומה ולא יכלו לצאת, פתאום בא איש אחד והוציאם משם ונעלם, ויהי׳ לנס, ויהי׳ כבואו לצאנז מיד כשנכנס לחדר הצדיק נרעש ונפחד, כי הכירו שהוא האיש הזקן אשר בירך אותו בקלויזנבורג בעת אשר ברח שם כנ״ל, אח״כ אמר לו הרה״ק מצאנז אבל הוצאתי אתכם מהסכנה, וראה כי רוח הקודש מדברת מתוך גרונו, כי לא סיפר לו הנס שקרא אותו בדרך.

מסופר שהרה״ק מצאנז אמר לו שהיות שהוא אומר דרשות ומעורר לב ישראל לאביהם שבשמים שיעורר גם אותו ויגיד לו מוסר, ואמר להרה״ק מצאנז שאין לו זכר לחורבן, ועוד כמה הערות אמר בעת שהותו שם והתלמידים רצו לפגוע בו על כי מתחכם על רבם, אבל הרה״ק מצאנז גער בהם ואמר שכל כוונותיו לשמים, פ״א אמר הרה״ק מצאנז שאוסר לחדהר אחריו והמהרהר אחריו כאילו מהרהר אחר השכינה.

אחרית ימיו

כמה שבועות לפני פטירתו בחצות הלילה כאשר חלה חליו אשר מת בה צוה לקרות ראשי הקהילה, והוא הי׳ שוכב על מטתו ודרש לפניהם דברי כיבושין, איך להתנהג אחר פטירתו, שלא ינטו מדרך התורה, וסיים כל אשר ישנה פניו ישונה, והשומע תבוא עליו ברכה וכולם געו בבכי מרוב התעוררות, ואחר ב׳ שעות הלכו לביתם.

באשמורות הבוקר צוה לקרות לפניו בניו ובנותיו, ואמר להם האספו ואברך אתכם לפני מותי, ובירך לכל אחד ואחד, וצוה להניח אותו על הרצפה ממש ולעשות לו ארבע מיתות בית דין, וכן עשו לו, אח״כ צוה להניחו על מטתו ונרדם לכמה מינוטין והקיץ ואמר דעו נא רבותי שיש למעלה שתי כתות אחת אומרת שהגיע קיצי וצריכים אותי לביי״ד של מעלה, ואחת אומרת שלא הגיע קיצי וצריכים אותי בעוה״ז ואיני יודע בבירור על כמה זמן ״אחרי קדושים״ כן סיים ואח״כ הוטב לו וקם ממטתו ועבד עבודתו בקודש כמקודם.

וכמה ימים לפני פטירתו לא פסק פומי׳ מגירסא וחזר על כל לימוד שלמד בחייו, ובשנת תרנ״א ליל י׳ אייר אור ליום ב׳ אחרי קדושים אמר להעומדים סביבו שעוד ו׳ שעות יהי׳ זמן המוגבל וכן הי׳, והתפללו תפילת שחרית בדביקות נפלאה ואחר התפילה הביאו לפניו יין ובירך ברכה ראשונה, ואמר לחיים להעומדים שם, ואחר כך אמר תורה וצוה תיכף לכותבם, ובשעה הו׳ נאסף אל עמו וכבוד גדול עשו לו במותו.

מורשתו הרוחניות

השאיר אחריו הרבה ספרים וכתבי ידות ספר משכיל אל דל ד׳ חלקים מדרשותיו אשר אמר, אבקת רוכל ב׳ חלקים מקרי דרדקי, ושו״ת בית הלל וספר עת לעשות באידיש ספר מוסר

השכל מלא חכמה, ולפלא שעל מצבת קבורתו אמר לחרות בעמח"ס עת לעשות.

פ"א נסע הנגיד המפורסם הצדיק ר' משה ארי' פריינד זצ"ל ראש הקהל סיגעט להרה"ק ר' יהושע מבעלז זי"ע וכאשר עבר עיר קאלמייא נכנס אל הרה"ק, והרה"ק נתן לו ספר עת לעשות שיתנהו להרה"ק מבעלז, ר' משה ארי' חשב מה יאמר לו הרה"ק כשיתן לו ספר בלשון אידיש, אבל עשה רצון צדיק ומסר לו הספר, בשבת בבוקר נכנס הרה"ק מבעלז מאוחר לביהמ"ד, ר' משה ארי' הלך לחדר הצדיק והסתכל מה עושה שם עמד והשתומם וראה איך שעוסק בספר עת לעשות, ואמר לו הרה"ק: "איך פריי מיך זייער וואס איר האט מיר געברענגט דעם ספר, ווייל דאס וואס אונז זאגן אין די אלע יארן דאס שרייבט ער דא אין ספר", וספרו לו שאביו השר שלום מבעלז זי"ע הי' מדייק שלא לקנות ספרים ממחברים חדשים, כשיצא ספר החתם סופר, אמר לו שיכול לקנות, דכל היחוס של ספרים ישנים שהמחברים למדו תורה לשמה והחתם סופר גם למד תורה לשמה, וסיים הרה"ק מבעלז שעל זה שמח שהביא לו ספר זה שגם הוא למד תורה לשמה.

י' אייר

הגה"ק רבי יוסף תאומים זי"ע

[ה"פרי מגדים"]

תולדותיו

נולד בשנת תפ"ז בעיר לבוב (לעמבערג) לאביו הג"ר מאיר שהי' מגיד ומוכיח בעיר לבוב בעמח"ס ברכת יוסף ועוד, ולאמו הצדקנית שהיתה בזיו"ש אשת הרה"ק הרבי ר' בעד המגיד ממעזריטש זי"ע, – רוב תורתו קיבל מאביו שהי' עני מאד, וגידלו ולימדו תורה מתוך הדחק גדול,

האיש מקדש

בהגיע לפרקו נשא את בתו של הרבני הנכבד ר' אליקים מעיר קאמארנא, אחרי חתנותו ישב שם בקאמארנא אצל חותנו על תורה ועבודה, ולמד תורה מתוך הדחק, ומתוך דחקותו הוצרך להיות מלמד תינוקות, כמו שמספר בעצמו בהקדמתו לספרו פרי מגדים או"ח בזה"ל: ואני הדל והצעיר יוסף, מלמד תינוקת הייתי בלבוב,(כפי הנראה חזר ללבוב) והעמדתי מעט תלמידים תה"ל חשובים, מתלמידיו הידועים הוא הג"ר שמחה אב"ד בוברקא אשר לימים נעשה לתלמיד של האחים הקדושים ר' אלימלך ור' זושא, וגם חתם את עצמו בהקדמה לספר פרי מגדים ליו"ד ברוב ענוותנותו "מקרי דרדקי", אולם החזיק אותו שם כת"ח ובקי בהוראה, ופנו אליו עם שאלות שונות, (עיין במשבצות זהב הל' פסח סי' תס"ז י: מעשה הי' בק"ק קאמרנא, שעשו לחמים עגולים שקורין "קנייידלעך" ממצה טחינה, ולשו עם שומן אווז ומלח ופלפלין בלי מים כלל, וטגנו בשומן וכו' ומצאו באחת מהן חטה נתרככה, ושאלו אותי מהו הדין של המאכל והכלים בפסח וכו'),

הוי גולה למקום תורה

לאחר כמה שנים קיבל עליו להיות נע ונד מארצו ומעירו לקיים הוי גולה למקום תורה ועבר לברלין, וקבע ישיבתו באכסניא של תורה, בבית הגביר האלוף ביהודה לתורה ולתעודה, מו"ה דניאל יפה ז"ל, שהי' ביתו בית ועד לחכמים ובעין יפה הספיק להם כל צרכם ושמה מצאו מנוח לכף רגלם, וישבו בבית מדרשו שהי' לה אוצר הספרים גדולה, ועסקו בתורה וחברו ספרים בכל מקצועות התורה, ובבית זה למד תורה ביחד עם הגאון ר' ישראל מזאמושץ בעמה"ס נצח ישראל, ושם חיבר והוציא לאור ספרו "פרי מגדים" על יו"ד ומזכיר שם בהקדמה את ר' דניאל ואשתו שהיתה גם היא נוהגת כבוד גדול בתלמידי חכמים, והפמ"ג מזכירו עוד כמה פעמים לשבח עיין בהקדמה לספרו "נוטריקון" וז"ל: גם בזמנינו, זה הגביר הקצין כבוד הר"ר דניאל יפה, יפ"ה אמר ויפה עשה, גם לי הכניס בבית מדרשו כמה שנים ולמדתי מה שאהבה נפשי בספרים רבים אשר יש שם, והמניח כתר תורה על ראש נדיב כזה לא משתבש,

על כס הרבנות

בשנת תקל"ז נפטר עליו אביו אז נקרא ללבוב למלאות מקומו כדרשן ומוכיח בקהלה זו, והי' שם שבע שנים עד שנת תקמ"א אשר אז עלה לכהן כרבה של פראנקפורט–דאדר, ושמה כיהן עד הסתלקות, ושם גם מנוחתו כבוד,

עצה טובה

הגאון ר' מאיר ווייל זצ"ל בנסעו לברלין לקבל את עול הרבנות דשם, בא לקבל את ברכתו של הפמ"ג, אמר לו הפמ"ג בזה"ל אף שכת"ה אינו שואל עצה ממני עכ"ז לא אכחד תחת לשוני ואומר את אשר ידעתי ויוכל להיות אשר כבודו לא ישמע לי אני אעשה את שלי ואחוה לו דעתי, כאשר יבוא לברלין ויתחיל לנהג ברבנות שמה, יעשה את עצמו כבטלן וכאלו איננו בקי בטוב העולם, ואז יוכל לישב בהתמדה על התורה והעבודה, ואם לא כן יעשה רק חכמתו בחוץ תרונה, כי שמו כבר מפורסם לחכם גדול, אז לא לבד אשר יטרודו אותו ויבטלוהו מלימוד תוה"ק, אך גם ישלילו ממנו פנאי להתפלל במנוחה, כי עיר גדולה היא, ואין חכם כבעל הנסיון, כי אני הייתי דיין בלבוב והייתי שם בדחקות גדול ואמרתי לאשתי הלא פרנסתי דחוקה וטרדותי עלו למעלה ראש, ולא אוכל להגות כחפצי, ע"כ אעזוב את משמרתי ואסע לברלין לקבוע מושבי בבית המדרש של ר' דניאל יפה והוא ישלח הספקה גם לך, והסכימה לדברי, ונסעתי לברלין ושם בביהמ"ד חברתי כמעט כל ספריי, אך בימים הראשונים לבואי כאשר הקול יצא כי גברא רבה אתא, באו לפני לדין כפעם בפעם, ומאד הוטב בעיניהם פסקי, ונהרו אלי עוד דינים ומשפטים, וכאשר ראיתי שמטרידים אותי עד מאד ולא לזה באתי, לכאן גמרתי בלבי לעשות עצמי כבטלן וכן עשיתי, וכאשר באו לפני לדין שניתי את טעמי ושאלתי וחזר ושאלתי את הבע"ד איזה פעמים על טענותיהם, וכאשר שנו ושלשו את דבריהם נלאו והלכו להם,

באמרם בלעג מה שאנשי פולין יכולים לגזם גוזמאות לקרוא לבטלן כזה חכם ונבון, וכן עשיתי הרבה פעמים, ומאז הי' לי מנוחה ולמדתי בהתמדה גדולה וחברתי שם כל ספריי, ע"כ יעשה גם כ"ת כמוני וייטיב לו בזה ובבא, עם כי בראשונה יוכל לצמוח לו מזה עגמת נפש, כי יאמרו מה לנו רב כזה, אולם אח"כ כשיראו חכמתו והתמדתו ויראת כי שם ד' נקרא עליו ויראו ממנו, – יסופר שפ"א הי' הפרמ"ג בעיר שגר בה אז הרה"ק מרן בעל ישמח משה זי"ע בימי חורפו, והלך הי"מ לקבל פניו ולדבר עמו בד"ת, ושאלו באיזה ספרים יעסוק שמרבים באדם בקיאות, והשיבו ספר הרא"ם על פרש"י היא כלל גדול בתורה ועל ידו יכולים לבא לבקיאות רב, והובא גם באגרתו הראשונה שבריש פמ"ג לאו"ח וז"ל ראה נא הרא"ם שהאיר עיני כל ישראל בחיבורו על פרש"י עה"ת.

מורשתו הרוחנית

ברכתו של הרה"ק ר' מנחם מנדל רובין זי"ע, אב"ד לינסק (אבי הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע) "שספרו לא יסור מעל שלחן של כל רב ומורה הוראה בישראל", נתקיים במילואה, כי אכן שמו של הפמ"ג היא בין גדולי הפוסקים, ואין לך מורה הוראה בישראל שלא יהי' בקי בפרי מגדים, ולא יחסר בבית שום רב ומו"ץ, – חיבר טו"ב ספרים, ומהם "פורת יוסף" עמ"ס יבמות וכתובות, "גנת וורדים" – כללים וכו', "תיבת גמא" על התורה, "נועם מגדים" דינים ומנהגים בעניני תפילה, "ראש יוסף" על מסכת חולין, "המגיד" דרושים עה"ת ופרקי אבות והספדים, דרשות על שבת ויו"ט, "אם לבינה" שרשים בלשון הקודש ארמית, ועל כולם היא חיבורו הנודע, על נושאי כלי השו"ע ושעל שמה נקרא בפי כל "פרי מגדים", יסופר כי לפני שחיבר ספר פרי מגדים על יו"ד למד עם תלמידו הנ"ל הג"ר שמחה אב"ד בובריקא עשרים שנה בעיון עצום כל יום אחר עלות השחר מסכת חולין, ועוד יסופר כי בהיותו עוד מלמד בקאמרנא החזיקו אותו הבעלי בתים בהצטרכותו באכילה וכדו', פ"א השתהא לבוא לסעודת הצהרים, וכראות הבע"ב שלא בא, שלח אליו בתו הקטנה לקרותו, כשהגיעה הילדה לביהמ"ד ראתה איך שהוא הולך בבית המדרש הילך והילך אחוז בשרעפיו בהתלהבות עצומה, ולא הרגיש איך שנכנסה לביהמ"ד, ואפ' כשקראה בשמו לא שמע, הלכה מהר וקראה את אביה, שגם הוא נתפעל מהמחזה, בערב כאשר שב לאכסניא שאל אותו לפשר מעשהו, ענה לו הנה אנכי חיברתי חיבור על שו"ע או"ח וחזרתי על כל החיבור לראות אם לא טעיתי באיזה מקום, ואמר לו הבע"ב שבתו לא רצתה להפריע אותו מהלימוד, בירך אותה באריכות ימים, ואכן נתקיים ברכתו של אותו צדיק והאריכה ימים קרוב למאה שנים. ידוע העובדא שכשהוציא הספר פמ"ג והלך להפיצם לא נתקבל מקודם בין הלומדים, הציעו לו כמה חסידים שילך להרה"ק ר' מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע, וכן עשה, וכאשר הגיע אל המגיד כיבדו מאד, ושטח לפניו את בקשתו שהיות שהוא יגע הרבה שנים עד שחיבר את ספרו וכעת אין היא מתקבל בין הלומדים, ועיין המגיד בהספר ואמר לו "שהכריזו ברקיע שיזכה הלכה כמותו על שלומד בטהרה לשם אל עולם, ומאז התחילו לקנותו, ובפי תלמידי הרה"ק בעל התניא הי' מרגלי' דבריו של רבם "קא מכרזי ברקיע הלכה כפרי מגדים", עיין בשו"ת דברי חיים מהגה"ק מצאנז זי"ע סימן כ"ב וז"ל ...הן אמת שדברי הפרי מגדים בכל מקום קילורין לעינים, ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה וחריצות בפלפול וסברא ובקיאות, ומי בדור הזה לספר שבחו עכ"ל.

ויבא יוסף

סיפר הגאון בעל אבני נזר זצ"ל שפ"א נכנס אצל חותנו הרה"ק השרף מקאצק זי"ע, להציע לפניו איזה ישוב על איזה קשיא והי' שם גם איזה ישוב על הפמ"ג, ומצא שם שיושב שם זקן אחד בעל צורה ולא הכירו אותו כי אין פעם לא הי' בקאצק, והזקן הקשיב לדברי פלפלו שהציע לפני חותנו, וכאשר יצא הי' עדיין הזקן ישב שם, וכאשר נכנס עוד פעם גלה לו חותנו שהזקן הי' הפמ"ג ויען כי טרח עצמו לישב דבריו זכה לראותו בהקיץ ממש, – הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע בא פ"א לאיזה עיר והיו שם אנשים שרצו לבחנו ולראות אם החסידים לומדים והציעו לפניו איזה קשיא בדברי הפמ"ג, אמר להם שישאירו הפמ"ג אצלו ויעיין בזה, בבוקר אמר להם פשט ונתיישב דברי הפמ"ג, וראו שזה ממש כנתינתן מסיני, אח"כ מצאו עוד קשיא באו אליו עוד פעם שיתרץ להם את זה אבל הוא כבר לא רצה, והפצירו אותו מאד, אמר להם, שיש ספרים שהדפיסו שהמחבר רק ציין לעצמו ואח"כ הדפיסו מזה ספר, וקשה לתפוס תמיד מה הי' כוונתו, אך כיון שבאתם אלי רק להלעיג, לא רציתי שתחשבו שהחסידים לא לומדים, הייתי מוכרח להוריד עצמי להיכלו של הפמ"ג ושם הוא בעצמו אמר לי הפשט, אבל לא כל יום מתחשק לי לעשות דברים כאלו,

אשכבתי' דרבי

נפטר ביום ד' י' אייר תקנ"ב, אכן רוב סופרי הדורות כתבו שד' אייר נפטר ומקורם היא מספר "מצבת קברות הרבנים ואנשי שם" שמביא נוסח מצבתו "פ"ט הרב הגאון הגדול מוהר"ר יוסף אב"ד דקהלתינו בן הגאון מו' מאיר ז"ל בעל המחבר פורת יוסף, גינת וורדים, פרי מגדים על יורה דעה, תבת גמא, שושנת העמקים, ופרי מגדים על אורח חיים–כולל שני חיבורים אשל אברהם ומשבצות זהב, מלבד ספרים הרבה בכתב, נפטר ונקבר יום ד' אייר תקנ"ב", אולם בספר "המגיד" להפמ"ג (ה' לונדון) מביא מהר"ר י. י. ו. שמברר שזה לא נכון, כי אם מעיינים בנוסחאות המצבות המובאים בספר "מצבת קברות הרבנים" לפראנקפורט, יש שינוי קל בין הנוסח המצבה של הפמ"ג ובין שאר נוסחאות, כי בכל המצבות נזכר מועד הפטירה ביום השבוע וביום החודש, לדוגמא בנוסח מצבת בעל "קרבן ראשית" כתוב "פ"ט וכו' הרב הגאון הגדול מוהר"ר יהודה ליב מרגליות וכו' נפטר ביום ו' עש"ק כ"ב סיון תקע"א, וכן כולם, ומדוע במצבת הפמ"ג לא הוזכר רק יום החודש ולא יום השבוע, וכותב הנ"ל שאלקים אנה לידו פנקס קהלת פרנקפורט בכת"י, ובעמוד קס"ב כתוב: "היום יום ה' י"א אייר תקנ"ב התאספו האלופים פו"מ קהלתינו וכו' החתומים למטה וכו', באשר שביום אתמול בע"ה נפטר והלך

לעולמו הרב הגאון אב"ד קהלתינו ז"ל ושבק חיים לנו ולכ"י וכו' ידאגו שם ראשי הקהלה ליציין להורות", ועל פי זה נתברר לנו שיום ד' הנזכר במצבה הכוונה ליום השבוע דווקא וחסר תיבת יו"ד או אפשר לומר שהי' יו"ד רק המדפיס חשב שהוא קו כזה ' וקאי על הד' שמקודם.

י' אייר

הגה"ק רבי יצחק אלפסי זי"ע

[הרי"ף]

ואלה תולדות יצחק

רבינו הרי"ף פוסק הראשון של תקופת ה"ראשונים" נולד בסוף תקופת הגאונים בשנת ד' אלפים תשע"ג לפ"ג בעיר "קלעה חמאן(ן)[ד]" (היום נשארו ממנה רק שרידי חרבות) אשר במדינת אלדזשיר, ולכן הוא נקרא לפעמים הקלעי, הי' תלמידו של רבנו חננאל ורבנו נסים גאון, אחר כך התיישב במארוקו בעיר "פאס", ומכאן כנויו "אלפסי, או ריי"ף ר"ת ר' יצחק פאסי, והרביץ שם תורה לעדרים, בפאס ישב הריי"ף עד ד"א תתמ"ח וכבר הגיע לשנות החמש ושבעים, ואולם קמו עליו מלשינים שהלשינו עליו למלכות (סדר הדורות, ולא כתוב שם איזה מלשינות) והוכרח לברוח לספרד, מקודם ישב בקורדובה חדשים מועטים, ומשם עבר לעיר אליסאנה ששימש כבר מאתים שנה למרכז רוחני ליהודי ספרד.

נשיאותו

באותו זמן כיהן שם באליסנא כראש הישיבה ונשיא העיר רבי יצחק בר יהודה ן' גיאת, כעבור זמן מועט בשנת תתמ"ט נפטר ר"י ן' גיאת אז מילא הריי"ף את מקומו, גם שם בספרד העמיד תלמידים הרבה בין גדולי תלמידיו רבי ברוך אלבעלי, רבי יהודה הלוי, רבנו יוסף ן' מיגאש הנקרא הר"י מיגאש, הר"י מיגאש בא אליו ללמוד תורה כשהי' נער בן י"ב שנים וארבע עשרה שנים למד אצלו ורבו הריי"ף חיבבו מאד, וכתב עליו "אפילו בדורו של משה לא אישתכח כמותיה בחכמה ובבינה", ושמע של הריי"ף הי' הולך וגדול והי' נחשב לגדול חכמי התלמוד בספרד, ורש"י הי' אז גדול חכמי התלמוד בצרפת (פי' רש"י שסביב הריי"ף הוא לא מרש"י עצמו אם כי רבו ככלו ליקוט הוא מדברי רש"י על ש"ס, עיין ביד מלאכי, ובשם הגדולים [חלק גדולים – מערכת ש אות להן]). כיון שנחשב לגדול הדור הרבו לפנות אליו בשאלות מכל קהלות ספרד ואפריקא, והגיעו אלינו ממנו תשובות רבות למאות, חלק ניכר מהן נכתב בשבתו בפאס, רובן ככולן נכתבו ערבית, ורובן ככולן תורגמו ללה"ק ויצאו לאור עולם, עיין בשם הגדולים (שם) שכותב והרב העטור ובעל התרומות ושאר פוסקים מייתו תשובות הריי"ף, ואני הצעיר ראה ראיתי קובץ תשו' הריי"ף, כתב יד... ועתה עלו על מזבח הדפוס, עכ"ל.

מורשתו הרוחנית

אולם שמו הגדול נודע ע"י חיבורו הגדול הריי"ף, המכונה "תלמוד קטן", המבאר כל ההלכות שהוזכר בש"ס, רק מה שנוגע בזמן הזה, דהיינו הספר מקיף את שלשת סדרי התלמוד הנוהגים למעשה גם בזמן הזה: מועד נשים ונזיקין, אבל גם בסדרים אלה השמיט פרקים שלמים שערכם לא שייך בזמן הזה, כגון ממסכת פסחים השמיט את הפרקים ה–ט שבהם ידובר על הקרבת הפסח וכל הדינים הקשורים בו, וכדו', ומצד אחר הוציא את ההלכות הנוהגות בזמן הזה מדברי קדשים וטהרות וסדרם בשם מיוחד "הלכות קטנות", הלכות ס"ת, מזוזה, תפילין, שעיקרן במסכת מנחות, לרוב מביא לשון הגמ' ומשמיט המשא מתן של הסוגי', וכן משמיט דעת האמורא שלא נפסק כמותו.

פוסק הדורות

כל גדולי עולם קיבלו את דבריו ללא סייג, ידוע הדבר, כי הרמב"ם רגיל היה ללמד לתלמידיו את הספר ההלכות של הריי"ף, וכן כותב עליו הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות וז"ל: וההלכות אשר עשה רבנו הגדול רבי יצחק ז"ל הספיקו בעד כל ההלכות והחיבורים ההם... מפני שהם כוללים את כל הפסקים והדינים שצריך אליהם בזמננו זה... ואין תפיסה עליו בהם אלא בהלכות מועטות, לא יגיעו עד עשר בשום פנים, עכ"ל, וכמוש"כ הראב"ד (בספרו תמים דעים סימן ק"ז) וז"ל: "יש לי לעצום עיני ולסגור דלתי פי וללכת אחריו ימין ושמאל..."., וכן חושב אותו מרן הבית יוסף כראשון בין שלשת עמודי הוראה ה"ה הריי"ף הרמב"ם והרא"ש שבית ישראל נשאן עליהם ושעל פיהם הוא מכריע ההלכה בשולחן ערוך, המאירי מכנהו "גדול הפוסקים", גם רבנו מנחם בן זרח (בהקדמתו לספרו צדה לדרך) כתב עליו "כי ילאה אדם לחבר ספר כמוהו זולת זה שהשכינה שורה עליו...", והרמב"ן כתב עליו "כל הפורש ממנו פורש מן החיים", וז"ל השם הגדולים (בערכו): ור"י בעל התוס' היה אומר כי ודאי רוח הקודש שרתה על הריי"ף כשחיבר ההלכות, ואני ראיתי קונטרס מרבינו יעקב ממרוי"ש (מבעלי התוס', הכ') שהיה שואל שאלות מן השמים דינים שהיה מסתפק בהם ומשיבים לו, ופעם אחת שאל בפרט דין אחד אם הלכה כהריי"ף או כחולקים והשיבו לו מן השמים שודאי הלכה כהריי"ף דחשיב טובא וקראו עליו ויזרע יצחק ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד ע"כ, עכ"ל החיד"א, ועיין שם שמביא שהרבה גאוני הדורות עש פי' להלכות הריי"ף כמו הרא"ה, הריטב"א, רבינו תם, הר"ן, נמוקי יוסף, רשב"ם, בעל העטור, ועוד, וצ"ל, בסוף מסכת נדה נדפס "סימני כל הדינים הנמצאים ברב אלפסי" שחיברו רבי יהושע בועז וצ"ל בעל 'השלטי גבורים' על הריי"ף, ספר זה הוא רב תועלת, שבו מחלק כל הלכות הריי"ף כסדר הלכות הרמב"ם ומציין מקומו בריי"ף, ועיין בשם הגדולים (ערך מ אות נט) שהרמ"ע מפאנו זי"ע הוציא ספר בשם "אלפסי זוטא" קצור רב אלפס שאין בו שום שקלא וטריא (גם זו הקשורה עם ההלכה) רק אותה המימרא שהיא ההלכה, והוא ספר נחמד בלשון וסדר צח וברור כלשון הריי"ף, וכמה דינים הוסיף

מדעתו הרחבה בדברים מועטים מובלעים בתוך דיני הש"ס, וכמה הלכות מקדשים שבתוך הש"ס מסדר מועד בגמ' דהרי"ף השמיטן, הרב ז"ל כתבינהו להלכותיהון בלשון ברור כנעם שיח הרי"ף, עכ"ל החיד"א.

ויטמנהו

דבר נפלא אביא כאן, איך שבין השיטין ברי"ף טמונים הלכות, וכמו שראיתי לרבי צבי מילכזאהן אב"ד פלונסק שהעיר בזה, הנה ברי"ף סו"פ המגרש הביא נוסח גט כריתות ונחתמו שם שני עדים "ראובן בן יעקב" "איעזר בן גלעד", ולמה נקט ב' שמות אלו בדוקא, אלא יש לבאר מכיון שבגט מחמרינן שהעדים לא יהיו קרובים זה לזה גם בקורבה של רביעי ברביעי, (כמבואר בסדר הגט אבהע"ז סי' קנ"ד בשם המהרי"ל), לכן נקט ב' שמות אלו דוקא, שלא היה ביניהם קורבה של רביעי ברביע, שהרי איעזר בן גלעד בן מכיר בן מנשה בן יוסף בן יעקב, כבר היה קרוב לראובן בן יעקב יותר מרביעי ברביעי (גדולי הדורות).

מדותיו

עיין בשיטה מקובצת (ב"ק דף צב:) וז"ל: וכתב תלמיד אחד מתלמידי ה"ר יוסף הלוי ז"ל אבן מיגש, וז"ל מועתק מלשון ערב"י, אמרו בסוף החובל, בירא דשתית מיניה לא תרמי ביה קלא, פירוש הבור ששתית ממנו לא תשליך בו אבן או דבר אחר, כלומר לא תזלזל בו ולא תגמול אותו רע, אחר שנתהנית ממנו, וזה על דרך משל לשאר הדברים, שמי שבא לאדם ממנו איזו תועלת או נהנה ממנו, אין ראוי לו לעשות שום מעשה שיבא לו נזק ממנו, וכבר הביאו שם בגמ' על ענין משלים ופסוקים מענין מכות מצרים וגלו הסבה שנעשו קצתם על ידי אהרן ע"ה, וספר רבינו ז"ל על רבו הריא"ף ז"ל שאירע לו ענין זה עם איש אחד, ולא רצה לדון אותו כלל, כדי שלא ידון אותו במה שיבא לו היזק ממנו, ונמנע זה מניעה גמורה, וזה שהוא ז"ל (הרי"ף) חלה ונכנס אצל אדם אחד במרחץ שהיה לו ביתו, ונתהנה מהמרחץ הנזכר, אחר כך זימן אותו שישב אצלו עד שיבריא, וכבד אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא, ובהמשך הזמן על האיש ההוא מטה ידו וירד מנכסיו... ונתחייב לתת ממון לבעלי חובות, וירד עד שהוצרך למכור המרחץ הנזכר, ולשום אותו לבעלי חובותיו, ואמר רבינו יצחק ז"ל לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתייחד בו לפי שנתהניתי ממנו, – ומסיים שם התלמיד – ואם היה זה בדומם שאין לו הרגשה, כל שכן וקל וחומר בני אדם המרגישים בהיזק ובתועלת, שיהיה זה שנוי לעשותו, והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ, ע"כ עי"ש.

ובא השמש

לפני פטירתו הועיד הרי"ף את תלמידו הגדול הר"י מיגאש למלא את מקומו, אף שבנו ר' יעקב הי' תלמיד חכם גדול, והשיב נשמתו הטהורה זקן ובא בימים ביום י' אייר ד' אלפים תתס"ג בהיותו בן צד"ק שנים לחייו, וזה אשר חרתו על מצבת קבורתו אשר בעיר אליסנא (הובא בש"ס מסכת ברכות לפני התחלת הרי"ף בשם ספר 'דרך תמים') רבי משה אבן עזרא חצב על מצבת קברו את החרוזים אלו: כתבו בעט ברזל עלי שמיר – שבר אשר היה לזכרון, יכלו ימות עולם ויתחדש – אבלו לכל יבוא לדור אחרון, אמרו בקבר זה מקור חכמה – נקבר ועולם בא בעורון, יום נצלה נזמה וחליתה – תורה והורידה עדי גרון, באו בני ציון ובמרירות – עליו תיללו בשברון, כי חק ספוד ובכות עלי מקום – בו נקברו לחות וארון. ואחר החרוזים אלו כתוב זה הלשון: "נקבר בקבר זה ראש הראשים, ואלוף הקדושים, ומחכים הישישים, וחכם חרשים, וקדשי הקדשים, הנזר והמצנפת, האות והמופת, יחיד העולם ומלואו, ממזרח שמש ועד מבואו, שר התורה מקור הבינות, ושמעו הולך בכל המדינות. הרב הגדול, מחסה עוז ומגדול, אלופינו, ורוח אפינו, כוכב נשפינו, ואור עפעפינו, הצדיק העניו, אשר כמוהו לא היה לפניו, מר רב יצחק אלפסי זצ"ל נוחו עדן. נכסף אל קדושו, ושבה אל אלקים נפשו, ביום ג' בשבת עשרה ימים לחודש אייר שנת ד"א תתס"ג ליצירה. – יום עברה היום ההוא, יום צרה, יום חושך ואפילה, יום ענן וערפל, יום קדרו שחקים ואורותם, ושק הושם כסותם, הכוכבים אפלו, והגבעות התקלקלו, וכל ישראל נבהלו. עלה לישיבה עליונה, למנוחה שאננה, זקן ושבע ימים, לובש מלבוש מעללים, ושם גדול כשם הגדולים, לתת לו מהלכים, בין השרפים והמלאכים, במרומי שמים יהל אורו. בסתר עליון היה מגורו, ובצל שדי יושר נכחו, וזיו השכינה ילך נכוחו, תורתו תהי מבטחו, ובהקיצתו היא תשיחו, יעמוד לגורלו, ובבנין בית זבולו, יעלה דרך גבולו, כי"ר ונאמר אמן". והרב רבי יהודה הלוי ז"ל (תלמידו) ראש המשוררים חקק על קברו שלש שורות אלו: הרים ביום סיני לך רעש – כי מלאכי האל בך פגשו, ויכתבו תורה בלחות לבך – וצבי כתריה לך חבשו, לא עצרו כח נבונים לעמוד – לולא תבונות ממך דרשו. – עיין בליקוטי שו"ת חת"ס על חו"מ סימן ה' שלמד הלכות מנוסח מצבת קודש איש האלקים הרי"ף זצ"ל.

ז"ל שם הגדולים (בערכו של הרי"ף) ובזמן פטירת הרי"ף יש קצת חילוף ובס' קורא הדורות מביא הדברים ולא יעיר כי הם דברי מתחלפים ע"ש דף ז' ע"א ועי' בתשב"ץ ח"א סי' ע"ב, עכ"ל, הנה עיין שם בברכות לפני הרי"ף שמביא וז"ל: בענין פטירת הרי"ף ז"ל נפלה מבוכה גדולה בין החכמים חוקרי קדמוניות, כי הנה לנוסח הס' דרך תמים הכתוב כאן נפטר ביום ג' בשבת בעשרה ימים לחדש אייר ד' אלפים תתס"ג, ובאלפס דפוס ראשון (קושטנטינא) בסופו כתבו וז"ל נגנז ארון הקדש הרב הגדול ראש גלת אריאל רבינו יצחק אלפסי ז"ל שנפטר ביום שבת אחד עשר יום לחודש אייר בעיר אלוסינא שנת ד"א תתס"ג ליצירה, אבל זה וזה לא יתכן כי ראש חדש אייר לא יחול לעולם באחד מימי אד"ו ולנוסח 'דרך תמים' היה צריך שיחול אז ר"ח אייר ביום ראשון, ולנוסח הרי"ף ד"ק היה צריך שיחול ביום רביעי וזה אי אפשר, ובאמתה הי' קביעת שנת תתס"ג בש"ה ור"ח אייר חל אז בשבת, והנה בספר קבלת הראב"ד והיוחסין כתבו שמת בניסן ולא באייר, וכן מובא בס' סדר הדורות (במקום אחד, הכ'), והיותר נכונה נראה נוסחת התשב"ץ ח"א סימן ע"ב שכתב וז"ל: ונפטר הרי"ף ביום ג' בשבת בעשרה ימים לירח סיון שנת ד"א תתס"ג, והוא היה בן תשעים

שנה עכ"ל, ונוסחא זו מסכמת עם הקביעות הנ"ל, וע"כ נראה כי האמת אתה, אולם הרב המאירי בפתיחה למס' אבות

י' אייר

הגה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק רבי דוד מטאלנא נולד בשנת תקס"ח והוא בן השישי מהמגיד מטשערנאביל (שכידוע שהי' לו שמונה בנים קדושים וטהורים מצוקי ארץ) הרה"ק רבי ברוך ממעזבוזש זי"ע הי' אצל המגיד מטשערנאביל בעת לידתו של הרה"ק רבי דוד ורצה לראות את התינוק, והמגיד לקח אותו לחדר התינוק שיוכל לראותו, וכשנכנסו שמעו את התינוק פועה אמר הרבי ר' ברוך "ער קוויטשעט ווי א חכם" ויצא מחדרו.

במעלליו ניכר הנער

כבר בילדותו נראה בו סימני גדלות והי' לו השגה בענינים גבוהים, וסיפר אחיו המגיד הק' מטריסק זי"ע כי בהיותם ילדים קטנים היו ישנים במטה אחת בחדר של "תיקון חצות" של אביהם הק', וצוה עליהם אביהם שיכסו את ראשם בשמיכה כי לא רצה שיראו את מעשיו, ופעם נפל הכיסוי מעל פניהם והמה ראו את אביהם מתקן נשמות.

הי' ידוע בגודל אהבתו את בני ישראל והי' מקרבם לאביהם שבשמים, דרכו הק' הי' מושרש בו כבר בילדותו, כמסופר כי פעם לקחו אביו הק' על אחד מנסיעותיו הק' (כי הי' מרבה בנסיעות כידוע), ופעם בחורף נפל העגלה בבוץ ולא יכלו להמשיך בנסיעתם, ישבו המגיד הק' ובנו בעגלה ופתאום אמר הרב המגיד איני יכול לעזור לך הא לך את הרובל ואל תבוא אלי בתביעות, ופשר הדברים הסביר האב לבנו כי יהודי אחד בעל עבירה בא פעם אליו לבקש ממנו דרך תשובה ונתן לו לפדיון רובל א', וכשבא לעולם האמת שלחוהו לעולם התחתון לכפר על חטאיו, ועתה בא אליו שיסייע לו והזכיר כי נתן לו רובל ע"כ החזיר לו הרובל ואמר מה שאמר, ענה הבן היניק לאביו דהוא הי' נוהג אחרת דהי' נכנס לבוץ כדי לעזור ליהודי, חייך הרב המגיד ואמר לו דרואה דדרכו (של רבי דוד) שונה מדרכו אבל אם יש את נפשו לעזור ליהודים שיקבל זאת על עצמו, ואמר הבן שכן הוא מקבל על עצמו לעזור ליהודים, ומיד יצא העגלה מהבוץ והמשיכו בדרכם.

בשנת תקפ"א כשהי' בן י"ג התחתן עם ב"ג הצדקנית בת הרה"ק רבי ישראל אברהם מטשארני' - אוסטראה בן הרה"ק ר' זושא ובן הרה"ק רבי וועלוויל מטשארני - אוסטראה, (הרה"ק ר' ישראל אברהם נפטר בגיל צעיר ולא הי' בהחתונה של בתו).

דוד מלך ישראל

אחר פטירת אביו הק' שהה עוד בטשערנאביל תחת מרותו של אחיו הרה"ק רבי אהרן זי"ע, לאחר מכן נקרא לעיר וואסילקוב ע"י תושבי העיר ושם החל להתנהג באדמורי"ת, ולאחר הרבה שנים עבר משם לעיר טאלנא. שהתגורר שם עד פטירתו (מלבד שנה וחצי ששהה בגאליציא), העיר טאלנא (שהיתה מכונה בפי החסידים תל – נאה) השוכנת בעמק והרים סביב לה בה הקים הרה"ק את חצירו המפוארת, שהי' בו ביהמ"ד גדול ומפואר וכל החצר הי' נראה כעיירה קטנה, והי' לו עשרות גבאים וממונים על כל דבר, (הי' איש אחד ממונה ליתן הפלפלין על הדגים של הרה"ק שאכל בסעודה של שב"ק), ורבים נהרו אליו להתברך ממנו או לקבל עצה ותושי', המשכילים מצאו עילה לצער את החסידים ואת רבם והרבו עליו הלשנות לפני השלטון, והשלטון שלחו לטאלנא אנשים חרש שהיו יהודים - מוסרים כדי לשמוע אצל הרב דברים שיוכלו להעיד נגדו והם באו אליו ובקשו ממנו שיתן להם עצה שיוכלו להתחמק מלשרת בצבא (ידוע שהי' נותן עצות שונות כדי להנצל מצבא יש שאמר לעשות עצמו כמשוגע או לבעל מום וכו'), והם נכנסו אליו והרה"ק לא הכיר עלילותיהם, והי' אז לפניו מדרש רבה והתיישב לעיין במדרש ולפי זה יתן להם תשובה, ונפתח המדרש בדיוק בענין של דינא דמלכותא דינא ועל פי זה ענה להם שאין להם להתחמק מצבא, ואז הודו לו כי הם באו למצוא עלילה כמורד בהשלטון, ועתה נתגלה להם כי הדברים בהיפוך כי הוא מצוה לקיים דינא דמלכותא, והי' לנס, והרה"ק צוה לבניו אחריו שירבו ללמוד מדרש כי ע"ז ניצל מהלשנה חמורה.

נעים זמירות

דרכו של הרה"ק רבי דוד הי' להרבות בשירה וזמרה בתפילותיו הקדושות ובעת עריכת שלחנותיו הטהורים, ובכלל הי' שרוי במחיצתו שמחה ועליצה רבה, הי' לו חזנים ומנגנים שהיו מלחינים לפניו ניגונים עבור השלחנות בשבתות וימים טובים, והיו החסידים מנגנים ורוקדים אצל שלחנותיו הק' שעות ארוכות בשמחה רבה, הי' לו מנגן אחד חסיד ויר"ש שהי' נקרא בשם יוס'ל טאלנער והי' מלחין ניגונים ערבים ועליזים עושים רושם בלב החסידים ואמרו החסידים כי ניגוניו היפים עשה במחיצת רבו הק', והיתה על ידי השפעתו, ולאחר פטירת רבו עבר לראחמסטריבקה, ואמרו כי מאז סר מניגוניו היופי והחן.

כה רבה הי' אצלו הענין של שירה וזמרה כי חסידיו קנו בשבילו שעונים שהיו משמיעים ניגונים עריבים בכל שעה, והיו השעונים מסודרים שלא יפריעו אחד להשני שלא יתערבו הקולות, והי' מקשיב לקול הנגינה היוצא מהשעונים.

פיו יהגה חכמה

דרכו בקודש הי' להרבות בדברי חכמה ודברי צחות, אבל מאוד עמקו מחשבותיו כמו שאמר פעם: איך האב קיינמאל ניט געזאגט קיין ווערטל, קיינמאל ניט געטרונקען בראנפן און קיין מאל ניט געשמעקט טאבאק, והי' פעם במסיבה אחת ואמר דבר צחות ענה אחד שלא הי' מחסידיו דהרבי אמר ווערטל, שמע הרה"ק את הדברים פתח ואמר: כתיב ויברך דוד את ד' כלומר שדוד המלך בירך ושיבח את השי"ת - ברם – לעיני כל הקהל - נראו הדברים - ויאמר דוד – כאילו אמר אמירה בעלמא ודיבר צחות.

הרה"ק נסע פעם להעיר באלטא לקדש שם בית החיים,

ובהיותו שם על הבית עולם, נכשל לפתע משמשו ונפל מלא קומתו ארצה, ונענה הרה"ק דמקום טוב בחר לו, ולפלא כי לימים נסע הגבאי לבאלטא ונפטר שם וקברוהו בדיוק באותו מקום.

פעם סיפרו לפניו כי אחד מחסידיו הרים יד על חסיד מחצר אחר וקרא אותו הרה"ק והוכיחו על מעשיהו שהוא כמעשי עשיו, ענה לו החסיד דאמר אותו ריקא דרבו הוא חד בדרא והרי הוא בזיון לכבודו, ענה לו הרה"ק דגם אם אני רק תרי בדרא כדאי לך לנסוע אלי ולמנות מחסידי.

פעם נכנס אליו חסיד חשוב לקבל ממנו ברכת פרידה במוצש"ק לאחר ששבת שבתו במחיצת הצדיק והתבסם מזיו קדושתו, פנה אליו הרה"ק ושאלו מיט וואס פארסטו אהיים, ענה לו החסיד דהזמין מקום בעגלת הנוסעים, אמר לו הרה"ק מיט דעם זעלבן גוי וואס דו ביזט געקומען פארסט צוריק, והבין החסיד כי כוונת רבו הי' שיתבונן במה נתעלה בהסתופפו בצילו, ואם יש לו יותר מטען רוחני ממה שהי' לו לפני נסיעתו אליו.

פעם בא אצלו חסיד אחד ושאלו כדת מה לעשות שפריץ אחד הי' חייב לו כסף וכששילם לו חובו נתן לו יותר כסף, והוא מפחד שיוודע הדבר להפריץ ושאלתו בפיו אם יחזיר הכסף להפריץ ענה הרה"ק דהפריץ אינו מתפלל שמו"ע ואין לו זמן לחשוב שיוודע לו שנתן לו יותר כסף ממה שמגיע לו, אך למעשה ציוה עליו להחזיר הכסף.

פועל ישועות

גדול הי' כחו לפעול ישועות ולרפאות חולים וגם לרבות חולי רוח משוגעים שהביאו אליו והיו חוזרים לביתם שפויים בדעתם כאחד אדם, ומסופר כי אמר הרה"ק למשוגע אחד דשניהם ביחד יכולים להביא לכך שכל העולם ירוצו אחרינו, ולתמיהתו הסביר לו כי דרך העולם כי אנשים שפויים רצים אחרי המשוגעים לראות את מעשיהם הזרים, וא"כ אם נלך יחדיו אזי אחריך ירוצו כל השפויים ואחרי הלא רצים כל המשוגעים ונמצא שכל העולם רץ אחרינו.

פעם בא איש עם בנו ובכה על שגעון שנכנס בבנו כי הוא עשוי מזכוכית ויש לו לפחד לשבת על כסא וכדו' או שיתקרבו אליו פן ישבר, ואמר לו הרה"ק שישובו אליו לשעה קלה, בינתיים אמר בחכמתו לשנים ממשמשיו שאחד יקח כלי זכוכית בידו ויסתתר בפינת החדר, ומהשני ביקש כי כאשר יחזור הבחור המשוגע יתפוס בו בחזקה ויושיבו על כסא, וברגע שיתיישב הבחור המשמש האחר ישבור את כלי הזכוכית, וכאשר באו האב והבן בחזרה עשו כן המשמשים כאשר ציוה עליהם רבם, והבחור נבהל מאוד כי חשב שאכן הוא נשבר, והרגיעו הרה"ק דהזכוכית נשבר ואין לו לחשוש מכלום, והבחור חזר לביתו כאחד האדם.

פעם הגיע לטאלנא חסיד אחד בבכי' כי בנו קיבל כרטיס אדום בפריזיבי' שהי' צו גיוס לצבא שלא הי' כמעט שום אפשרות שיוכל להתחמק, ואמר לו הרה"ק מאבט מען איהם וויס והלה לא הבין כוונת רבו והלך לבנו יחידו הרה"ק ר' מרדכי, ושאלו שיסביר לו דברי אביו, וענה לו שכוונת אביו הי' שיצבע הכרטיס בצבע לבן וכן עשה, ולתמיהת כל בני המשפחה נשכח כל הענין ולא נקרא עוד לשרת בצבא.

צופה ומביט

בסוף ימיו בתחלת שנת תרל"ז נפטר בנו יחידו (אחרי שכמה ילדים נפטרו תיכף אחר לידתם) הרה"ק ר' מרדכי ואז החליט לעזוב את מדינת רוסיא ולנסוע לגאליציע, הגה"ק גאב"ד ירושלים הרמ"א פריינד זי"ע סיפר כי אז נסע הרה"ק רבי דוד על פני כל רומני' ובכל מקום הגיעו נתאספו אלפים לחזות בפני הק' ולקבל ברכתו, וגם הרה"ק מנאסויד זי"ע שהי' אז אברך יצא לקראתו בין ההמונים, וכשהרה"ק רבי דוד הגיע וכולם הצטופפו להושיט לו ידם, אולם הרה"ק נעץ עיניו למרחוק ולתמיהת כל צוה לקרב אליו האברך הצעיר ה"ה הרה"ק מנאסויד וכאשר הגיע אליו הושיט לו ידיו וברכו בקול רם, פון היינט און וועסטו זיין א פועל ישועות, ומיד המשיך בנסיעתו, וברכתו נתקיימה במילואה.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בגאליציא התעכב בעיר לעמבערג למשך שבעה שבועות וזמן רב הי' בעיר בראד וגם הלך אז לבקר את הרה"ק מסאדיגורא, בשנת תר"מ בערך חזר לעיר טאלנא ואז הי' הרבה שינוים בסדר הנתהגתו, ביום הקדוש תרמ"ב הי' דבר פלא כי הרה"ק מעולם לא עלה לתורה בקריאת פרשת אחרי מות, באמרו כי באים אליו אנשים עם כל מיני פחדים ולו יש פחד מאחרי מות, וביוה"ק הנ"ל לפתע כשקראו חסיד אחד לעלות לתורה עלה הרה"ק ובירך ברכת התורה, ונבהלו כל החסידים מהדבר, ולאחר חצי שנה הבינו כולם פשר הדבר כאשר נפטר בשבוע של פרשת אחרי מות ויהי' לפלא.

בשבת האחרונה לחיו קרא לכל חסידיו מכל המדינה שיבואו להסתופף בצילו, וביום י' אייר שנת תרמ"ב בספירת נצח שבנצח נצח"ו אראלים את המצוקים ועלתה נשמתו השמימה, וקהל צאן מרעיתו ביכו אותו מרה (החסיד הנ"ל יוסל טאלנער קפץ לתוך הקבר וצעק בבכי רב כי גם הוא רוצה לירד לתוך הבור ביחד עם רבו הק').

י"א אייר

הגה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע [זרע קודש]

מתולדותיו

נולד לאביו ר' מנחם מענדל אב"ד לינסק ולאמו בת הגה"ק ר' איציקל האמבורגער זצ"ל בחג השבועות שנת תק"כ יום פטירת מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, תלמידו הרה"ק מצאנז זי"ע אמר פ"א רמז על רבו ובא השמש של הבעשטה"ק וזרח השמש של רבו הרה"ק מראפשיץ, צדיקי דורו אמרו עליו כי נשמתו היא מן מצות סוכה, ואכן כן הי' דרכו שהי' עוסק כל השנה במצות סוכה, יום אחד הי' נועץ יתר בסוכה, יום אחד הי' לומד מסכת סוכה, ולפעמים סיבב דיבורו עד שבא לדבר מסוכה.

ויחכם מכל האדם

במעלליו יתנכר נער, וכבר משחר נעוריו הי' מפורסם לחכם מחוכם ופיקח גדול, כמו שאמר לימים הרה"ק מריזין זי"ע שמי

שרוצה להכיר את חכם הדור ילך ויסתכל בפני הרב מראפשיץ, וז"ל של רביה"ק זי"ע בספה"ק ויואל משה מאמר א סימן קע"ח: ומרן הקדוש "אבי החכמים" זלה"ה מראפשיץ בספה"ק זרע קודש וכו' עיי"ש, וגם על מצבתו נחרת "יחיד בדורו בחכמת אלקות", מסופר כשהי' ילד קטן התארח פ"א אצל אביו רב אחד, והשתעשע עם הילד, אמר לו הרב אתן לך זהוב אחד ואמור נא איפוא נמצא אלקים, ענה לו הילד בחכמה אתן לכם שני זהובים ואמרו לי היכן לא נמצא הבורא..., כשמלאו לו שבע שנים, לא נמצא בעיירה לינסק שום מלמד שהי' בידו ללמוד עם הילד החריף, באותם הימים נקלע ללינסק עובר אורח צעיר שנפגש עם אביו ר' מנחם מענדל, ור"מ התפעל מאד מן החריפות והבקיאות שגילה האורח, ועיכבו שם בביתו כמלמד לבנו ר"נ, ואותו אורח לא הי' אלא חסיד אחד מן הרה"ק הרבי אלימלך זי"ע שע"פ הוראתו ציוה אותו לחפש מלומדות, הודות לצעיר זה, והכן התמסר המלמד עם תלמידו זה, והחל לחדוד לפני ולפנים של היכל החסידות, כשנעשה בר-מצוה לקחו אביו אל הרה"ק הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע להניח לו תפילין, ואמר אח"כ הרה"ק מראפשיץ "שקישרו אז בכל העולמות".

רבותיו

תורת הנגלה למד אצל דודו הגאון הגדול ר' משולם איגרא מטיסמניץ זצ"ל (שהי' חתן זקינו הגה"ק ר' איציקל האמבורגער זצ"ל), חמש שנים למד שם ביחד עם הגאונים האדירים בעל החוו"ד והגאון בעל הנתיבות, ועוד, זצ"ל, וסיים שם הש"ס ג' פעמים, ומילא כריסו בש"ס ופוסקים ונעשה לגאון גדול, ובכל פעם שפגשו הגאון בעל הישועות יעקב זצ"ל שאלו מאין בא לגאון כמותו לידבק בחסידים, תרות הנסתר למד אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע עיין בספר "חמדה גנוזה" שמביא שהרה"ק מצאנז סיפר "כשהייתי אברך באו לידי ספרי קבלה, ודמיתי אז שאוכל ללמוד בהם וגם נפשי חשקה ללמוד, ונסעתי לראפשיץ לשאול את פי מו"ר, והשיב לי הן אמת שאתה צריך ללמוד את זאת, אבל הלא לא תבין, בוא ואלמד עמך הראשי פרקים, ומאין אנכי יודע, אני למדתי אצל הבארדיטשאוער, והבארדיטשאוער למד אצל הרבי ר' בער ז"ל, והרבי ר' בער למד אצל הבעל שם טוב ז"ל, והבעש"ט למד מפי אחי' השילוני ומפי אליהו, שהם למדו מפי משה רבינו ע"ה על הר סיני, הוא מסר לי הראשי פרקים ואמר לי כיצד ללמוד מאז אני לומד קבלה", יעיי"ש באריכות,

מגיל ט"ו התחמם לאורו של הרה"ק רבי אלימלך זי"ע, אשר אמר עליו שיש לו גילוי אליהו מתי שרוצה, אח"כ נסע להרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע שהי' אומר שהרבי אלימלך בא לאחר פטירתו להרה"ק מראפשיץ ללמדו את ספרו נועם אלימלך, שנה שלימה ישב אצל הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע, דרכו הי' לנסוע ולבקר בהיכלם של הרבה צדיקי דורו, ואמרו עליו תלמידיו שנסע לר"ב צדיקים כמנין עשה לך "רב", אך כשהגיע ללובלין דבק עצמו בהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שחיבב אותו מכל תלמידיו, והחזיקו כתלמיד חבר, גם הי' תלמידו של הרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע.

על כס הרבנות

כשרצו עיר ראפשיץ לקבל עליהם רב ואב"ד, נסע להרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע לשאול עצתו את מי למנות, והתעכבו שם על שב"ק, בעת סעודת רעוא דרעווין התחיל הר"ר מענדל'ע לדבר אודות הרבנות בראפשיץ, פתאום יצא קול בזה"ל "וועז ר' נפתלי דוקלער (כך קראו אותו שהי' גר שם אצל חותנו) זאל וועלן אוועק לייגן וויין געשעפט, וואלט גלייך געווען אים אויף צונעמען", והואיל שכבר היתה לילה, צוה הרד"מ לברך תיכף ברהמ"ז ולהדליק נרות, וחקר ודרש האם מישהו מן הקהל אמר זאת, והתברר שאף אחד מן המסובים שהי' שם אמר זאת, אמר הרד"מ אם כן נראה שהיא כרוזא משמיא, והורה להם לנסוע לדוקלא ולקבל את ר' נפתלי לאב"ד, כשנפטר אביו שהי' אב"ד לינסק, נתנו עיניהם עליו ראשי הקהילה דשם שיבוא למלא את מקום אביו, ובראשם הרה"ק ר' יחזקאל פנעט זי"ע, אבל הי' שם התנגדות גדול על זה, והרה"ק ר' יחזקאל פנעט הרעיש עולמות על זה, וכתב הרבה מכתבים לצדיקי דורו שיבאו לעזרתו, ואכן לבסוף גבר ידו, וכולם הודו והמליכו אותו עליהם, אבל קהילת ראפשיץ התנגדו מאד לבל ינטוש אותם כי קשה עליהם פרידתו, ולבסוף בקשו ק"ק לינסק שלינסק יהי' עיר שחוברה יחדיו עם ראפשיץ וגם עליהם יכהן כרב ואב"ד, וכן הוה שכיהן על ב' עיירות יחדיו.

ומילין לצד עילאה ימלל

מובא בשם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע, שהגיד על הכתוב (דברי הימים א כ"ט י) ויברך דוד את ה' לעיני הקהל ויאמר דוד וגו', היינו שדוד המלך ע"ה הי' כל דיבוריו קודש, גבוה מעל גבוה, ואף מה שהי' נראה לדברי חול, הי' באמת דברי שיר ושבחה להשי"ת רק היו מלובשים בדברי חול, וע"כ נדמה בעיני רבים לדברים בעלמא, וזהו ויברך דוד את ה', שבאמת כל דברי דוד הי' לברך את ה', ולדבקה בו בכל עת ורגע, אמנם לעיני הקהל ויאמר דוד, רצה לומר שלפשוטי העם הי' נדמה לויאמר דוד, כאילו אמירתו הי' אמירה בעלמא ודברי חול, עכתד"ה, במדה זו נהג הרה"ק מראפשיץ שידוע שהי' דרכו לדבר הרבה שיחת חולין של ת"ח והרבה מילתא דבדיחותא שלפשוטי עם הי' נראה כסתם מילתא דבדיחותא אבל המבין הבין שכל דיבוריו הי' קודש וכוונות ויחודים גדולים עשה בהם, וז"ל הרה"ק מקאמארנע זי"ע בספה"ק זוהר חי: וכך ראיתי למורי ורבי רבינו הקדוש מו"ה נפתלי הנ"ל, שבכל דבריו היו יחודים שכליות נפלאות, עד שהייתי מרעיד עליהם, פ"א עמדתי אחריו, ולא ראה אותי, והי' יושב בעש"ק בעת שרצה לילך למרחץ, והי' מדבר עם אשתו בסיפורים, והבנתי שמדבר בכוונת רחיצת מים חמין ומקוה, והייתי מרעיד האיך יהי' זה בכח אנושי להלביש ענינים כאלה בסיפורי מעשיות ודיבורים, והרגיש והחזיר ראשו אלי ושתק, והי' מספר עד שגמר הענין, כל היחודים וכוונת מים חמין ומקוה וכו' עכל"ה,

לפעמים כיון בדבריו איזה רוח הקודש, מסופר שפ"א אמר לו רבו הרה"ק ה"חוזה" מלבולין שלא יאמר מילתא דבדיחותא, אמר לרבו רק אם יבטיח לו רבינו שבל יאריך בשמו"ע, (שידוע שדרכו של ה"חוזה" להתפלל במתינות ולעומת זה מנהגו של הרה"ק מראפשיץ להתפלל במהירות, מסופר שפעם אחת התפלל הרה"ק מראפשיץ לפני

העמוד במנין של החוזה, על כן נסה להתפלל במתינות, ויהי כאשר גמרו להתפלל, פנה אליו רבו, ואמר לו: ראפשיצער רב וואס האט איר זיך געאיילט אזוי מיט די דאוונען, ענה לו: א מאכל וואס מען האט ליב, עסט מען שנעל, ענה לו החוזה: איך האב עס איך נישט פיינט, אין דאך עס איך שטאט, השיב ע"ז הרה"ק מראפשין: אייערס איז דאך הייס, און אז מען עסט הייס, קען מען זיך אפבריען") פ"א עמד ה"חוזה" שמ"ע באריכות, כאשר פסע, ראה שהעומדים שם שוחקים, הבין שהרה"ק מראפשין אמר איזה מילתא דבדיחותא, שאלם לשמחה מה זו עושה, ענו שר' נפתלי אמר שהרבי הזכיר את עצמו באמצע שמו"ע מהחתונה שלו, אמר החוזה נפתלי הלא הבטחת לי שלא תאמר מילתא דבדיחותא, ענה הלא הרבי אמר לי שלא יאריך בשמו"ע, אח"כ אמר החוזה שנפתלי היטיב לראות, כי באמצע שמו"ע בא אלי איזה נשמה שאתן לה תיקון, והנשמה אמר לי שהוא ה' הכלי זמר בהחתונה שלי, והזכירה לי את הניגון שנגן אז, ונתתי לה תיקון, ויש אשר פעל איזה ישועה בדבריו, פ"א בא לפניו איזה שאלה על עוף, ופסק כשר, והתחילו התלמידים לפלפל עמו שהעוף טריפה, אך הוא בשלו והתוכח עמהם בסברות חדשות לחזק את דבריו, ופסק ואמר: אני פוסק כשר ואחרי דברי לא ישנו, ובתוך כך בא לפניו אדם עם פתקא שיהי' לו רפואה על איזה חולי, ענה הרה"ק מראפשין ואמר: כעת בא לפני שאלה על עוף שהי' בו חולי כזה והכשרתי, הרי שיכולים לחיות בחולי זה, וא"כ בוודאי יהי' לך רפואה שלימה.

עבודתו

הי' עובד ה' ואיש קדוש מאד, תלמידו הרה"ק מצאנז זי"ע אמר "שהכרתי שלשה צדיקים שהי' כאדם הראשון קודם החטא, ואחד מהם הרה"ק הזקן מראפשין", ידוע שהרה"ק מצאנז כשהי' מזכיר את רבו הרה"ק מראפשין הי' מכנהו "דער אלטער רב" או "דער הייליגער רב", ואילו את הרה"ק מזידיטשוב זי"ע שנסע אליו לאחר פטירתו רבו מראפשין כינה בשם "דער רבי", והתפלאו מאד על זה הלא להרה"ק מראפשין הי' דבוק וקשור כל ימיו קראו רק "רב" ואילו להרה"ק מזידיטשוב שהי' אצלו רק שנתיים ימים קורא "רבי", ושאלוהו על זה, ענה, שהרה"ק מזידיטשוב שאפ' שאין חקר לתבינתו וקדושתו השיג אותו קצת, לכך קראו רבי, ואילו את הרה"ק מראפשין לא התחיל להשיג, ע"כ מתבייש לקרוא אותו רבי, אבל כדיבוריו כך מעשיו כל עבודתו הי' בהצנע לכת ובהסתר לבל יודע מעשיו, ולקח בשביל זה משמש טפש כדי שלא יבין את מעשיו ויספר מה שהוא רואה, (עיין בספר "חכמה מאי"ן" שבזמנם היו הבעלי-בתים שוכרים אנשים פשוטים כשומרי לילה, שיסתובבו סביב לביתם וישמרו מפני גניבות, פ"א הלך הרה"ק מראפשין באישון ליל לבית המדרש, ומצא שומר לילה עומד על משמרתו, שאלו עבוד מי אתה שומר, ענה הלה עבור גביר פלוני, ומיד שאל את הרבי ובשביל מי הרבי שומר שמסתובב בשעה כזו... אמר הרה"ק מראפשין דין אהני לי משמש כזה אני צריך שלא יבין מאומה, ולקחו למשמש שלו) מסופר שפ"א יצא אל החצר בחורף, והביאו עצי הסקה וביקעום, ובחצר היו פזורים השבבים והקיסמים שנשרו מן הביקוע, ולא אספום, התרגז מאד ואמר: הנה אני רואה כבר לאן הולך כל הכסף, זה עולה כסף, ולא אוספים את הקיסמים להכניסם לבית, ולא הבינו בשל מה הכעס על פחים קטנים קיסמים שנשרו, למחרת היום ירד שלג, בנו של הרה"ק מראפשין, הרה"ק מדיזקוב, יצא החוצה, ולפתע ראה את המנעלים של אביו הק' בחצר, הבין שהוא ערך גלגול שלג, נטל את המנעלים, ושאל את אביו: הא, מה זה עושה בחוץ, אמר לו אביו: מה הרעש, אם "תופסים" האבא הזקן צריכים כך לשמוח, ואז הבינו מדוע כעס כ"כ על הקסימים העץ החדים, שהפריעו לו לערוך את הגלגול שלג.

קולו זימר

את יסודות החסידות הציב על שמחה ונגינה, תפילתו היתה בהתלהבות וספק כף על כף ובריקוד, בכל הזדמנות ביקש לצאת בריקודין של מצוה ולהרבות בשמחה, הי' נודע כבעל תפילה ובעל קול ערב מאד, וחיבור הרבה ניגונים, והרבה ניגונים עשה בנסיעותיו להרבי מלובלין זי"ע, ורבים מניגוניו נשתמרו לדורות הבאים עד היום הזה, והרבה מניגוניו שרו אבותינו ורבותינו זי"ע.

אחרית ימיו

לעת זקנתו הפסיק פתאום מלדבר שום דבר ממש כאלם, והי' מזה צער גדול לב"ב ולמקרוביו, כי בעת שהי' צריך לאיזה דבר לא הי' יכולים לשמשו כראוי כי לא ידעו מה הוא צריך בדיוק, וכדו', פ"א נכנס אליו בנו הרה"ק ר' אברהם חיים מלינסק (שמילא את מקום אביו בלינסק) ואמר לו: אבי יקירי לפי ראות עיני אני רואה שאתה יכול לדבר, רק שאין אתה רוצה לדבר, אמר לי מה היא הסיבה שאינך רוצה לדבר, פתח את פיו ואמר: "בני, מיום עמדי על דעתי לא דברתי שום דבר גדול או קטן בלי יחוד, ועכשיו לעת זקנתי נחלש מוחי, ואין אני יכול לכוון בדיבורי הכוונות והיחודים, אמרתי טוב לי לבלום פי מלדבר בלי יחודים", זמן קצר לפני פטירתו סיפר סיפור, פ"א עבר את העיירה זאכאוו שאינו אלא כפר גדול, ובה בסך הכל עשרה יהודים, ראיתי שיש שם בית הכנסת ובית עלמין, שאלתי את יהודי זאכאוו, למה לכם בית המדרש ובית הקברות גם יחד, ממה נפשך, אם יש לכם בית עלמין וכשימות אחד מכם לא יהי' לכם מנין, למה לכם בית הכנסת, ילדה קטנה עמדה שם ואמרה: בית הקברות דרוש לנו רק בשביל אורחים זרים, ושיבח הרה"ק מראפשין את חכמתה, אמנם יש אנשים רבים שמוטב להם מטעמים של "תיקון" למות שלא במקום מושבתם", החסידים צחקו למשמע הלצה זו, ואיש לא חשב כי הלצה זו אינו הלצה אלא הוא כיוון אותה כלפי עצמו, לאחד זמן קצר, עבר את העיר לאנצהוט ליד הבית העלמין, ואמר "דא שמעקט זייער שיין", והנה פתאום תקפה אותו חולשה, עיין בספר חכמה מאי"ן שמביא שנחלה מאד וגסס כמה ימים, ובנו הרה"ק מדיזקוב לא הי' יכול לראות צערו של אביו, ואמרו עמו תפילת "נשמת" ועוד תפילות, עד שהגיע הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע ואמר "שירת הים", וכשהגיע לפסוק האחרון והי' ה' למלך על כל הארץ וגו' יצאה נשמתו בטהרה ונסתלק לגנזי מרומים, ביום י"א אייר שנת תקפ"ז, ואמר הבני יששכר כי שורש נשמתו הי' מהשירה, ושם בלנצהוט מנו"כ, על מצבתו נחרת "יחיד בדורו בחכמת אלקות וביתר שבחים אין לנו רשות כי כן נצטוונו מפיו", מספריו נדפסו הספר הקדוש "זרע קודש", עה"ת והמועדים, וספר "אילה שלוחה" עה"ת ובסופו "לקוטי מהר"ם" מאביו הגה"ק מלינסק וספר קטן "אמרי שפר" לקט חדו"ת.

דבר בעתו

ימי הספירה (ג)

לקט מפרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, מגידל קדושת היום ומגדלה

משרשי המצוה על צד הפשט לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה ומפני התורה נבראו שמים וארץ ישראל, וכמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה וגו' והוא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה מסיני ויקיימוה וכמו שאמר השי"ת למשה וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר שבשביל זה הם נגאלין והוא תכלית הטובה שלהם, ועניין גדול הוא להם יותר מן החירות מעבדות ולכן עשה השי"ת למשה אות בצאתם מעבדות לקבלת התורה כי הטפל עושין אות לעולם אל העיקר, ומפני כן כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבודה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה נצטווינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה ולהראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד בלבינו כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבא העת הנכסף אליו שיצא לחירות כי המנין מראה באדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא וזהו שאנו מונין לעומר כך וכך ימים שעברו מן המנין לואין אני מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כ"ז מראה לנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ואל יקשה עליך לומר א"כ אחר שעבר רוב הימים לפי הנשארים לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו.

(חינוך מצוה ש"ו)

◆◆◆

אומרם ז"ל (זוהר ויחי רכ"א ב') על יקרבו כו' (בראשית מ"ט כ"ז) כי ימים שנעשו בהם מצות הם חיים וקיימים. ומה גם יום מתן תורה שלא נהיה כמוהו כנודע , שודאי שלא חלף עבר כי אם קנה עצם קדושה רוחנית קיימת. ואם כן כדי הוא לקבוע אליו יום חג ה'. אך אמר אלקים אם אומר להם בחודש השלישי בששה לחדש שנתתי לכם התורה חג לה', הלא יתחמץ ישראל באומרם איך נשמח ונחוג את חג ה', אחר שעד המלך במסבו נהפך לאבל מחולנו ושמחה לתוגה נהפכת בכל הרעה אשר נהייתה על תבנית שור אוכל עשב, אך אין ספק כי הוא יתברך תשובתו בצדו כי יאמר מה לעשות עוד ולא עשיתי לכם הלא מאנשים עשיתי אתכם עד הייתם כאלהים, כי השמע עם קול אלהים ככם מדבר מתוך האש, כי הלא כטומאת הנדה היתה בכם כמו שאחז"ל שעבודה זרה מטמאה במשא כנדה, ועל ידי דם פסח ומילה העברתי העביר טומאתכם, ולמען הלבין אתכם כימי ליבון אשה דוה המתקדשת מטומאתה, עשיתי לכם שבעה שבתות לעומת שבעה נקיים, עד הטהרתם מכל חלאת שיורי זוהמא, עד עליתם למעלה ממלאכי השרת שהנחתי אותם מהיות לי מרכבה השריתי שכינתי עליכם כמאמרנו על פסוק ואתא מרבבות קודש ולא אמר ברבבות, והא ענין אני אמרתי אלהים אתם, הנה בזמן מועט העליתי אתכם מתוך טומאה רצוצה עד גדר עליו ממלאכי השרת.

(אלשיך הק')

◆◆◆

הרה"ק ר' נתן דוד משידלובצא אמר בשפתי ספרתי כל משפטי פיך הכוונה כ"י שספרנו ספירת העומר ע"ז כל משפטי פיך זכינו לקבלת התורה.

(קדושת היהודי)

◆◆◆

וצריך האדם לתקן מעשיו בימי הספירה עד ל"ג ימים שהוא שבוע חמישי בספירה שהוא הוד שבהוד שכל אחד הוא כלול מעשר לכן עיקר תיקון המידות הוא עד ל"ג בעומר ומכאן ואילך מתחיל להתנוצץ אור חג השבועות

(מאור ושמש)

◆◆◆

בשנה שפסח חל להיות בשבת
ימי הספירה עולים חמישים יום

עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום וגו'. וברש"י ז"ל: "ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום". ובגמרא (מנחות סה:) אמרו: **"כתוב אחד אומר: 'תספרו חמשים יום', וכתוב אחד אומר: 'שבע שבתות תמימות תהיינה', הא כיצד, כאן ביו"ט שחל להיות בשבת, כאן ביו"ט שחל להיות באמצע שבת".**

ביאור הדברים י"ל, כי בכל שבתות וימים טובים צריך להוסיף מחול על הקדש, בין במעשה להימנע ממלאכה זמן מה קודם בין השמשות, ובין במחשבה לקבל עליו קדושת היום טרם בואו, אולם בחג השבועות, מאחר שימי הספירה צריכים להיות 'תמימות', אין לקבל במחשבה את קדושת היום עד הלילה, כדי שישלמו "שבע שבתות תמימות", וכמבואר במג"א (סי' תצד) שמטעם זה אין מקדשין על הכוס בליל שבועות עד צאת כוכבים, ובאופן זה ימי הספירה הם תשע וארבעים יום מכוונות. **אבל כשחל חג השבועות ביום ראשון, אז אי אפשר לקבל קדושת החג מיד בצאת הכוכבים, במוצאי השבת, שהרי קדושת שבת חמורה מקדושת יו"ט, וצריך להמשיך ולהוסיף מהלילה על היום בקדושת השבת, נמצא שימי הספירה יהיו אז חמישים יום, כיון שנכנס מעט מימי הספירה גם ביום החמשים.**

וזהו כוונת הגמרא: **"כאן ביו"ט** [פסח] **שחל להיות בשבת" שאז חל חג השבועות ביום א', וממילא הוא חמשים יום;** "כאן ביו"ט [פסח] שחל להיות באמצע שבת" שאז גם חג השבועות חל באמצע השבוע, וימי הספירה הם תשעה וארבעים יום מכוונות.

פנים יפות

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

מזמור שיר ליום השבת

זמירות ליל שבת קודש (ב)

כי מלאכיו ◇ רבון כל העולמים

כי מלאכיו

ויאמר בנחת בכוונה כנגד גופו ונפשו ורוחו ונשמתו ב' פסוקים אלו.

(תיקוני שבת קראקא שנת שעב - בו נדפס לראשונה הפיוט שלום עליכם)

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך

אמר ר' זעירא אפילו שיחתן של ישראל תורה היא, משל הדיוט יהי אלהיך לוייתך, אמר ר' מאיר מי גדול הנישא או הנושא, הוי אומר הנישא, מי גדול השומר או הנשמר, הוי אומר הנשמר, למה שאלמלא שיש לו מעשים טובים לא היה נישא ונשמר, שנאמר (תהלים צא, יא-יב) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך על כפים ישאונך, זוכה אדם מלאכי השרת מלוין אותו ומשמרין אותו, ואין נוגע בו דבר רע, שנאמר לא תאונה אליך רעה.

(ילקוט שמעוני - תהלים קד אות ג)

אמירת פסוק 'כי מלאכיו'

באמירת 'כי מלאכיו יצוה לך', יכוין שאלו המלאכים הקדושים, יהיו מוכנים לשמרנו בכל דרכינו, ולכל ימי חיינו.

(שלחן הטהור - מאמרי שבת קודש עמ' רמט)

בזכות שמירת שבת זוכים לשמירה

העושה מצוות הרבה מוסרים לו מלאכים הרבה לשמרו, ולכן תקנו לומר כאן פסוק זה, לומר אף שפטר הב' מלאכים, יצוה עליך מלאכים אחרים לשמרך, עבור המצות של כבוד שבת, ולפי שה' וביתו דינו שמרו ליעקב עליו השלום, ובזכות שמירת שבת כראוי זוכה לנחלת יעקב, תקנו לומר גם פסוק ה' ישמר צאתך וגו'.

אי נמי, כי כשהולך בדרכי ה' ארבעה מסייעין אותו, נשמתו, ונשמות צדיקים, ומלאכים, ושכינה, ובכניסת שבת גם הנשמה יתירה מסייעת לשמור שבת כראוי, ולכן אומרים פסוקים אלו בכניסת השבת, 'מלאכיו' קאי גם על הנשמות שלו ושל הצדיקים, וה', על השכינה.

אי נמי, כי שבת היא הכלה וישראל החתן, והב' מלאכים המלוין, שושבינים, ונגדם אומר 'כי מלאכיו וגו'', וה' הוא החזן המברכם, וכנגדו אומר ה' ישמר וגו'.

(סידור היעב"ץ – סדר ליל שבת)

הנשמות מסייעות בשמירת השבת והשכינה שומרת עליו

כשהולך בדרכי ה' מסייעים אותו נשמתו ונשמות הצדיקים והשכינה, ובכניסת השבת גם הנשמה היתירה מסייעת לו לשמור את השבת כראוי, ולפי זה יש לבאר, שאמירת 'כי מלאכיו' וגו' היינו על הנשמות המסייעות אותו, ו'ה' ישמור צאתך ובואך' היינו על השכינה.

(סדור היעב"ץ - סעודה ראשונה)

אחר שזכינו לאורות ישמור הקב"ה עצמו את צאתנו ובואנו

טעם אמירת הפסוקים הללו בליל שבת, לפי שבליל כניסת השבת מתקבצים ובאים לאדם כל אורות השבת, כפי שרואים בחוש שבתחילת השבת יש לאדם התעוררות גדולה ביותר, ולאחר מכן מסתלקין האורות, וזוכים להם כפי גודל עוצם העבודה בקדושת ועונג השבת.

ולזה אנו אומרים תחילה 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך', שהמלאכים מסייעים אותנו לזכות בכל האורות שמסתלקים, ולזה אנו אומרים 'שלום עליכם'. אך אחר שכבר

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

להתעורר בתשובה דייקא ביום השבת

לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך, אפ"ל עפ"י ששמעתי מאאמו"ר ז"ל בשם רבו הקדוש מבעלזא ז"ל שאמר תיבת ראש אין פירושו דוקא התחלה רק פירושו ג"כ סוף ע"ד אוחז החבל בשני ראשים, ע"כ. והוא לשון פאת, והנה שבת ור"ח נקראים פאת ראשכם, כי שבת הוא הסוף של יום ד' ה' ו' כנודע שמיום ד' מתחיל התגלות הקדושה עד שבת הוא סוף היינו התחלה לימי השבוע הבא שהם יום א' ב' ג', ע"ד במחשבה תחל"ה, וזה הוא פאת ראשכם, היינו ראש וסוף, וגם ראש חודש (כי ראש פירושו סוף ותחלה כנ"ל) הוא הראש של החודש הבא וסוף של חודש העבר. והנה שבת הוא זמן תשובה, כנודע, שהוא אותיות תשב, גם איתא שבר"ח באים הרהורי תשובה לאדם, וזה שאה"כ לא תקפו ראשכם, היינו שבת ור"ח הנקראים פאת ראשכם כנ"ל לא תדמו אותם הימים עם שאר ימי החול רק בהם תתאמץ לעשות תשובה כי המה מסוגלים לזה. ובזה ולא תשחית את פאת זקנך היינו כשתתעורר לתשובה יאר ד' אליך בחי' זקן מלא רחמים מי"ג מדות דדיקנא קדישא להשפיע לך חסד ורחמים, והבן.

(לשון השואה מלשון מקיפין בריאה)

אמרי יהודה

נגיע לתכלית הנרצית, שוב אין אנו זקוקים לשמירת המלאכים, אלא 'הקב"ה' בעצמו 'ישמור היציאה וביאה'.

(שם משמואל – פרשת ויצא שנת תרעה ד"ה ולפי האמור)

המלאכים ישמרוהו שלמרות עיסוקיו בימי המעשה יהיה ראוי לקדושת שבת.

בכניסת השבת קודש קודם קידוש היום, אומרים 'שלום עליכם מלאכי השרת', ואת הפסוק (תהלים צא, יא) 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך', ומצד עצם קדושת השבת לא היה מקום לומר את הפסוק הזה, כי בשבת אין צריך לשמירת המלאכים, ובפרט לשמירה 'בדרך', שבשבת קודש כל איש ישראל בביתו ואינו על הדרך.

אלא אמירת הפסוק בשבת, הוא שבכה השבת קודש שבו מלאכי השרת באים עמו מבית הכנסת לביתו ומברכים אותו (שבת קיט:), אותם 'המלאכים' ישמרוהו בששת ימי המעשה, שהרשות נתונה לעסוק בצרכי עולם הזה, כי 'דרך', מה דרך רשות (ברכות יא.), שיהיה כל עסקיו ולכתו ברחובות קריה בקדושה ובטהרה, להיות ראוי לקבל קדושת השבת שאחר ששת ימי המעשה, ועל זה ההבטחה בפסוק (שמות כג, כ) 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך, ולהביאך אל המקום אשר הכינותי', היינו לשבת קודש הבא אחר ששת ימי המעשה, כי אין 'והכן' אלא שבת (ב"ר צד ד).

(שבט מיהודה, לובלין – פ' משפטים שנת תרע עמוד קצו)

רבון כל העולמים

צדיקי בית קאמארנא נבג"מ נהגו להוסיף בתפלת רבון כל העולמים לפי סדר הא"ב, כדוגמא: מלך אביר וכו', מלך חי עולמים, מלך חי וקים וכו', מלך לובש רחמים מלך לית אתר פנוי מיניה, מלך לבדו ימלוך נורא, מלך מלא כל הארץ כבודו, מלך נורא, מלך נותן מזון לבריותיו וכו'. מלך עושה מעשה בראשית בכל יום תמיד, מלך פוקד עקרות, מלך פועל ישועות, מלך פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון וכו', מלך רחום וחנון, מלך רופא חולי עמו ישראל ברחמים, מלך שימלא כל משאלות לבנו לטובה, מלך תמים דרכו, מלך תמים דעות.

(זכרון קדוש, קאמארנא – עמוד שכה)

באמירת שלום עליכם בליל ש"ק, אמר כ"ק אדמו"ר [הבית אהרן] זיע"א: מודה אני לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי, כי מאמין אני כי כל מעשיך הם חסדים, ואשר אתה עתיד לעשות עמי אבקשה שיהי' גם חסד, עם כל בני ביתי ועם כל בריותיך שידעו גם הם כי [זה] חסד.

(ילקוט מאמרים, קארלין-סטולין – פ"ו אות ג)

שלמים וכן רבים שנמנעו לאומרה

עיני ראו שלמים וכן רבים שמנעו לאומרה, והזהירו על כך, חדא משום אל ישאל אדם צרכיו בשבת, ועוד מכמה דברים שאין ראוי לאומרם.

(מחזיק ברכה, להחיד"א – סימן רסב ס"ג)

יאמרו עד מלך תמים דרכו שהוא שבת

אך בקשת רבון העולמים אין לאומרה ע"ש ועיין בשאילות יעב"ץ סי' קכה ונוהגין לומר רבון העולמים עד מלך תמים דרכו שאינו רק שבת לבד.

(שערי תשובה – סימן רסב סק"ב)

מותר לומר תפלה שנתיסדה לכל העולם בשוה

מנהג רוב אנשי מדינתינו לאמרה כולו, ולפענ"ד דאפשר דזה תלוי בדעת האור זרוע והאבודרהם בתפלת 'אתה

קדשת', דלדעת האור זרוע, יש לומר דאין אסור לומר תחינות ובקשות רק דיחיד, מה שאין כן מה שנתיסדו לכל העולם בשוה, קטן כגדול, כעני כעשיר, נער כזקן, אינו אלא כטופס תפלות שתקנו חכמים, ואין בו משום איסור שאלת צרכיו ע"ש, כן נראה לפענ"ד, ומאן דעביד הכי לא משתבש, ומאן דעביד הכי לא משתבש, וכל הלבבות דורש ה'.

(ליקוטי מהרי"ח - ליל שבת בד"ה רבון)

נראה לענ"ד ללמד זכות ע"ז, דכיון דבקשה זו (רבון העולמים) מענין קדושת שבת משתעי, א"כ אינו דומה לכל הני הנזכרים בשו"ע רפ"ח דהתם אין התחינה לצורך שבת, אבל הכא התחינה גופא מגדיל בנו קדושת שבת.

(שו"ת שבט הלוי - ח"א סי' נז אות ג)

אמירת רבון העולמים

אה"כ תאמר 'רבון העולמים' בשמחה, באומרו 'מלך אביר, מלך ברוך וכו' כל הסדר, מה נעמו ומה מתקו אלו הדיבורים הקדושים, וכל זה הזמר הוא מלא דביקות, וכלול בה כמעט כל הבקשות של אדם שיש לו לבקש מה', והכנה עד צאתו מן העולם, ולכן יראה לאמרו בחדוה ובשמחה רבה, בתחנונים.

(שלחן הטהור - מאמרי שבת קודש עמ' רמט)

סומך נופלים – עושה מעשה בראשית

בזמירות ליל שבת 'מלך סומך נופלים, מלך עושה מעשה בראשית', עצה לסמוך הנופלים, אם נופל אדם ממדרגותיו בעבודת השי"ת, צריך לחזק עצמו במחשבה זו, דהיות שהקב"ה מלך העולם ומחדש מעשה בראשית, א"כ הרי אני ג"כ ברי' חדשה בכלל הבריאה, ובכוחי להתחיל מחדש.

(תורת אבות - שבת)

הקב"ה מתמם עצמו
מלהעניש את המתנהג לפניו בתמימות

כתוב (משלי יא, כ) 'ורצונו תמימי דרך', שרצונו של הקב"ה הוא כתמימות לב האדם, וכמו שאומרים בפיוט 'מלך תמים דרכו', ואמר הקב"ה לאברהם (בראשית יז, א) 'התהלך לפני והיה תמים', וכמו שאומרים בפיוט 'האוחז ביד' (לראש השנה) 'התם ומתמם עם תמימים', דהיינו הקב"ה מתמם עצמו עם תמימים, שלפעמים עושה האדם נגד רצון הקב"ה ויש עליו קטרוגים ח"ו, ואם מתנהג בתמימות לב, אז הקב"ה גם כן מתמם עצמו, ועושה עצמו כביכול כאילו אינו שומע כלל לקול המקטריגים ומטיב עמו בכל דרכיו.

(שומר אמונים - דרוש האמונה אות ה ד"ה ותראה)

הזמן להודות על העבר ועל העתיד בדרך המסחר

הטעם שאומרים בליל שבת, מודה אני לפניך וכו', על כל החסד אשר עשית עמדי, ואשר אתה עתיד לעשות עמי וכו', לפי שבשבת הוא סיכום המסחר של חסדי השם יתברך, על כל ימות החול, וצריך האדם לעשות חשבון, ולשלם עבור החסדים שעברו עליו, ולתת מחירם הודאה, וליתן תשלום מראש על להבא.

(בית אהרן - ליקוטים עמוד קמד בד"ה מה שאנו)

כשמודים על העבר יש לבקש על העתיד

כשמודים לה' על העבר, אם אין מבקשים על העתיד, נפסק השפע חלילה. וכן הגיד הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שבכל עת שמודים ואומרים ברוך ה', יש להוסיף מיד ולומר שכן יעזור השי"ת עוד, שאם לא כן יפסק חלילה השפע, כמו שמצינו אצל לאה שאמרה (בראשית כט, לה) 'הפעם אודה את ה'', ולא ביקשה על העתיד, 'ותעמוד מלדת' (שם), ולכך מודים עתה על חסדי העתיד.

(דברי יחזקאל, שינאווא - ליקוטים הלכות והליכות בשם ספר שאר ישוב)

מלאכים מליצי יושר

וברוכים הם מלאכיך הקדושים שעושים רצונך. שמעתי פירושו, דוקא אלו שהם עושים רצונך, היינו מלמדי זכות ומליצי יושר על ישראל, שזה רצונו של מקום.

(ייטב לב – פרשת וישלח ד"ה ויצו)

עושי רצונו ית' דייקא

וברוכים הם 'מלאכיך' הקדושים והטהורים 'שעושים רצונך' (פיוט רבון העולמים). י"ל שבא למעט אותן המלאכים שנבראו בעוונות בני אדם ואינם ברואיו של מקום, והם אינם עושים רצונו ית"ש, שהרי הם מכריחים את האדם להגרר לעבירות אחרות.

(דברי יואל - הו"ד אות נא)

'שעושים רצונך'. פי' המלאכים הממונים להטיב עם הבריות, שהם עושים רצונו של מקום, מה שאין כן המלאכים הממונים להעניש עוברי עבירה, אינם בכלל זה, כי מקור הטוב רוצה להטיב.

(דברי יואל – פרשת במדבר עמוד צב)

בזכות השבח לחקב"ה על החסד העתיד הוא מצרף את הטוב שעתידים לעשות

בזכות שבני ישראל נותנים שבח והודאה להשי"ת, על החסד שהוא עתיד לעשות עמם, מצרף הקב"ה את המעשים הטובים שהם עתידים לעשות, וכמאמרנו מודה אני לפניך וכו' על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי.

(ייטב לב – פרשת בא בד"ה החדש הזה)

הבקשה היא על חסדים גלויים המורגשים על ידי בני ביתי

דקדק הרה"ק רבי משה מקוברין, מדוע כשמודה על החסידים שנעשו עמו כבר, לא הוזכרו החסדים שנעשו כבר לאנשי 'בני ביתי', וביאר, שהוא משום שההודאה 'על כל החסד אשר עשית עמדי', הוא אף על היסורים והרעות, לפי

שגם בהם טמונים וגנוזים חסדים מכוסים, אבל 'בני ביתי' אלו הם קטני הדעת, שאינם משיגים שהיסורים הם חסדים טמונים, ולכך תחינתנו היא, כי מה ש'אתה עתיד לעשות עמי' יהיה גם עם 'בני ביתי', שה'חסדים' יהיו נגלים לעיני כל, שגם 'בני ביתי' ירגישו את טוב החסדים.

(תורת אבות - שבת אות קנו)

מודה על העתיד אולי לא יהי' לו דעת להודות

שמעתי ממורי הגה"צ מפאיע הי"ד, שהרה"ק מהרמ"מ מרימאנוב זי"ע פירש, מה שאנו אומרין בתפילת 'רבון העולמים' בזמירות לליל שבת קודש, 'מודה אני לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי', ולכאורה התינח על החסד שכבר נעשה, וודאי שיש לברך ולהודות, אבל על החסד שעדיין לא נעשה, רק שעתיד להיעשות, מה יש לו לברך עכשיו, והלא אפשר לו להודות על החסד לעתיד כשהחסד ייעשה עמו, ופירש הרה"ק, כי לפעמים נעשה חסד עם האדם, אמנם אין לו דעת להודות לה', מפני פגעי הזמן או קטנות המוחין, על כן מקדים האדם להודות להשי"ת, על העבר ועל העתיד גם יחד, שלא יבוא ח"ו לידי כפיות טובה.

(נפלאים מעשיך - עמוד שצו)

וזכינו לקבל שבתות וכו' ומתוך מיעוט עונות. ודקדקו הלא טוב יותר לבקש שלא יהיה לנו עונות כלל. אך ביאור הענין עפיט"ש בחובת הלבבות (שער התשובה פרק ח) שיש עון אחד שהוא גדול מן העון, והוא הגאוה. ולכן אין אנו מבקשים שלא יהיה לנו עונות כלל, שאז יש לחוש על הגאות שהוא גדול מן העונות, על כן אומרים ומתוך מיעוט עונות, שעל ידי שיהיה לנו מעט עונות ונעשה תשובה עליהם, לא תזוח דעתינו ולא נתגאה. או י"ל הכוונה שעל ידי העונות נכיר מיעוט ערכינו ונהיה שפלים בעיני עצמינו, וזהו הפירוש ומתוך 'מיעוט' שנהיה מועטים ושפלים בעינינו, מחמת העונות.

(זמירות דברי יואל – ליל שב"ק)

על ידי לימוד התורה

וזכינו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה (פיוט רבון העולמים). על דרך הכתוב (תהלים יט, ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, וזהו וזכינו לקבל שבתות מתוך רוב שמח"ה, היינו מתוך עסק התורה.

(ברך משה - פרשת קדושים עמוד קלג)

קבלת שבת בשמחה ובהתלהבות

וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה וכו' ומתוך מיעוט עונות (פיוט רבון העולמים). הנה ידוע (קדושת לוי פ' אמור) מעלת התלהבות דקדושה, שעל ידי זה זוכה לכלות כחות הקליפות. והתלהבות דקדושה בא מכח שמחה של מצוה מה שהאדם שש ושמח לעשות רצון קונו באהבה והשתוקקות וכל הפציה לא ישוו בה. וזה שאנו מתפללים וזכינו לקבל שבתות מתוך רוב שמח"ה, והיינו שמחה של מצוה שהוא השמחה המשובה (שבת ל:), וזה יתעורר לבבינו ליקוד ברשפי אש שלהבתיה בהתלהבות דקדושה, ומחמת זה נזכה לקבל שבתות מתוך מיעוט עוונות, כי יסירו ממנו הקליפות המעכבים לעבודת ה' כראוי.

(לב אהרן)

לעומת קדושת ה' אי אפשר שלא יהיו עוונות כלל

הקשה הרה"ק רבי אשר מרופשיץ זי"ע, מדוע מבקשים מהשי"ת שנקבל שבתות 'מתוך מיעוט עונות', והלא ראוי לבקש שלא נחטא כלל, וביאר שלעומת קדושת אדון כל העולמים, אי אפשר לו לאדם שלא יחטא כלל, ולכך מבקשים שנזכה לכל הפחות ל'מיעוט עוונות'.

(דברי יחזקאל - לשבת בד"ה וזכנו)

מתוך מיעוט עונות, דיש עונות שאנו רוצים בה

'ומתוך מיעוט עונות', ידוע קושי' העולם הלא יותר טוב בלתי שום עונות, וי"ל בדרך צחות דכמה פעמים אי אפשר לקבל שבת קודש מתוך שמחה רק מתוך מיעוט עונות, למשל לעשות ריקודין בשבת קודש דהא תנן אין מטפחין ואין מרקדין עי' בשו"ע סי' שלט, וכמה אנשים מתרעמים על שהולכין בשבת קודש לטבול קודם התפלה דיש בזה כמה חששות סחיטה והוצאה אבל הלא ידוע כי אי אפשר להרגיש קדושת שבת בשלימות רק בטהרה, עכ"פ מיעוט עונות יש כאן.

(הנהגות ישרות, מבעל ויגד יעקב מפאפא - ערך שבת)

מתוך מיעוט עונות, הנקראים עונות בפי החמון

'ומתוך מיעוט עוונות', לכאורה הלא עדיף לבקש שלא יהי' בכלל עוונות, ואמר הרה"ק ר' גדלי' משה, דקאי על דברים הנקראים בפי ההמון עבירות כמו שאומרים שעבירה לעזור לאיש הלזה, ועבירה לתת ליהודי זה כסף, על אלו עבירות מתפללים שנכשל בהן.

(יסוד צדיק, זוועהיל - ערך שבת עמ' נא)

וזכינו לקבל שבתות וכו' מתוך מיעוט עוונות

לכאורה י"ל וכי 'מיעוט עוונות' כן צריכים, אלא אפ"ל בדרך צחות, הנה יש עבירות שמורגל בפי הבריות, לקראותם עבירות, כגון, אנשים אומרים עבירה לתת כוס מים לאיש זה, או, עבירה להכנים איש זה לבית, עבירה לעזור לו וכדומה, עבירות כאלו מותר להיות.

(אהבת ישראל)

רגע אחד בשבת כולל את כל הרפואות שבששת ימי המעשה

על פי טבע הבריאה, נמצאים כל מיני רפואות לחלאים שונים, על ידי סמים שונים בפעולות רבות ממעשי ידי אדם,

לכתשם ולבשלם, ואם יקחם החולה בזמנים קבועים תרפא מחלתו, והבורא יתברך טבע כן בבריאה בחכמה נפלאה, סגולת רפואת כל דבר על ידי מעשים וזמנים שונים, ובהכרח שימשך זמן מה כל תרופה איך שהוא, אבל בהגיע קדושת יום השבת, שהוא כולל את כל ששת ימי המעשה, יוכל ברגע אחת לבא הרפואה לכל מיני מדוה', כי בקדושת השבת נמצא כלול כח כל הרפואות של ששת ימי המעשה, עד שלא יוצרך לפעולה ושהיית זמן כלל, והנה כמו בעניני רפואות הגוף כן ג"כ ברפואת הנפש.

(אמרי אמת, לובלין - פרשת שופטים שנת תרכח בד"ה בת שבת)

מה שאנו אומרים בליל שבת מודה אני לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר עתה עתיד לעשות עמי. חיינו כי בשבת הוא המסדר של חסדי השי"ת על כל ימות החול. ולכן צריך לעשות חשבון וראפארט ולשלם עבור מסדר החסדים שעברו עליו ולתת מחירם הודאה וליתן אדרוי"ף על לחבא.

(בית אהרן – לקוטים עמוד קמד)

שמעתי מפ"ק כ"ק אדמו"ר משינאווא זצ"ל, אהא דאמר המשורר ונהי' מכובדים בעיניך ובעיני כל רואינו כי אתה הוא מלך הכבוד, וקשה האיך יוכל האדם לבקש ולהתפלל על כבוד, אלא הכוונה דאנו מבקשים דנהי' מכובדים בעיניך ובעיני כל רואינו, וע"כ נוכל לגדור גדר ולעמוד בפרץ לחיזוק הדת הנוגע לכבוד השי"ת, וע"ז מסיים כי אתה הוא מלך הכבוד, כי באמת אנו יודעין שהכבוד הוא של הקב"ה, אבל היכא דאינו נוגע לכבוד השי"ת שפיר אסור לבקש על כבוד עצמו.

(שפתי מהר"ש, ענגיל - פ' פנחס)

הרמ"ע מפאנו סי' ב' כתב כי כשאדם מתפלל בציבור בליל שבת, אזי כשאומר בתפילה בלחש 'מקדש השבת' זוכה לרוח יתירה, וכשהש"ץ אומר 'מקדש השבת' זוכה אז האדם לנפש יתירה, וכשמקדש בעצמו ואומר 'מקדש השבת' זוכה לנשמה יתירה ע"כ. ולפי"ז א"ש מה שאמר 'ואשלש עוד להעיד על כום' מקדש השבת, ואז אזכה ולהתענג 'ביתר נשמתי אשר נתת בי' כי אז תגיע אלי גם הנשמה יתירה.

(זכותא דאברהם, פאריסאוו - עמוד קי)

גאולה מיצר הרע

ושויתי ה' לקראתי שתרחמני עוד בגלות"י לגאלני, גאולה פרטית מיצר הרע, ולעורר לבי לאהבתך בשבת קודש, ואז אשמור לפקודיך וחקיך בלי עצב, כי בשבת יש לו לב שמח, לאשר פסק הזוהמא ופרק עולו של יצר הרע.

(ייטב לב – פרשת נח ד"ה או יאמר)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

שמעתי מפי מו"ח הגה"צ רבי יעקב יוסף גינז, מבעסערמין ז"ל, ששמע מפי הגה"ק רבינו שלמה ממונקאטש, בענין תפלת רבון העולמים בליל שבת אחר שלום עליכם, אם דאין אומרים תחנה בשבת, אבל תחנה זו בהכנסת שב"ק דהוא מלא ברגשי קודש וגעגועים ונתעורר בה כל נפש אדם הישראל ברגשי קודש אין למנוע מלאומרה.

(אלף כתב - אות תכט)

נענע עם כל העולמות

מרן הרה"ק מצאנז זי"ע אמר, על אודות עבודת הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע, שבליל שבת בשעה שהיה אומר את התיבות 'והחלפתי שמלותי', ונענע קצהו של הבעקיש"ע, 'האט ער געשאקלט מיט אלע עולמות'.

(מגן אבות, באבוב - דף קעב סקי"ז)

נגע בהשטריימעל באמרו והחלפתי שמלותי

הרה"ק הצבי לצדיק מבלאזוב זצ"ל, היה נוגע בהשטריימ"ל שלו באמירת 'והחלפתי שמלותי', כי על שאר בגדיו לא היה ניכר עליהם שהם לכבוד שבת היום, כי גם בימות החול היה לבוש במלבושים כאלו, ורק על השטריימ"ל היה ניכר שהוא לכבוד שבת.

(מגן אבות, באבוב - עמוד קעב סקי"ז)

מלך צח

ידוע עד כמה הקפיד הרה"צ מו"ה איציק'ל מפשעווארסק זי"ע על 'צבע אדום', ובפרט בשבת קודש, שלא יהי' על שלחנו הטהור דבר בצבע אדום, וחתנו מרן מוהר"י זצ"ל אמר, שחותנו רבינו אמר בליל שבת קודש 'מלך צח', ולא אמר 'מלך צח ואדום', והי' זה לפלא בעיני, עד שמצאתי במדרש שיר השירים (שהש"ר ה, ה) עה"פ דודי צח ואדום, 'צח' לי בשבת ו'אדום' לי כל ימי השבת.

(שיח יצחק, פשעווארסק - עמוד פ)

פנימי הרפ"ז בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ניחום אבלים אצל הרה"ג רבי שלמה זאבעל שליט"א

רב דביהמ"ד בית דוב שע"י קהלתינו הק' בקרית יואל יצ"ו

ע"פ אחיו הרה"ח מוה"ר אשר ע"ה

יום ה' פרשת שמיני תשפ"ב לפ"ק

רבינו: דער ספר וואס ליגט דא 'דעת סופר', דאס איז נישט פון רבי עקיבא סופר (אבד"ק פרעשבורג).

הג"ר שלמה: ניין, דאס איז א ספר פון רבי שמחה נתן גרינבערג.

רבינו: דער קעזמארק'ער רב.

הג"ר שלמה: דער נייטרא רב, רבי שלום משה אונגאר (כ"ק הגה"צ אבד"ק ור"מ נייטרא ז"ל, בעל משאת משה) איז געווען ביי אים אן איידעם, בזיווג ראשון.

רבינו: די תשובות דעת סופר דאס איז פון רבי עקיבא סופר.

הג"ר שלמה: ס'איז א פלא, רבי עקיבא סופר איז דאך אנטלאפן, פון פרעשבורג.

רבינו: אום תרצ"ט איז ער אנטלאפן, ער האט אלעם איבערגעלאזט און איז אריף אויך ארץ ישראל.

הג"ר שלמה: יא, און סיי זיין זון און סיי זיין אייניקל זענען באלד איינס נאך די אנדערע אוועק, תיכף נאך זיין פטירה.

רבינו: ער איז אוועק שנת תש"כ, און אנדערהאלבן יאר שפעטער אום תשכ"ב, אום יו"ט סוכות, איז דער זוהן אוועק, דער חשב סופר רופט מען אים (ע"ש ספריו).

הג"ר שלמה: עפעס אן אייניקל איז אויך באלד אוועק.

רבינו: דאס רבנות אין פרעשבורג האט זיך געצויגן דער שלשלת פונעם חתם סופר אזוי דור אחר דור, איז געווען אינטערעסאנט, אז יעדער איז געווען דארט רב דריי און דרייסיג יאר, דער חתם סופר איז געווען פון תקס"ז ביז ת"ר (שנסתלק ביום כ"ה תשרי שנת ת"ר לפ"ק), און דער כתב סופר פון ת"ר ביז שנת תרל"ד (ביום י"ט טבת). און נאכדעם איז געווען רב דער שבט סופר ביז תרמ"ז. און זיין זוהן רבי עקיבא סופר (בעל דעת סופר) איז געווען ביז תרצ"ט,[1] ער איז דעמאלטס אוועק געפארן קיין ירושלים (ואמר אז כי לא רוצה עוד להתנהג

---

1 ידוע שאמר שהוא רואה לפלא אצל רבני בק"ק פרעשבורג, שכאשר הגיעו למספר ל"ג שנים לימי הרבנות שלהם בעיר זו נתבקשו לישיבה של מעלה, הלא המה מרנן ורבנן החתם סופר ז"ל והכתב סופר ז"ל והשבט סופר ז"ל, לכן החליט אז שלא לשמש עוד ברבנות ותקע אהלו בעיה"ק ירושלים ת"ו. עיין בס' חוט המשולש שהגה"ק רבי שמעון סופר אב"ד קראקא כתב רמזים מפסוקי התורה על כהונת אביו החת"ס ואחיו הכת"ס במשך ל"ג שנים בעיר פרעשבורג.

ונעתיק בענין זה מתוך שיחת קודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א בשמחת השבע ברכות לנכד הגה"צ רבי שמעי' גרינבוים שליט"א מח"ס סייעתא דשמיא בן לחתנו הגה"צ אב"ד קראסנא שליט"א, כדלהלן:

הגר"ש: דער חתם סופר - מי לנו גדול - האט ביי די ערשטע דרשה וואס ער האט געזאגט אין פרעשבורג - און ער איז געווען דער יונגסטער פון די אנדערע צוויי קאנדידאטן - האט ער אזוי געזאגט, אז טאמער קהל מיינט אז וועגן דעם האט עטץ מיך געמומען ווייל איך בין ל"ע א קינדער -לאזער מענטש, וועט איר נישט דארפן חתונה מאכן די קינדער, זאג איך ענק דא צו, אז איך וועל נאך אי"ה האבן קינדער, און איר וועט דארפן זיי אלע חתונה מאכן, און דאס רבנות וועט זיין נישט נאר פאר מיר, נאר פאר מיר ולזרעי אחרי, אזוי האט ער געזאגט ביי די ערשטע דרשה, וכך הוה.

דאס רבנות האט זיך געצויגן דער שלשלת, דור אחר דור, ביז רבי עקיבא סופר האט זיך געכאפט און איז אוועק געפארן.

רבינו: יא, ווייל ער האט געזהן אז נאר דריי און דרייסיג יאר האלט זיך דארטן דאס רבנות (דהיינו שמרן החתם סופר, ובנו מרן הכתב סופר ובן בנו השבט סופר, כולם שמשו ברבנות בעיר פרעשבורג ל"ע שנה).

אב"ד קראסנא: דער חתם סופר איז געווען פון שנת תקס"ז ביז ת"ר (ביום כ"ה תשרי), און דער כתב סופר פון ת"ר ביז שנת תרל"ג.

רבינו: ביז שנת תרל"ד (ביום כ"ד שבת), **און נאכדעם איז געווען דער שבט סופר ביז תרס"ז, און אין תרצ"ט איז רבי עקיבא סופר אוועק געפארן.**

הגר"ש: דעמאלטס האט רבי עקיבא סופר איבער געגעבן דאס רבנות פארן זוהן (ר' אברהם שמואל בנימין ז"ל), **רבי עקיבא סופר האט טאקע געלעבט אין ירושלים ביז שנת תש"כ. אינדערהיים - אין פרעשבורג - איז ער דאך געווען א מלך, און דארט איז ער געווען א גאון און א תלמיד חכם פאר זיך.**

רבינו: דארט איז ער געווען רבי עקיבא סופר... (כי לא רצה להתנהג בגינוני רבנות מאז עזב את עיר פרעשבורג בסגולה לאריכות ימים).

הגר"ש: ס'האט אים פארדראסן, איינער א בחור'ל איז צוגעקומען צו אים, און געפרעגט 'עקיבא, דו האסט א פאפיראסן (ציגאר) **פאר מיר', צוליב זיין גרויס פשטות וואס ער האט זיך געפירט אין ירושלים, האט ער געזאגט 'דאס איז שוין צופיל'.**

אב"ד קראסנא: וועז מ'האט אים נאכגעשיקט די מנורה, האט מען אים נישט געשיקט דעם 'שמש' פון די מנורה, ווייל אין ארץ ישראל וועט ער שוין קיין 'שמש' נישט האבן...

רבינו: וועז ער איז געגאנגען אין פרעשבורג אויף די גאס, האט זיך יעדער אפגעשטעלט פאר אים לכבודו.

הגר"ש: מ'האט נישט געקענט אריינגיין צו אים וועז אימער, נאר דורך א אפוינטמענט, כ'האב עס געהערט פון רבי חני' דוב קאהן (ראב"ד בודאפעסט ואח"כ רב ומו"ץ בוויליאמסבורג, נפ' ו' אלול תש"ל לפ"ק) **ער איז געווען צווישן די דריי בחורים וואס רבי עקיבא סופר האט זיך מיט זיי פארגעקוקט די שיעורים, איינמאל וועז זיי האלטן אינמיטן לערנען, הערן זיי ווי מ'קלאפט אין די טיהר זייער שטארק, וואס איז... ווייל ביים פרעשבורגער רב האט מען נישט אזוי געקלאפט אין די טיהר... האט ער אים אראפ געשיקט ער זאל גיין קוקן ווער עס קלאפט, ער גייט און עפנט די טיהר אזוי שטאט, און רבי שאול בראך דער קאשויער רב ז"ל פון אינדרויסן עפנט די טיהר אינאנצן.**

וואס איז געווען, דארט אין פרעשבורג האט די 'מזרחי' געדינגען א זאל, צו מאכן א אסיפה, וועגן דעם איז ער געקומען, וועז ער איז צוגעקומען האט ער אים געגעבן שלום עליכם, האט דער קאשויער רב געענטפערט 'אין שלום אמר ה'...', איז דער פרעשבורגער רב שטיין געבליבן 'וואס איז?', האט ער געזאגט פארן פרעשבורגער רב, 'ביי אייך אין שטאט מאכט די 'מזרחי' א אסיפה, און איר שטייט מיט פארליגטע הענט'. זאגט ער 'וואס זאל איך טוהן?' כ'האב שוין געדעדט מיטן בעל הבית פונעם זאל, און זיי האבן שוין געגעבן א איינצאהלונג, זאגט דער קאשויער רב 'אך וויים נישט וואס איר זאלט טוהן, איר זענט מרא דאתרא, און דאס טאר נישט זיין' (כידוע היו המזרחי אשר הסיתו את בני הנעורים לעווב את הוריהם ואת דרך התורה והיראה ולעלות לארי"ש לחזק את רעיון הציונות האורורה).

דער פיאקער האט געווארט אינדרויסן פארן קאשוי'ער רב און ער איז שוין אוועק געפארן.

רבי עקיבא סופר האט זיך צוריק אראפ געזעצט און פראבירט צו לערנען וויטער, אבער ער איז אזוי צעדודערט געווארן אז ער האט נישט געקענט וויטער לערנען, האט ער מיט זיי - מיט די בחורים - אדורך געריידט וואס מ'קען דא טוהן, ביז ער האט גלאזט יענעם רופן, און אים געפרעגט וויפיל איז די שאדן, און נאכדעם האט ער געזאגט 'פארפאלן דו מוזט עס שאדן האבן, ווייל וועז נישט, וועט מען ארויס געבן א איסור,

בגינוני רבנות אהרי שעזב את עיר פרעשבורג כסגולה לאריכות ימים) **און ער איז פארבליבן ביז זיין פטירה.**[2] **און דער זוהן רבי אברהם שמואל בנימין** (בעל חשב סופר) **האט אים איבער גענומען, ער האט געפירט דאס רבנות אין פרעשבורג ממש אפאר יאר** (משנת תרצ"ט עד תש"ג). **ער האט איבערגעלעבט די קריג, אבער אין ארץ ישראל האט ער איבער געלעבט נאכ'ן פאטער זייער קורץ** (כי הדעת סופר נסתלק בשנת תש"כ, ובנו נסתלק בשנת תשכ"ב).

ער איז נישט געזונט געווען, ער איז געווען א הארץ קראנקער מענטש דער חשב סופר, שוין א לאנגע צייט, נאך בעפאר.

הג"ר שלמה: יא, ער איז אוועק יונג, קוים זעכציג יאר געווען.

רבינו: דער שבט סופר איז אויך נישט קיין סך עלטער געווען, עטליכע אין זעכציג יאר איז ער געווען (שנולד ביום א' דחנוכה שנת תר"ג, ונסתלק ביום ט"ו בסלו תרס"ז).

און קיין שום חרדי 'שער איד וועט נישט מער דינגען ביי דיר דעם זאל', האט ער גענומען אויף זיך דעם פסק פונעם פרעשבורגער רב.

2 מן הענין לציין שבסך רבי עקיבא ותורתו (פ"ז) מובא דבר פלא שבשנת תרס"ז כשהדעת סופר (רבי עקיבא סופר ז"ל) עלה על ככא הרבנות שלח לו הגה"ק רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל האבד"ק סאטמאר מכתב ברכה בו מברך אותו שיעלה ויצליח, ובתוך דברי רבי יהודא גוו"ד הוא מזכיר את הפסוק (מ"א ב י"א) והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה, בחברון מלך שבע שנים, ובירושלים מלך שלשים ושלש שנים... ובו רצה לרמז להדעת סופר שכשם שמלך עד כה שבע שנים את מלכותו הקטנה בחי' מלכות חברון ליד אביו (בהיותו ראש הישיבה ז שנים בפרעשבורג בחי אביו), כן תעלה עכשיו למלכות הגדולה בחי' מלכות ירושלים. ואכן הדברים נתקיימו במילואן כי שבע שנים מלך בחברון ושלשים ושלש בירושלים דאונגארין היא העיר פרעשבורג רבתי שם שימש ברבנות על כס אבותיו משנת תרס"ז עד שנת תרצ"ט. [אגב, עיי' בס' הנ"ל שמציין שהגה"ק ההפלאה זי"ע רבו של החתם סופר גם כיהן ברבנותו הגדולה בעיר פראנקפורט במשך ל"ג שנים, משנת תקל"ב עד שנת תקס"ה].

ועיין עוד שם בס' הנ"ל דבשנת ת"ש עלה הבד"ק פרעשבורג לירושלים עיה"ק ממדינת שוויין שאליה נמלט מפני חמת המציק, ובהקדמת בני המחבר (ר' שמחה בונם סופר זר יצחק ליב סופר) מוסרים דברי אביהם הגאון זצ"ל שבירדו מהספינה בחוף העיר חיפה, במעמד תלמידיו שבאו לקבל פני קדשו קרא אליו רבי עקיבא ז"ל את כל הנוכחים, ובפנים צוהלות הפך את כיסי מעילו וניערם לים הגדול באמרו "הנני זורק לים את כל העבר שלי בגולה, מעתה הנני איש ירושלים בכל אנשי ירושלים". ועוד הוסיף "דור רביעי ישובו הנה" זקניי החתם סופר והכתב סופר ואבי השבט סופר זצ"ל עשו גדולות ונצורות לטובת אה"ק בארצות מגורתם "ואני בדור הרביעי זכיתי לשוב הנה לאה"ק ולחזון את עפרה", והתיישב בירושלים ושם הקים ישיבת אבותיו "ישיבת פרשבורג" במתי מספר, ובעזרת בנו הבכור הג"ר אברהם שמואל בנימין סופר (נפטר תשכ"ב) זכה לראות את ישיבתו בתפארתה.

נאכ'ן כתב סופר"ם הסתלקות האבן די עמך אידן אין פרעשבורג קודם נישט געווארט אויפנעמען דעם שבט סופר פאר רב אין דארט. דער כתב סופר איז געווען זייער גרויס, ער איז געווען אסאך העכער ווי די שטאט (תושבי העיר), די עמך אידן אין שטאט זענען געווען אסאך נידעריגער אסאך פשוט'ער, און ס'האט נישט געקלאפט, ס'איז דאך געווען א גרויסע שטאט, און ער האט נישט געהאט קיין צייט זיך אפצוגעבן, האט דער כתב סופר אויפגענומען א מגיד אין שטאט,[3] ער איז געווען א געלונגענער מגיד א גוטער רעדנער און האט באצויבערט די מענטשן, ממילא האט ער אפגעקויפט דעם המון עם,[4] דער כתב סופר האט נישט געהאט אזוי קיין שייכות מיט'ן המון עם, ער איז געזיצן ביי זיך אין ישיבה און געלערנט, ער האט געשריבן תשובות, און געזאגט זיינע שיעורים, אבער ער איז געווען צו הויעך פאר זיי. דער איז טאקע געווען א געלונגענער מענטש, און מיט די צייט האט זיך געמאכט ארום אים אן ערנסטע פארטיי אויף זיין זייט.

איז ווען דער כתב סופר איז נפטר געווארן, האבן זיי נישט געוואלט מ'זאל אויפנעמען דעם שבט סופר דעם זוהן אלס ממלא מקום, ווייל זיי האבן געוואלט דער מגיד זאל ווערן רב. איז געווארן אן איבערקערעניש, אז מ'מאכט נישט די לויה ביז מ'נעמט נישט אויף דעם זוהן, דריי טאג האט מען אויפגעהאלטן דעם כתב סופר (מקבורה),[5] ס'איז געווען א גרויסע מחלוקה דארט אין פרעשבורג, און מ'האט צוזאם געפרופן אלע תלמידים פון כתב סופר (רבנים גדולים ות"ח חשובים), פון די גאנצע מדינה איז מען געקומען צו פארן, ס'זענען נאך אויך געווען תלמידים פונעם חתם סופר, און ס'האט געדויערט דריי טעג, היינט וועט מען דאס נישט גלייבן... ביז מען האט עם אדורך געבראכן און מען האט אויפגענומען דעם שבט סופר פאר רב (בסוף אמר המגיד בעצמו שאינו מקבל את הרבנות כי הרבנות שייך להשבט סופר).[6]

הג"ר שלמה: דער ייטב לב האט מספיד געווען דעם כתב סופר.

רבינו: יא ס'איז דא א הספד אויפן כתב סופר פון זיידן ז"ל, נישט אין ייטב לב נאר ס'איז אין ייטב פנים (ל"ג מידות – דרוש ל"א), זייער א שיינעם הספד, ער האט אים מספיד געווען אין טאג פון שלש עשרה מידות, ער זאגט דארט אז הגם ס'איז אין די שלושים יום קודם החג, אבער פאר אזא גדול בישראל מעג מען מספיד זיין, ער איז אים זייער שיין מספיד, ער טייטשט אוים לויטן סדר פון זיין נאמען 'אברהם שמואל בנימין', אברהם עקסטער, און שמואל, און בנימין, ביי שמואל הנביא שטייט כל מקום שהלך ביתו עמו, אזוי דרש'נט די גמרא אויף שמואל, זאגט ער אז וואו דער כתב סופר גייט האט ער זיינע תלמידים, אזוי טייטשט ער אוים די אנדערע נעמען אויך לפי גדלותו, און ער פירט אוים – ס'איז אינטערסאנט – אז ס'איז ראוי מ'זאל אויפנעמען דעם זוהן, דער שבט סופר.

ס'זעהט זיך אוים ווייל ס'איז געווען גרויסע פראבלעמען דארט, אין די שטאט זענען שוין געווען אסאך מאדערנע וואם האבן שוין נישט געווארט דעם שבט סופר, וועגן דעם פירט ער אוים דייקא מ'זאל אויפנעמען דעם זוהן, און ער באציהט זיך טאקע אויף א תשובות חתם סופר אז מ'דארף אויפנעמען א זוהן,[7] ס'איז זייער א שיינער הספד.

---

3 זה היה בשנת תרכ"א ותרכ"ב כאשר הי' מדוכא ביסורים ר"ל ולא עזב את טרדותיו העצומות הן בהרבצת תורה בלימוד שיעורים עמוקים תמידין כסדרם, והן בכתיבת תשובותיו בדבר ה' זו הלכה שהשיב לרחוק ולקרוב, והן בהנהגת המדינה ללחום מלחמת ה' עם המתחדשים ופורצי גדר בכרם בית ישראל, ובעצם בהנהגת עירו, ואז ביקשו אותו להקל מעליו ולקבוע בעל דרשן בעירו, [עיין בסוף שו"ת כתב סופר חלק חו"מ בתולדות המחבר דף כ"ו עמוד ג' ד"ה הן].

4 בהקדמת הספר אור שרגא (מהמגיד הנ"ל שנדפס בהסכמת הדעת סופר ועוד נכדי החת"ס) מובא שכשהגאון הכתב סופר הציע לו להיות מגיד בעיר פרעשבורג, שאל את הכתב סופר בצחות: מהיום אתם תהיו 'הרמב"ם' ואני אהיה 'המגיד משנה'?, ענה לו הכתב סופר בדרך צחות: זאת איני יודע, אבל קופת הקהילה יצטרכו מהיום לשלם 'כסף משנה'.

5 עיין בנצי"ב וכן משמע ביעב"ץ (סי' שנ"ו סק"ה) שמותר להלין את המת אף לכבוד החיים, כי כשמלינין לכבוד החיים אין בזה בזיון למת, והנוב"י נשאר בצ"ע. ועיין בשדי חמד (אות פ"ו בשם ס' צפיחית בדבש) שכ' שנהגו העולם דמי שמותה אשתו ורוצה לישא את אחותה עושים השידוכין קודם קבורת המת, וזימנין סגיאין אישתהויי אישתהי קבורת המת עידן ועידנין, עד אשר יבואו אל עמק שוה ויתפשרו ביניהם, כיון שמה שעושים כן הוא לנייח נפשה, דמסתמא ניחא לה להנפטרת שתכנס אחותה במקומה, ואם לא יעשו השידוכין בשעת חימום יש לחוש שמא לא יתרצה הבעל, לכן אין שום חשש משום הלנת המת, ומנהג ישראל תורה היא.

6 בהקדמת הספר אור שרגא (מהגאון רבי שרגא פישמאן זצ"ל שהיה המגיד הנ"ל והספר נדפס בהסכמת הדעת סופר ועוד נכדי החת"ס) מובא ששמע מהדעת סופר שסיפר שבשעת המרקחה הגדולה, הכריזו בהעיר שהמגיד הולך להגיד דרשה בביהמ"ד, וכל בני העיר נתכנסו, והוא עלה אל הארון קודש ואמר: שאף שאני זקן ובא בימים, אך על פי דין תורה אין שום ספק שהרבנות בהעיר שייכת לבנו של הרב ה"ה השבט סופר, ואין לערער אחריו כלום. ולפי גירסא אחת אמרו בנקיטת חפץ ובשבועה.

7 וז"ל הייטב פנים שם: ת"ל אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור, כלומר כסא הרבנות שאתה נותן הוא לדור ודור, שהיה שם החתם סופר ובנו הגאון ז"ל, ועתה קם למלא מקומו בן בנו הגאון שיחיה, וכך ראוי ונכון,

*

הג"ר שלמה: דער רבי האט געקענט מיין ברודער (הנפטר) אביסל.

רבינו: ר' אשר, יא אוודאי האב איך אים געקענט...

הג"ר שלמה: ער איז געווען אביסל א שוואכער מענטש. ער איז אלץ געקומען צום רבי'ן, ער איז געווען דבוק נאך אינעם ברך משה.

רבינו: כ'האב אים אמאל געזאגט אז איר הייסט אזוי ווי שלמה המלך, אייער נאמען איז דאך 'שלמה בן דוד'...

הג"ר שלמה: איך היים טאקע נאך שלמה המלך, אזוי איז געווען די מעשה, ווייל מ'האט נישט געווואוסט צי דער זיידע לעבט.

וויל איך בין געבוירן דער צווייטער יונגל נאך די מלחמה איז שטאט סאטמאר, און מ'האט נאך נישט געווואוסט דעמאלט'ס וואס עס טוט זיך דער מצב אויף דער וועלט, האט מען געפרעגט דעמאלטס דעם ראחובער רב,[8] וועגן א נאמען, האט ער געזאגט מ'זאל אינזין האבן נאך שלמה המלך.

כ'האב אמאל איבער געהערט אז דער רבי האט געזאגט אז מיין נאמען איז שלמה בן דוד ווי שלמה המלך, האב איך געזאגט פאר ר' שמואל הכהן (משב"ק) אז דער רבי האט טאקע צוגעטראפן, ווייל איך היים טאקע נאך שלמה המלך.

רבינו: הייסט דאס אז די מאמע'ס טאטע האט געהייסן שלמה, און מ'האט א נאמען געגעבן נאך שלמה המלך, ווייל מ'האט נישט געווואוסט.

הג"ר שלמה: מיין ברודער ר' אשר איז געבוירן געווארן אין סאטמאר, אבער נישט אין די זעלבע מדינה, ווען ער איז געבוירן געווארן איז עס נאך געווען אונגארן, און ווען איך בין געבוירן געווארן איז עס שוין געווען ראמעניא, ווי דער רבי ז"ל האט געזאגט יצב גבולות עמים.[9]

רבינו: עם האט זיך געטוישט די רעגירונג, אמאל פאר די ערשטע קריג איז סאטמאר געווען אונגארן, און נאך די ערשטע קריג איז עס געווארן ראמעניא, און אין יאר 'איין און פערציג' למספרם איז עס צוריק געגאנגען אויף אונגארן, ביז נאך די קריג, און נאך די קריג איז עס צוריק געגאנגען פאר ראמעניע.

א' הנוכחים: מיט וויפיל יאר איז ער געווען עלטער?

הג"ר שלמה: ער איז געווען מיט צוויי יאר עלטער, ער איז געבוירן געווארן ערב ראש השנה תש"ג, דעם לעצטן טאג פון תש"ב.

רבינו: און ווי האבן זיי זיך אויפגעהאלטן ביי די קריג?.

הג"ר שלמה: ס'איז געווען בדרך נס ממש, כ'וועל עס פארציילן בקיצור פאר'ן רבי'ן, דער אויבערשטער האט צוגעגרייט, מיין זיידע רבי שלמה שווארץ ער איז געווען דער גרעסטער עושר אין סאטמאר – זיי זענען שטארקע סיגוטער חסידים געווען, זיין משפחה האבן עולה געווען כהן ביים קדושת יו"ט שבועות, ווייל זיי זענען כהנים

כמבואר בדברי זקיני הרמ"א בהג"ה ביו"ד (סי' רמ"ה סכ"ם) ועיין במג"א (או"ח סי' נ"ג סקל"ג) ובתשובת חתם סופר סימן י"ב י"ג שמסיק כך כדברי הרמ"א, עיין שם, עכ"ל.

8 כ"ק האון הצדיק רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל אבד"ק ראחוב יצ"ו ואח"כ בלוגאנו שבשוויין, מח"ס זבחי שלמה. שהי' דר אז בעיר סאטמאר ושימש בתור רב ומו"ץ בעיר יחד עם כ"ק האון הצדיק הרמ"א פריינד ז"ל דאב"ד ירושלים עיהק ובעל עטרת יהושע.

9 כמו שדרש בפסוק זה מרן הריה"ק בעל דברי יואל ז"ל עוד לפני המלחמה בעיר סאטמאר, אחר שבערב שב"ק פרשת ראה כ"ו מנ"א מברכין אלול שנת ת"ש, נתאספו ראשי ושרי המדינות בארמון "באלבארדא" בעיר הבירה ווין, ודנו בדבר חלוקת גבולות המדינות מחדש באייראפע, ראשי המדינות איטאליע ודייטשלאנד החליטו באסיפה זו שמדינת ראמעניא תחזיר את טראנסילוואניע קארפאט-רוס ועוד כמה חלקים למקורה להיות חלק ממדינת אונגארן, ואז חזרה העיר סאטמאר תחת ברית ממשלת אונגארן, יהודי מקומות אלו היו מאושרים, ושש למשמע אזנם כאילו נתבשרו בשורה טובה, שתחת ממשלת ראמעניא היתה העניות גדולה מאוד, ואילו במדינות אונגארין היתה הרווחה, לעומת המצב בראמעניא. בסעודת רעוא דרעוין בשבת ההוא אמר רבינו בעל דברי יואל ז"ל דברי תורה על הפסוק (פר' האזינו) "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל" ובין שאר דבריו הקדושים אמר אז כהאי לישנא "מען ענדערט אמאל גרעניצן פון לענדער אויף אן אומפארשטענדליכן אופן" (הגבולות החדשות לא היו מובנים יפ כי עדים שחנו ליד הגבולות הישנות כגון אראד נשארו לראמעניא ושאר ערים החוקים מאד כגון ווארשארהעלי, סעגשארין, עברו לאונגארין).

והמשיך רבינו ואמר "דאס איז "למספר בני ישראל" ווייל פאר א חלק איידן איז באשערט אזא גורל און פאר א חלק איז באשערט אזא גורל" כלומר שלפעמים מחלקים את גבולות הארץ באופן שאי אפשר להבין בפשטות, וכל זה מן השמים לטובתן של ישראל, שעל המדינות בו יאמר איזה לחרב ואיזה לשלום, וישנם יהודים שנחתך להם חיים לחיות, וצריכים להיות במדינות כאלו שישארו לחיים, ועל כן נגזרה על חלק זה שיהיה שייך למדינה זו כעין שמצינו אצל יעקב אבינו ע"ה "ויחץ את העם אשר אתו לשני מחנות וכו' והיה המחנה הנשאר לפליטה". היהודים ששמעו דברים אלו יוצאים מפה קדשו של מרן רבינו ז"ל לא הבינו כלל את כוונת דבריו אשר היה ממש דברי נבואה על עתידם של יהודי אונגארן וראמעניא.

כן מובא סיפור זו בס' מפי ספרים וסופרים מהגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן ז"ל. וכמו כן כשמרן רבינו שליט"א להבחל"ח ביקר אצלו בשנת תשס"ח כשכיהן כרב מאכנווקא בעלוא בלאנדאן הוא סיפר את העובדא הנ"ל ומה שפירש רביה"ק זי"ע.

מיוחסים, זיי האבן געשטאמט בן אחר בן פונעם ש"ך – און מיין זיידע איז געווען א סאלדאט ביי די ערשטע וועלט מלחמה, ער האט זייער געטריי באדינט א גענעראל, און דער גענעראל איז געווארן נאכדעם דער מעיאר פון בעיקעש–טשאבע, מיין טאטע איז פון בעיקעש–טשאבע, ער האט התונה געהאט קיין סאטמאר, אבער ער האט אויך געוואונט נאכדעם אין בעיקעש–טשאבע, און דער מעיאר האט שומר אמונים געווען און מכיר טובה געווען, ער האט געוואוסט אז די מאמע איז באהאלטן מיט מיין ברודער, און ער האט געברענגט צו עסן, און ווען ס'איז געווען צרות האט ער געמומען דאס קינד, און ער האט געזאגט פאר"ן עולם אז דאס איז זיין אייניקל, איינמאל איז זיין טאכטער געקומען האט ער צוריק געגעבן מיין ברודער, ער האט אים געלייגט אין געטא אריין, ס'איז געווען ממש בדרך נס, פון זיין יארגאנג איז כמעט נישטא וואס ס'איז געבליבן, ער איז נאך געבוירן געווארן פאר די מלחמה.

רבינו: ער איז געבוירן אין די מלחמה, נאר פאר מ'האט דעפארטירט.

הג"ר שלמה: יא, דאס הייסט אין אונגארין פאר די מלחמה. דער טאטע האט זיך אויפגעהאלטן אין בעיקעש–טשאבע, דער זיידע איז געווען א גרויסער עושר, און אויף זיך האט ער נישט מורא געהאט, ווייל מ'האט אים צוגעזאגט, היות ער האט געהאט מעדאלן פון די מלחמה וועט מען אים נישט טשעפענען, אבער פארן טאטן האט ער געשיקט אן אינזשעניר קיין טשאבע, און מ'האט געבויעט א בונקער מיט לעקטער און וואסער און מיט הייצן, מיט אלעם גוטן, ער איז דארטן געווען באהאלטן, מיין טאטע האט אריין געמומען נאך ניין מענטשן אין בונקער אריין, און זיי זענען אלע ניצול געווארן.

מיין טאטע האט געהייסן אז ער איז איינגעריקט אין מיליטער, און באמת איז ער אנטלאפן, ער איז צוריק אהיים געקומען, אבער דער גוי דער מעיאר האט אפילו נישט געוואוסט אז דער טאטע איז דארט, נאר אז די מאמע איז דארט, מ'האט מורא געהאט צו פארצייכן. ס'איז נסים ונפלאות וואס די מענטשן זענען אדורך ביי די קריג.

אבער אינטערסאנט אז אין סאטמאר ווען איך בין געבוירן געווארן איז נישט געווען קיין מוהל, ס'איז געווען ר' יהושע ווערצבערגער"ם טאטע (מזקני ונכבדי קהלתינו הק' בקית יואל יצ"ו), ר' אברהם חיים, ער איז געווען דער שארמאשער שוחט פאר די מלחמה, אבער ער האט נישט געהאט מער ווי צוויי ברית"ן פאר די מלחמה, ער איז נישט געווען קיין גרויסער מוהל, און ווען ס'איז געקומען ביום השמיני האט ער געזאגט כ'האב מורא צו מל"ן כ'ווים נישט ווי גוט איך בין אין מוהלות, און מ'האט אים ממש געצווינגען ביום השמיני ער זאל זיין מוהל.

איך ווייס נישט צי אונזער דור, איך רעד פון מיר, צי מיר וואלטן דורך געטראגן דעם נסיון, עס איז נישטא קיין גוטער מוהל, איז אפשר זאל מען נישט.... דאס איז מ'רעדט פון מענטשן נאך א מלחמה און מ'האט אלעם פארלוירן, און ס'איז דא א חיוב א מצוה ביום השמיני ימול, אפילו ס'איז נישטא קיין גוטער מוהל, ביום השמיני ימול.

רבינו: יא, די וואך אין די סדרה, ביום השמיני ימול.

א' הנוכחים: ר' אברהם חיים האט מורא געהאט צו מל"ן?

הג"ר שלמה: יא, ער האט געזאגט כ'בין נישט קיין מוהל מומחה.

רבינו: ער האט נישט גע'מל'ט קיין סך, ער האט געוואוינט אין שארמאש, וויפיל ברית"ן מיינסטו איז געווען אין שארמאש, ס'איז געווען א קליין שטעטל.

הג"ר שלמה: ר' יהושע איז אלט געווען עלף יאר נאך די מלחמה, ער האט געדענקט נאך... מיך האט מען נאך אפגעשוירן אין סאטמאר, כ'בין נאך געגאנגען אין חדר דארט.

א' הנוכחים: ס'איז געווען א חדר דארט?

רבינו: יא, נאך די קריג איז געווען.

הג"ר שלמה: ס'איז נישט געווען קיין קלאסן, ס'איז געווען צוויי מלמדים, כ'געדענק נאך מיין ברודער ע"ה האט מיך געטראגן.

א' הנוכחים: ווער האט געפירט די אידישע קהילה דארטן?

רבינו: ס'איז געווען א בית דין דארט וואס האט געפירט די שטאט, דער ראחובער רב איז געווען כמו רב.

הג"ר שלמה: כ'געדענק רבי קלמן אליעזר דער שפעטער'דיגער ארגענטינער רב (הגה"צ רבי קלונימוס אליעזר עקשטיין ז"ל אבד"ק בונעם איירעס ארגענטינא), ער איז געווען א בעה"ב דארט, און מיין טאטע איז געווען דארט, זיי האבן צוזאם געמומען די אידן דארטן נאך די מלחמה.

א' הנוכחים: הייסט עס ס'איז געווען ערליכע בעה"ב דארטן.

רבינו: אין קלויזענבורג איז געווען דער ריסקאווער רב,[10] אין סאטמאר איז געווען דער ראחובער רב, און רבי משה **ארי'** (כ"ק גאב"ד ירושלים ז"ל) איז אויך געווען דארט א דיין, דער

---

10 ה"ה הגאון הצדיק רבי אברהם שלמה כ"ץ ז"ל אבד"ק ריסקאווע, ואח"כ אב"ד ור"מ שיכון קרית יואל בני ברק יצ"ו, מח"ס אורחות המשפטים, של"ח ביום ערב פסח תשל"ה לפ"ק.

ראחובער רב האט געפירט די שטאט, ער האט זיך נאר נישט געוואלט רופן סאטמאר רב, מפני כבודו פונעם רביץ (רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל), ער האט געוואוסט אז דער רבי לעבט האט ער זיך נישט געוואלט רופן סאטמאר רב.

הג"ר שלמה: דער פאפער רב (כ"ק בעל ויחי יוסף ז"ל) איז אויך געווען אין סאטמאר, ער איז צו אונז געקומען.

אונז האבן מיר געהאט א רייכע הויז, און יעדער איז געקומען צו אונז, רבי משה ארי' דער ירושלימ'ער רב, אלע זענען איינגעשטאנען ביי אונז.

רבינו: אבער דער פאפער רב האט נישט געוואוינט דאמאלטם אין סאטמאר.

הג"ר שלמה: ניין, ער איז געווען דיין אין סאטמאר (בחייו של אביו כ"ק בעל ויגד יעקב מפאפא ז"ל), און ווען דער טאטע איז אוועק איז תש"א איז ער געווארן רב אין פאפא, אבער ער איז נאך די מלחמה צוריק געקומען קיין סאטמאר.

רבינו: ער האט זיך תיכף באזעצט אין סאמבאטהעלי.

הג"ר שלמה: יא, ער האט געהאט א ישיבה אין סאמבאטהעלי, גלייך נאך די מלחמה.

דער טאטע ז"ל האט מיר פארציילט אז ווען דער פאפער רב איז געקומען קיין סאטמאר, איז ער געקומען צו אונז, דער פאפער רב ז"ל האט זיך געהאט אנגענטוהן א שק על מתניו פון אנפאנג פון די מלחמה, און איבער די מלחמה איז עס אריין געוואקסן אין זיין לייב, ממש אין זיין גוף, און ס'איז געווען גאנצע טעג וואס מ'האט אים געווייקט דאס ארויס צו נעמען פון די הויט, פאדעם ביי פאדעם.

איז די נביאים ווערט דאס דערמאנט וויש שק על מתניו וועז ס'איז געקומען א צרה פאר כלל ישראל.[11]

א' הנוכחים: ער האט זיך אנגענטוהן א שק על מתניו פאר די קריג?

הג"ר שלמה: יא, וועז ס'איז געווארן די מלחמה. מיט דעם איז ער געגאנגען, און בשעת די צרות איז אריין געוואקסן אביסל אין עם.

רבינו: דער ראחובער רב ער איז דאך געווען אזוי ווי דער רב פון שטאט נאך די קריג, און ס'איז געווען דארט אסאך חתונות, ס'איז געווען אסאך פליטים, אפילו פרעמדע, מ'איז געקומען קיין סאטמאר מ'האט חתונה געהאט דארט אן מ'האט זיך אוועק געצויגן מ'איז געגאנגען ערגעץ אנדערש וואוינען, און ער איז געווען יעדן טאג מסדר קידושין, האט ער געזאגט אז וועז ער גייט ארוים אין ביה"כ דארף ער אכטונג געבן ער זאל זיך נישט טועה זיין ער זאל נישט זאגן 'אשר יצר את האדם בצלמו', ער האט עס געזאגט אזויפיל מאל.

הג"ר שלמה: דער ראחובער רב איז געווען מיין סנדק.

רבינו: יא, אין סאטמאר האט ער משמש געווען ברבנות אומאפיציעל.

ר' אהרן וועלין (מנהל מוסדותינו הק' בבארא פארק יצ"ו) איז אויך געבוירן אין סאטמאר און ער איז געווען זיין סנדק אויך.

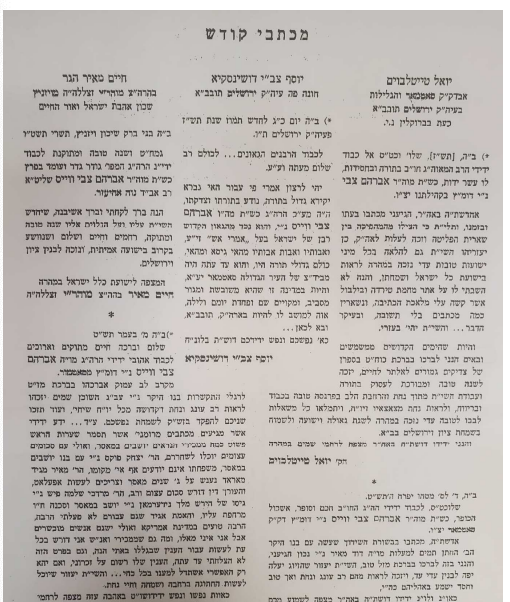
דער נוה אחיעזר רב, הרב וויים, ער איז אויך געווען דעמאלטם אין סאטמאר.[12] זיין זון איז שוין געווען א

---

11 עיין בספר ישעיה (כ, ב) בעת ההיא דבר ה' ביד ישעיהו בן אמוץ לאמר, לך ופתחת השק מעל מתניך, ונעלך תחלץ מעל רגליך, ויעש כן הלך ערום ויחף. ועיין בפי' הרד"ק (שם): ומה שאמר לו ופתחת השק לפי שהיה לובש שק על גלות השבטים ומתאבל עליהם, ע"ש.

12 האגון רבי אברהם צבי וויים ז"ל, בהייתו חתן האגון רבי ישעי' קליינמאן ז"ל ששימש בדיינות בביד"צ בעיר סאטמאר הרבה שנים לפני המלחמה. ואח"כ עלה לאר"י, ובשנת תשי"ד נתמנה לאב"ד שכונת נוה אחיעזר בבני ברק יצ"ו. בנו האגון רבי משה יעקב וויים ז"ל, שעמד לימין אביו בעיר סאטמאר אחר המלחמה, הו"ל ספר שנשאר ממנו 'ברכת אברהם', ובשנת תשל"ט מילא את מקום אביו האגון רבי אברהם צבי וויים ז"ל כאב"ד שכונת 'נוה אחיעזר' בעיר בני ברק יצ"ו, עד יום פטירתו בשנת תשע"ב לפ"ק.

ונכון להעתיק פה צילום של ב' מכתבים נאים ממרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל מה שכתב אליו לעיר סאטמאר בכתי"ק הנדפס בספרו ברכת אברהם. וראוי לדייק שבשנת תש"ו כותב עליו במכתבו התואר 'דומ"ץ בקהלתינו יצ"ו', ובשנת תש"ט כותב עליו במכתבו התואר 'דומ"ץ דק"ק סאטמאר יצ"ו'.

מכתבי קודש

יואל טייטלבוים
אבדק"ק סאמבאטי' והגלילות
בעיה"ק ירושלים תובב"א
כינה בברוקלין נ.י.

*) ביה, [תש"ז]. שלוי' וכט"ס אל כבוד ידידי הרב המאוה"ג וי"ב בתורת"ג ובחסידות, לו עטר"ת, ס"ת מוהי"ר אברהם צבי נ"י דומ"ץ בקהלתנו יצ"ו.

אחדשה"ק באתיר, הגיענו מכתבו בעתו ובזמנו, והלי"ת כי הצילו מהמחשיכה בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים, כן יקורתו השרית גם להלאה בכל מיני ישועות טובות עד נזכה במהרה לראות בישועת כל ישראל ושכחתן, וזכות לא ישכבו לו על אחר מחנה קורדה ובלבול אשר קשה עלי פלאכת הכתיבה, ונשארון כמה מכתבים בלי תשובה, ובעיקר תדבר... והשרית יתי בעזר.

והיות שהיכים הקדושים משמשים ובאים הנני לברכו בברכת כוהני בספרו של צדיקים גמורים לאלתר להיום, יזכה לשנה טובה ומבורכת לעסוק בתורה ועבודת השי"ת בתוך נחת והרווחה הלב בפרנסה טובה בכבוד וברהיטן, ולראות נחת מבאנאאי ניריו, ויחכלאו כל מקשלות לבבו לזוכה עדי נזכה במהרה לשמח באולתה ולשמוח בשמחת ציון וירושלים בבנ"א.

הנני ידידו דדשה"ת מאה"ר משפח' ליחמי' שמים במהרה

הק' יואל טייטלבוים

*

ביה, ד' לס' מטהו ישרה הת"ש"ס.

שלוכ"ט, לכבוד ידידי הנ"ב החו"ב וכו' וסופר, אשכול הכופר, כקי"ת מוה"ר אברהם צבי ווייס נ"י דומ"ץ דק"ק סאטמאר יצ"ו.

אדחשה"ק, מכתבו בשורות הטירוף שעשה עם בנו הי"ה הנני בזה לברכו בברכת מזל טוב, השי"ת יעזור שהגיע יעלה יפה לבנין עדי עד, ויזכה לראות מהם רב ענוג ונחת ואך טוב והסד ישבע באהלותם כתרי.

מאוד נלוע"ב ידידו דדשה"ת אאה"ר בצפה לשמוע טסם בקיס טהי.

הק' יואל טייטלבוים

*) נכתב בצעם כתב יד קדשם.

יוסף צבי"ע דושינסקיא
חונה מה עוה"ר ירחשלים תובב"א

*) בי"ה בני ברק יום כ"ג לחדש תמוז שנת תש"ז פעה"ק ירושלים ת"ו.

לכבוד הרבנים הגאונים... למולם רב יחי לרצון אמרי פי עבור האי נברא ויקירא גדול בתורה, נדע בתורתו וצדקתו.

הי"ה כעי"ב הרה"ג כש"ת מה"ו אברהם צבי ווייס נ"י, הוא נכד מהגאון הקדוש רבן של ישראל בעל 'אמרי אש' זי"ע, ואבותיו ואבות אבותיו מהאי גיסא ומהאי כולם גדולי תורה הין, ותוא עד עתה היה כבי"ד של העיר הגדולה מאסמאר יע"א, והיות בבדיעה זו שהוא מהוגיעות הגדור אשר קשה עלי פלאכת הכתיבה, ונשארון כמה מכתבים בלי תשובה, ובעיקר תדבר... והשרית יתי בעזר.

והיות שהיכים הקדושים משמשים ובאים הנני לברכו בברכת כוהני בספרו של צדיקים גמורים לאלתר להיום, יזכה לשנה טובה ומבורכת לעסוק בתורה ועבודת השי"ת בתוך נחת והרווחה הלב בפרנסה טובה בכבוד וברהיטן, ולראות נחת מבאנאאי ניריו, ויחכלאו כל מקשלות לבבו לזוכה עדי נזכה במהרה לשמח באולתה ולשמוח בשמחת ציון וירושלים בבנ"א.

הנני ידידו דדשה"ת מאה"ר משפח' ליחמי' שמים במהרה

הק' יואל טייטלבוים

*

ביה, ד' לס' מטהו ישרה הת"ש"ס.

שלוכ"ט, לכבוד ידידי הנ"ב החו"ב וכו' וסופר, אשכול הכופר, כקי"ת מוה"ר אברהם צבי ווייס נ"י דומ"ץ דק"ק סאטמאר יצ"ו.

אדחשה"ק, מכתבו בשורות הטירוף שעשה עם בנו הי"ה הנני בזה לברכו בברכת מזל טוב, השי"ת יעזור שהגיע יעלה יפה לבנין עדי עד, ויזכה לראות מהם רב ענוג ונחת ואך טוב והסד ישבע באהלותם כתרי.

מאוד נלוע"ב ידידו דדשה"ת אאה"ר בצפה לשמוע טסם בקיס טהי.

הק' יואל טייטלבוים

*) נכתב בצעם כתב יד קדשם.

חיים מאיר הגר
בהה"ח מוהי"ש זצללה"ה מויזניץ
שכון אהבת ישראל ואור החיים

ירחיב ירחיב הפסר בתר בתר ושפר בארץ כשרים מוהי"ר אברהם צבי ווייס שליט"א רב אביר בנה אחיעזר.

נכתב"ם הצנה טובה ומתוקה לכבוד הגה ברך לקחתי וברר אשיבנה, שיחפרש השי"ת שלוי ועל הגולות אליה שנה פוכה ומתוקה, ורחמים וחיים ושלום ושנתעש ברוב ברוכות אמיתיות, ובכתה לכנין ציון וירושלים.

המצפה לישועה כלל ישראל במהרה
חיים מאיר בהה"ח מוהי"ש זצללה"ה

*

ב"ה בי' בשבר תש"ט

שלום וברכה חיים מתוקים וארוכים לכבוד אחוני' ידידי וחרה"ג מרת אברהם צבי ווייס נ"י דומ"ץ מאסמאר.

מקרב לב עמוק אברכתו בברכת מרוס לרגלי התקשרות בנו היקר נ"י צ"ב השוכן שמים ישכון ראשו רב עוגב ונחת דקדושה ככל ו"ק שיחי', ועוד תזכו שניכם להפקר בושיק לשמחה נשמכם. עיי"... ידע ידידי אשר מבניים מכתבים מרובים אשר הספיר שעירות הראש פוגים בטח נשכו"י ועוגבים בשפטר. ואולי עם מכוניים עצומים יוכלו לשתרדם, הרי יצחק פיקס נ"י עם בנו יחיבנים במאסר, משפחתו אינם יודעים אף אי' מקומו, הרי מאיר מגיד מראשר נעצם על נ' שנים מאסר וגזירתים לעקור אפילאנס, והעורך דין דורש סכום עצום הרב, הרי פרדכי שלמה פיש נ"י בנסי של הרים פלך ניזיניגראסק נ"י יושב במאסר וסכוח חיי כרחמה עליו, ואמנת אנחי עצום עצומים לא שעלתי הרבה הרבה פוגים במדינת אמריקא ואולי יתנום אנשים מובטחים אבל אני אינו מאלו, וסה גם שמסבירי ואנ"ש אני דורש בכל עת לעשות עבור הענין שבכללו באחרי הגה, וגם בפרט הזה לא הצלחתי עד עתה, הענין שלו רשום על זכרוני, ואם יהא רק השתדרי אשתדל למענו בכל כחי... והשי"ת יעזור שיוכל לעשות התחלת הרחבה, ושמחה וחיי נתת.

כאות נפשו ונפש יודידותיו בתוכה עוה מצפה לרחמי שמים בכל עת.

הק' חיים מאיר בהה"ח מוהי"ש מויזניץ זצללה"ה

סאטמארער געבוירענער, נאך פאר די קריג, ער איז אויך געווען דארט, ער איז אוועק פאר א צעהן יאר צוריק בערך אין בני ברק.

הג"ר שלמה: אין סאטמאר איז געווען א שיינער קיבוץ אידן נאך די קריג.

רבינו: יא, ס'האט זיך געמאכט א שיינער קיבוץ אידן אין סאטמאר. ביז ווען די קאמיניזום האבן עם איבער געמומען.

הג"ר שלמה: איך בין דארט געווען ביז דעמאלטם, אונז זעמיר געקומען אהער אום תש"ט. צווישן פורים און פסח. אבער נאכדעם איז נאך אויך געווען דארטן אידן.

רבינו: יא, אין סאטמאר איז געווען שענער ווי אין סיגוט, סאטמאר האט זיך שענער צוריק געשטעלט, עס האט זיך געמאכט גאנץ א שיינע קהילה דארט נאך די קריג.

הג"ר שלמה: כ'גדענק נאך דעם רבינם ביהמ"ד, דארט אין סאטמאר, סאיז געווען קענן איבער די שוהל.[13]

רבינו: אין קלויזענבורג איז אויך געווען א שיינע קהילה נאך די קריג, דער ריסקאווער רב איז געווען אין קלויזענבורג, אין גרויסווארדיין איז געווען רבי יצחק יעקב וויים (הגאון הגדול גאב"ד ירושלים ז"ל בעל מנחת יצחק), **ער איז** אויך נישט געווען רב, ער איז געווען במקום דעם רב, און דער וויזניצער רבי (כ"ק האמרי חיים ז"ל) **איז** אויך געווען, ער איז געווען דארט פאר די קריג און ער איז נאך די קריג צוריק געקומען אהין.

הג"ר שלמה: פרעשבורג איז אויך געווען א קהילה, נאך די מלחמה.

רבינו: אין אסאך פלעצער איז געווען, אין פעסט איז געווען, אין דעברעצין איז אויך געווען, אסאך פלעצער האט זיך געמאכט עפעם א קהלה.

הג"ר שלמה: ס'איז געווען וואו ס'איז געווען אויסגעשפילט, און ס'איז געווען גרעסערע קהילות.

רבינו: אין די קליינע שטעט איז קיינער נישט צוריק געגאנגען, מ'איז געגאנגען אין די גרויסע שטעט.

א' הנוכחים: פארוואס איז מען נישט צוריק געגאנגען אין די אייגענע הייזער, אין די קליינע?

רבינו: ווייל מ'האט נישט געהאט קיין מנין, ס'איז גארנישט געווען דארט, איז מען געגאנגען צו די גרויסע שטעט, אזוי איז דארט עפעם געווארן.

---

13 חוץ מבית הכנסת של העיר סאטמאר אשר שם התפללו נוסח אשכנז, בנו לרביו"ל ביהמ"ד מיוחד שהתפללו שם בנוסח ספרד, ובזמנים קבועים הלך רבינו להתפלל ולדרוש בבית הכנסת הגדולה של העיר.

הג"ר שלמה: בעיקעש–טשאבע האט מען באפרייט הושענא רבא תש"ה, מיין טאטע פלענט פארציילן, ביינאכט האט מען שוין געטאנצן דארט הקפות אבער ס'איז נישט צוזאם געקומען קיין עולם, ס'איז געווען אפשר צעהן פופצן אידן, איז ער געפארן קיין סאטמאר צוריק צו זיין שווער, דער שווער איז אויך צוריק געפארן אהין, איז ער שוין געבליבן אין סאטמאר.

רבינו: הייסט דאם אז הושענא רבא האט מען שוין דארט באפרייט, פריער ווי איבעראל.

הג"ר שלמה: יא, הושענא רבא האט מען שוין דארט באפרייט.

אין נייטרא, דער נאות דשא (כ"ק הגה"צ רבי שמואל דוד הלוי אונגאר זי"ל הי"ד אבד"ק ור"מ נייטרא יצ"ו) **איז** אוועק ט' אדר תש"ה ביערות באנסקא ביסטריץ, אזוי ברענגן זיי, ער איז אויסגענאנגען פאר הונגער, דאם איז שוין א האלב יאר שפעטער, און ס'איז נאך געווען די מלחמה דארט, דאם איז געווען אין טשעכסלאוואקיי.

רבינו: אין טשעכסלאוואקיי, ווייל דאם איז געווען נענטער צו דייטשלאנד, ס'איז נישט באפרייט געווארן אלעם אויף איינמאל, מ'איז געגאנגען פון שטאט צו שטאט, די דייטש האבן נישט אויפגעגעבן אזוי שנעל, מ'האט זיך געשלאגן איבער פעסט, עם האט געדויערט חדשים, עטליכע חדשים האט דאם גענומען, זעהסט בעיקעש–טשאבע איז הושענא רבא באפרייט געווארן, און פעסט איז באפרייט געווארן שפעטער, אין גויאיש איז דאם געווען ערגעץ אוקטאבער נאוועמבער עפעם אזוי, אינמיטן ווינטער.

א' הנוכחים: און אין נייטרא איז נאך געווען די מלחמה דעמאלטם.

רבינו: ווייל ס'איז געווען מער צו מערב, נענטער צו דייטשלאנד.

הג"ר שלמה: יא, ער איז אויסגענאנגען פאר הונגער, ט' אדר תש"ה.

אין אנדערע פלעצער איז מען שוין א האלב יאר פארדעם באפרייט, כ'מיין אז ס'איז נאך געווען פלעצער פאר בעיקעש–טשאבע אויך, ס'איז געווען נאך פאר דעם, סוף תש"ד איז שוין אויך געווען באפרייט עפעם פון די אידישע שטעט.

רבינו: אין ראמעניא איז געווען.

הג"ר שלמה: ווען אונז זענען מיר געקומען קיין אמעריקא האט נאך דער רבי ז"ל נישט געהאט קיין מוסדות, ס'איז נאך

נישט געווען קיין סאטמארע חדר, אונז האבן מיר געלערנט אין צעהלים.

רבינו: יא, צעהלים איז געווען די תלמוד תורה.[14]

הג"ר שלמה: כ'געדענק דארט דעם היינטיגן סקווערער רבי'ן, ער איז שוין געווען א בחור, איך בין נאך געווען א יונגל און מ'האט געצייגט אז דאס איז דעם סקווערער רבי'ן זוהן.

רבינו: יא, ער האט אויך געלערנט אין צעהלים. יעדער האט דארטן געלערנט. ס'איז נישט געווען עפעס אנדערש פאר חסידישע קינדער, ס'איז געווען אדער צעהלים אדער קלויזענבורג.

הג"ר שלמה: יא, ס'איז טאקע געווען אויך היימישע איך וואס האבן געשיקט די קינדער אין קלויזענבורג.

דער רבי דער ברך משה האט געהאט א ביהמ"ד נאך פאר דער רבי דער דברי יואל האט געהאט. די צימענט ברודער"ס (האחים החשובים הנכבדים מוה"ר יעקב יצחק ומוה"ר יוסף צימענט ז"ל) האבן דאס געעפנט נאך פאר ווען ער איז געקומען, זיי זענען געווען סיגוט"ע חסידים, האבן זיי געקויפט א פלאץ פאר א סיגוטער בית המדרש.

רבינו: יא, ווען מיין טאטע איז אנגעקומען אהער האט ער שוין גלייך געהאט א ביהמ"ד, נאך ראש השנה איז מיין טאטע געקומען דאווענען קיין סיגוט.

באמת, זיי זענען דאך אהנגעקומען צוזאמען קיין וויליאמסבורג (תיכף אחר ר"ה תש"ז), נאר דער פעטער ז"ל האט נישט געהאט בדעה צו בלייבן דאהי, ער האט דאך געוואלט צוריקפארן קיין ארץ ישראל.

דער פעטער ז"ל האט טאקע נאך נישט געהאט קיין ביהמ"ד דעמאלטס, ער איז געקומען אויך אמאל דאווענען קיין סיגוט יענע תקופה, מ'האט אים געלאדענט און ער איז געקומען אמאל אהין דאווענען.

הג"ר שלמה: דער רבי האט עפעס געוואוינט ביי איינעם, ער האט געהאט א צימער דארט ביי אים.

רבינו: יא, ער האט געוואוינט ביי ר' מרדכי פליישמאן,[15] און ער האט אים אין טאג געזאגט, רבי, איך דארף מיין הויז צוריק...

---

14 כ"ק הגה"צ בעל מגדלות מרקחים מצעהלים ז"ל הגיע לארה"ב עוד בשנת תרח"צ וזכה לעשות פעלים רבות לתורה, וגם זכה להקים תלמוד תורה לתשב"ר בניו יארק.

15 הרה"ח ר' מרדכי פליישמאן ז"ל מסר את דירתו לרביז"ל, וזה הי' ברחוב ראדני ממול בית המדרש דחסידי קארלין סטאלין.

ס'איז נישט געווען געהעריג מסודר מיט א דירה מיט א ביהמ"ד, פארן פעטער ז"ל איז געווען שווער יענע תקופה, דעם ערשטן יום הקדוש איז ער געווען אינעם סטאלינער בית המדרש (שמתפללי הביהמ"ד הזמינו את רבינו ז"ל להתפלל שם ביום הקדוש בשנה ההוא, ועבר לפני התיבה לתפילת המוספין),[16] דער טאטע ז"ל האט געדאווענט דארט פארן עמוד שחרית.

ער איז טאקע געווען א שטיק צייט אין די נייטרא ישיבה אין סאמערוויל (עיירה קטנה במדינת ניו דזשערזי) דעם ערשטן שבועות תש"ז איז ער דארט געווען.[17]

---

16 וכן בהושענא רבה ושמח"ת, ואז הי' אחרי פטירת האדמו"ר רבי יעקב חיים מקארלין סטאלין ז"ל שנפטר ביום ו' אייר תש"ה, וטרם שהגיע לכאן אחיו וממלא מקומו רבי יוחנן ז"ל. – כעת משמש בנין זה לביהמ"ד דתלמידי נייטרא בוויליאמסבורג.

17 כידוע בשנת תש"ז כשרבינו ז"ע הגיע לאמעריקא עדיין היה דעתו לחזור להתגורר בארה"ק, ולא רצה לקנות מקום לבית דירתו ולביהמ"ד, והגאון רבי מיכאל בער ז"ל הפציר בו שישאר שם וישהה אצלו בעיירת סאמערוויל.

ונעתיק כאן מה שמובא בס' זקיניך ויאמרו לך: אין חודש אדר תש"ז ווען רבי מיכאל בער איז געזעסן ביים רבי'ן אין שטוב און דורכגעשמועסט ענינים העומדים על הפרק, איז אימיטן אריינגעקומען דער משב"ק הרב החסיד ר' יוסף אשכנזי ז"ל און האט איבערגעגעבן פאהן רבי'ן די טיקעטס וואס ער האט געקויפט אויף די שיף קיין ארץ ישראל וואס האט געדארפט אפפאהן אין שושן פורים, וואו רבי מיכאל בער האט געזען אז די זאך ווערט ערנסט און דער רבי האלט ביים צוריק פאהן קיין ארץ ישראל האט ער זיך אנגערופן צו ר' יוסף "צייגן זי מיר נאר די בילעטן", וועז ר' יוסף האט אים אהינגעגעבן די טיקעטס האט ער דאס צוריסן אויף פיצלעך פאהן רבי'נס אויגן און ער האט געזאגט מיט א דרייסטקייט "דער רבי וועט דא בלייבן!", דער רבי האט געהערט זיינע ווערטער און געשמייכעלט.

וועז דער רבי האט געוואלט נאך פסח וווייטער צוריק פאהן קיין ארץ ישראל צוליב דעם וואס ער איז נישט געווען געהעריג אינגעארדענט אין א דירה און עס איז אים נאר שווער זיך אנצוליגן אויף מענטשן, האט רבי מיכאל בער אינגעלאדענט דעם רבי'ן צו קומען קיין סאמערוויל צו די נייטרער ישיבה און דארט פארברענגען עטליכע וואכן, דער רבי האט אנגענומען דעם פארשלאג און ער האט דארט פארברענגט פון נאך פסח ביז נאך שבועות אין א אויסערגעווענליכע גוטע אטמאספערע. די דירה וואס דער רבי האט דארט געהאט איז געווען צוגעפאסט צום רבי'נס באגער ווי אויך איז דאס געווען שטארק ברחבות און אינגענעם.

לויט די פערזענליכע בקשה פון רבי מיכאל בער האט דער רבי פארגעלערנט טעגליכע שיעורים פאר די תלמידי הישיבה, דער רבי האט דערפון גאר שטארק הנאה געהאט ווייל עס איז שוין געווען א לענגערע צייט וואס דער רבי האט נישט פארגעלערנט פאר די בחורים וואס דאס איז געווען זיין שאיפת חייו שוין צעהנדליגער יארן, די חשוב'ע ראשי ישיבה ווי הגה"צ ר' יונה פארסט זצ"ל און נאך פלענן אויך קומען מיטהאלטן דאס פארלערנען און גאר אפט פלענן אויסברענן שארפע

אבער דער טאטע האט שוין געהאט א דירה, דאם איז געווען אזא הרחבה אז ער האט שוין געהאט א דירה מיט א ביהמ"ד גראד ווען ער איז אנגעקומען. אויפן זעלבן פלאץ, דארט אין היזן סטריט. דאם ביהמ"ד איז געווען אין בעיסמענט.

א' הנוכחים: און וואס איז געווען אויבן?

רבינו: אויבן האבן געוואוינט גוים.

א' הנוכחים: און וואו איז געווען זיין דירה.

רבינו: ער האט געוואוינט אויבן, און דאם ביהמ"ד איז געווען אין בעיסמענט. אויבן וואו דאם ביהמ"ד איז יעצט איז געווען א דירה. און העכער דעם האבן געוואוינט גוים. די ציימענט'ס (האחים הנ"ל) האבן עם געקויפט נאך פריער. זיי האבן געוואוסט אז ער קומט ארויס קיין אמעריקא.

און דער פעטער ז"ל האט ערשט געהאט א דירה מיט א ביהמ"ד אביסל שפעטער, ווען ער האט באשלאסן ער בלייבט דאהי וואוינען [בשנת תש"ח אחר שנתייסד ממשלת המינות בארה"ק].

א' הנוכחים: ווען איז געווארן די תלמוד תורה?

רבינו: נאך שפעטער, די תלמוד תורה האט מען געמאכט תש"י צי תשי"א.

הג"ר שלמה: כ'מיין אפילו נאך שפעטער, איך געדענק אז תשי"א בין איך געווען א פינף יעריגער יונגל און צעהלים האט געמאכט א מלוה מלכה אין נעפ'מענשאן, זיי האבן געמומען צוויי פינף יעריגע יונגעלעך און מ'האט זיי אויסגעלערנט א דרשה אויף פרשת בשלח, איך בין געווען איינער פון די צוויי, דאם געדענק איך נאך, אין נעפ'מענשאן, כ'האב מיך געשטעלט זאגן א דרשה, אז איך בין פינעף יאר אלט אזן איך לערן שוין חומש, אזן דער רבי ז"ל איז דארט אויך געווען, תשי"א האט ער נאכנישט געהאט קיין תלמוד תורה. תשי"ב לכאורה.

רבינו: א ישיבה האט ער קודם געהאט.

הג"ר שלמה: ווייל בחורים איז שוין דעמאלטם געווען, אזן יונגלעך נישט.

רבינו: איר זאגט אזוי ס'איז געווען בחורים... מ'קען מיינען..., ס'איז געווען אפשר צעהן בחורים!

הג"ר שלמה: יא יא, אבער ס'איז געווען מיט וואס אהנצוהייבן, קיין קינדער זענען כמעט נישט געווען. מ'האט געזאגט אויף מיר א הלצה, אז איך האב שוין געזאגט א דרשה דארט אין ביהמ"ד אויף בעדפארד עוועניו נאך פארץ' רבי'ן, ווייל ווען איך בין געווען פינעף יאר אלט האב איך שוין געזאגט דארט א דרשה... ס'איז נאך געווען א חתונה זאל דעמאלטס, ס'האט געהייסן נעפ'מענשאן.

א' הנוכחים: פארוואס האט מען געדארפט זאגן א דרשה דארט?

רבינו: ער האט זיך אויפגעשטעלט דארט, ס'איז געווען א מלוה מלכה פאר געלט, מ'האט געוואלט ווייזן אז ס'איז דא יונגלעך אין חדר.

די צעהלימער תלמוד תורה האט אפגעדינגן דעם זאל אין נעפ'מענשאן, פאר א דינער, און דארט האט ער גערעדט ביי די פינף יאר.

הג"ר שלמה: אין תשי"א געדענק איך אויך אז מ'האט געדינגען פארן רבי'ן ז"ל אין סאוט אכט דעם בית יעקב פאר די הייליגע טעג, כ'געדענק עם נאך ווי יעצט, כ'געדענק נאך די הקפות פון תשי"א, מיין טאטע האט מיך ארויף געלייגט אויף א שאנק אזן כ'בין דארט געזיצן די גאנצע הקפות, כ'האב געזעהן דעם רבי'ן טאנצן. דאם ביהמ"ד איז נישט פול געווען, ס'איז נישט געווען קיין ציבור, ס'איז בכלל נישט געווען קיין מענטשן.

ס'איז אויך זייער שווער געווען דעמאלטם צו קומען קיין אמעריקא, אונז האבן מיר אויך געהאט שריפטן קיין ארץ ישראל.

רבינו: אמעריקא האט נישט אריין געלאזט גלייך נאך די קריג.

הג"ר שלמה: זיי האבן געסטאפט די שיפן אין פאריז, אפאר וואכן ביז ווילאנג מ'האט עם מסדר געווען, כ'וויים נישט ווי אזוי, אזן אזוי איז מען געקומען קיין אמעריקא.

רבינו: אום תש"י דעמאלטם איז געווען 'טרומאן' דער פרעזידענט אין אמעריקא, איז געווען דעמאלטם אזא

וויכוחים און פלפולי דאורייתא בשעת די שיעורים, אויך פלעגט דער רבי זאגן פשט'לעך אין די סוגיות וואס מען האט געלערנט און אויף די סוגיא וואס מען האט געלערנט אין די ישיבה האט ער געזאגט דאס פשט'ל יענעם שבועות.

פארן רבי'ן איז געבליבן איינגעבאקן אין הארץ די גוטע וואכן וואס ער האט פארברענגט אין נייטרא, מיט יארן שפעטער ווען דער רבי האט געשריבן אן המלצה בריוול לטובת די נייטרא ישיבה דריקט ער זיך אויס "הישיבה הזאת קרובה אל לבי", עכ"ל.

רבינו ז"ל עוד נסע אח"כ כמה פעמים לבקר אצלו בסאמערוויל, ואח"כ במאנט-קיסקא, דהיינו כשהגאון רבי מיכאל בער עשה סעודת שלישי למילה לבנו הרה"ג רבי יוסף עמרם, ואח"כ כשהגה"צ מנייטרא עשה ברית לבנו הרה"ג רבי שמואל דוד שליט"א כעת אב"ד ור"מ נייטרא, וכשהרה"ח ר' חיים מרדכי שטיינברג עשה ברית לבנו ר' משה אהרן הי"ו, ואז שהה שם רבינו לשבת קודש על פי הפצרותיו המרובות של רבי מיכאל בער.

באגריף אין אמעריקא מ׳האט זיי גערופן אין ענגליש די ׳דיספלעיסט פיעפל׳ – די ׳פליטים׳ האבן אזוי גהייסן, אזוי ווי די ׳די. פי.׳ לאגערן, אין דייטשלאנד איז געווען אזאלכע לאגערן פאר זיי.

איז וואס טוט מען נאכדעם מיט די מענטשן? דעמאלטס האט טרומאן געזאגט, ער נעמט אריין הונדערט טויזענט מענטשן, אזוי האט פרעזידענט טרומאן געזאגט, און אזוי זענען אנגעקומען אידן קיין אמעריקא אום תש״י, טרומאן האט זיי אריין גענומען.[18]

מיין טאטע איז דאך אויך געקומען, ווי אזוי איז מיין טאטע געקומען, מייקל טרעם (הרבני החשוב העסקן ר׳ אלימלך טרעם ע״ה) האט געמאכט אן אפיפת הרבנים, און ס׳זאל הייסן אז אגודת הרבנים גיין מאכן א ׳קאנווענשאן׳, און מ׳האט ארוים געשיקט איינלאדענונג׳ס בריוון פאר אלע רבנים אין אייראפע יעדער זאל קומען צו די קאנווענשאן, און מ׳האט באקומען א וויזע צו קומען צו די קאנווענשאן, איז ער געקומען צו די קאנווענשאן.[19]

איז ער שוין געווען דא אבער ער האט געמוזט צוריק ארוים פארן, למעשה די קינדער זענען געבוירן געווארן דא, האט ער שוין געבעטן אז לכבוד דעם זאל ער קענען בלייבן דא.

אבער נאכדעם איז שוין ב״ה געווארן בעסער, תש״י איז געווארן בעסער, נאר אין אנהויב איז אזוי געווען, מיין טאטע האט אנהייב געמוזט ארוים פארן, ער איז געפארן קיין קאנאדע כדי ער זאל קענען צוריק אריין קומען.

א׳ הנוכחים: און די רביצין האט אויך געקענט מיטקומען, יעדער רב האט דאך געהאט א רביצין, ניין?

רבינו [בצחות]: יא זיכער, אין אמעריקא אהן די מיסים...?, נישטא אזא זאך....

---

18 כפי המסופר בספרי ההיסטאריע שבשנת ה׳945׳ למס׳ שלח הפרעזידענט טרומאן שלוחים לבדוק את מצב פליטי המלחמה במחנות הפליטים בדייטשלאנד והסביבה, וכשחזרו סיפרו את מצבם הדחוק והנורא של הפליטים, ולהפרעזידענט יר״ה נכמרו רחמיו, והחליט לפתוח שערי מדינתו לקבל מאה אלף פליטים, כמו כן ביקש מהפרעמיער של ענגלאנד שיפתח שערי המדינה למאה אלף פליטים, אך הלה סירב בתוקף, ויזכר אותו פרעזידענט טרומאן לטוב שהסכים להכניס את הפליטים.

19 עי׳ סיפור הדברים באריכות בס׳ ומשה היה רועה (ח״ג פרק ל״ה עמ׳ שפ״ג) שהעסקן ר׳ אלימלך טרעם ע״ה השתדל בכל כוחו לבוא לעזרת בנ״י, ועלו ברעיונו ש׳אגודת הרבנים׳ שבאמעריקא יעשו שם אסיפה גדולה לצורך תיקון הדת, ויבקשו שיתנו רשיון לכמה וכמה רבנים חשובים, שיוכלו לבוא להאסיפה, וכל האסיפה הי׳ רק למראית עין, בכדי שיוכלו להשיג ׳וויזע׳ להרבנים, עיי״ש עוד.

א׳ הנוכחים: די שוועסטער (הרבנית חי׳ ע״ה) איז שוין געווען געבוירן?

רבינו: ניין, זי איז שוין געבוירן געווארן דאהי.

בקיצור, ער האט געוואלט ארוים ראטעווען די רבנים, דער מייקל טרעם, דער גאנצער קאנווענשאן איז געווען וועגן דעם.

דער באטורער רב מיין פעטער (הגה״צ רבי חנני׳ יו״ט ליפא ט״ב ז״ל גיסו של מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל) איז אויך אזוי געקומען דעמאלטס, דער טארטיקאווער רב איז דעמאלטס געקומען (הגה״צ רבי אלכסנדר אשר באב״ד ז״ל שהי׳ בזיוו״ר דתנו של כ״ק הגה״צ רבי אהרן טייטלבוים ז״ל אבד״ק וואלאווין חותנו של מרן רביה״ק בעל ברך משה ז״ל בזיוו״ש), און דער באבובער רב (כ״ק מהר״ש ז״ל) אויך.

דער טאטע ז״ל מיטן באטורער רב זענען אנגעקומען קיין פלארידא, און פון דארט זענען זיי אריין קיין אמעריקא,[20] ביי די גרענעץ האט מען אויף זיי שפעקולירט צי זיי זענען טאקע אלע דעלעגאטן צו א קאנווענשן, ס׳איז עפעס נישט געפעלן דארט פארן באאמטער, איז ער געגאנגען פרעגן זיין בעל הבית, און יענער האט אים געזאגט ׳וואס גייט עס דיך אהן... אז זיי האבן שריפטן לאז זיי אריין אין פארטיג׳.

דער פעטער ז״ל האט געזאגט אויף אים (ר׳ אלימלך טרעם ע״ה) ווען ער איז אוועק, אז ער האט געוואלט גיין צו די לויה.

הג״ר שלמה: אלס הכרת הטוב מסתמא.

רבינו: יא, דער פעטער האט אים מחשיב געווען. ער האט געזאגט אויף אים שיינע זאכן.

ער איז דאך געגאנגן אהן א בארד, האט ער געזאגט אויף אים, אז אמאל ווען מען פרעגן ר׳ בארד וואו איז דיין איד, און אים ווען מען פרעגן ר׳ איד וואו איז דיין בארד?

ער איז געפארן אהין, און די ׳די. פי. לאגערן׳ איז ער געפארן, ער איז געווען טעטיג דארט.

הג״ר שלמה: ס׳איז געווען פארשידענע רבנים אין די די. פי. לאגערן, ס׳איז געווען אין האליין, און אין נאך מקומות.

---

20 מרן רבינו ז״ל הגיע בשנת תש״י למיאמי ושהה שם ביו״ט ראש השנה בפלארידא ורק על יום הקדוש הגיע לברוקלין, ועי׳ בספר מהר״ם ט״ב (לה״ח, עמ׳ כ״ד) שמובא שם הדרשה אשר דרש מרן ז״ל לפני תקיעת שופר בשנת תש״ז בפלארידא, וז״ל שם: לאחר שנות הזעם עלה בגורלינו פ״א להיות בראש השנה בעיר שהביהמ״ד דשם לא הי׳ בה מחיצה כשרה המפסקת לפני העזרת נשים והוכרחנו לחזור להתפלל בבית ביחידות בלי מנין... עיי״ש [וע״ע בס׳ ומשה היה רועה שמביא הענין באריכות].

רבינו: יא, האליין, דאם איז אלעם געווען לאגערן, פרייטאג איז געווען א לאגער, דארט האבן אידן געוואוינט, דער קלויזענבורגער רב איז געווען אין פערנוואלד, דאם איז אויך געווען א לאגער, אידן האבן געוואוינט דארט, דאם האט געהייסן די די. פי. לאגערן, אזוי האט עם געהייסן אויף ענגליש.

א' הנוכחים: וואו האט מען זיך נאכדעם פלאצירט יעדער?

רבינו: יעדער האט פראבירט צו גיין וואו ער האט געקענט, פון דארט איז מען געפארן איבעראל, ומשם נפוצו.

הג"ר שלמה: מ'איז געפארן אויף סאוט אמעריקא.

רבינו: סאוט אמעריקא האט אריין געלאזט, מ'איז געפארן קיין בראזיל, און אויף אוריגוויי, מאנטריאל, קאנאדע האט אריין געלאזט, אזוי איז געווארן דער ישוב אין מאנטריאל און אין טאראנטא, ווייל מ'איז אהין געפארן, דארט האט מען געקענט פארן, אמעריקא האט נישט אריין געלאזט, ביז צו תש"י ווען טרומאן האט אריין געלאזט הונדערט טויזענט מענטשן.

און אויך אין ארץ ישראל איז אזוי געווען, אום תש"ח ווען ס'איז געגרינדעט געווארן די מדינה, און זיי האבן געזאגט אז יעדער קען קומען, איז א גרויסער עולם טאקע געגאנגען קיין ארץ ישראל, ווייל דארט האט מען געקענט גיין.

אבער פון גלייך נאך די קריג ביז דעמאלטס האט מען טאקע נישט געקענט גיין קיין ארץ ישראל, מ'האט זיך געמוזט שווערצן דורך די אנדערע מדינות, ס'האט גהייסן די מעפילים,[21] מיין שווער האט זיך אויך געשווערצט קיין ארץ ישראל.

א' הנוכחים: יעצט אין אוקריינע ביי די מלחמה איז בעסער, יעדער נעמט אריין, אלע מדינות.

רבינו: מ'האט שוין אין אמעריקא נישט אריין געלאזט אינמיטן די קריג אויך נישט.

הג"ר שלמה: רבי מיכאל בער שרייבט א לשון אין מן המיצר: 'ונתקיימה אותה הלכה שלא נזכרה בשום פוסק הלכה הוא בידוע שעשו שונא ליעקב'.

רבינו: אזוי איז געווען, אמעריקא האט נישט ארויין געלאזט, ס'איז געווען א שיף פול מיט פליטים און מ'האט עם צוריק געשיקט.

הג"ר שלמה: חסד לאומים חטאת.

רבינו: יא, רוסלאנד האט טאקע נישט ארויין געלאזט, און שפעטער האט פרעזידענט טרומאן אין אמעריקא יא ארויין געלאזט הונדערט טויזענט אידן.

מ'האט געדארפט האבן אן 'עפידעוויד' (כתב אישור) אז מ'האט א פרנסה.

הג"ר שלמה: אן ארבעט'ס געבער, האט געשריבן אז ער האט א פאזיציע ביי מיר און ער פארדינט.

רבינו: אזוי האט עם גהייסן אן 'עפידעוויד'.

מ'זאל נישט ווערן ווי לעול ולמשא פאר די מדינה זאל אים דארפן אויסהאלטן וכדומה, דאם איז געווען א גאנצע מערכה.

ווען כ'בין נאך געווען א קינד, געדענק איך, ווען איינער איז געווארן א בירגער דאהי האט אים דאם גאנצע ביהמ"ד געזאגט מזל טוב.

א' הנוכחים: וואס האט געפעלט ווען מ'איז נישט געווען קיין בירגער.

רבינו: מ'האט אים געקענט ארויס שיקן פון לאנד.

די אידן וואס זענען געווארן א בירגער אין אמעריקא, כ'קען אייך גארנישט זאגן וואס דאס איז געווען, יעדער איז אים געגאנגען זאגן מזל טוב, אזא שמחה איז עס געווען, יעדער האט געוואוסט יעדער האט מיטגעהאלטן אז ער איז געווארן א בירגער.

א' הנוכחים: דער רבי ז"ל למשל איז געגאנגען זיך איינגעבן צו ווערן א בירגער.

רבינו: אוודאי, מיין טאטע אויך.

מ'זאגט אפילו אויף מיין טאטן – כ'וויים נישט צי ס'איז אמת, אבער אזוי האב איך געהערט פון מיינע געשווישטער, ווען מ'ווערט א בירגער פארהערט מען.

מ'דארף וויסן ווער איז דער פרעזידענט וכדומה, פארשידענע זאכן פרטים פון אמעריקא. בקיצור, מ'האט אים געפרעגט וואס א טאג איז דעם פערטן אין דזשולי (חגיגת יום העצמאות של מדינת אמעריקא), **און ער האט** געענטפערט 'מ'פארט אין קאנטרי'..., האט דער

---

21 היינו ספינת 'המעפילים' שהיו מלאים מפליטי המלחמה שהגיעו אז לחוף ארה"ק, והענגלענדער ששלטו אז בארה"ק לא רצו להכניס את הפליטים, ושלחו בחזרה הרבה ספינות, ובין הציונים הארורים היה קבוצת לוחמים אשר רצו להחניף להענגלענדערס וסייעו להם לסגור שערי המדינה בכדי שלא יוכלו הפליטים להיכנס, ואז היה הפרשה המכאיבה של 'ספינת אלטאלענא' שהיתה מלאה בפליטים, והיות שהציונים רבו אז ביניהם בקבוצות בריונים של אנשי אצ"ל ואנשי לח"י מי ימשול ומי ישלוט, וע"כ ירו בעצמם על ספינה הנ"ל באש וגפרית, עד שהטביעו את הספינה בזדון לב ובאכזריות נוראה, ורוב יורדי הים נטבעו בים רח"ל הי"ד.

באאמטער עפעס געהערט ווי ער זאגט עפעס 'פריה קאנטרי...', און ס'איז אים געפעלן די תשובה, אזוי האב איך געהערט פון מיינע געשוויסטער.

הג"ר שלמה: מן השמים האט מען אים אריין געגעבן די ריכטיגע ווערטער.

א' הנוכחים: מ'האט נישט געדארפט צו קענען ענגליש צו ווערן א בירגער?

רבינו: מ'האט יא געדארפט קענען, נו זעהסט דאך ווי אזוי ער האט געקענט....

הג"ר שלמה: מ'האט אויסגעלערנט, פארדעם פלעגט מען אויסלערנען וואס מ'דארף קענען.

רבינו: ס'איז געווען א ביכל, מיט אלע פרטים... דאס לאנד הייסט 'וניייטעד סטעיטס אוף אמעריקא', און דער ערשטער פרעזידענט איז געווען 'דזשארדזש וואשינגטאן', און ס'איז דא א קאנגרעס, וכדומה, א גאנץ ביכל וואס מ'האט עס געלערנט און געזונגען, א ביכל מיט אלעם וואס מהאט געדארפט וויסן צו ווערן א בירגער, מ'האט עס אזוי ערליך געזונגען.

א' הנוכחים: דער רבי (הדברי יואל) ז"ל למשל האט זיך געלערנט ענגליש אדער דעם ביכל וועט ער איז געווארן א בירגער?

רבינו: ר' הערץ פרענקל (העסקן הנכבד מוה"ר הערץ פרענקל ע"ה ממקורבי רביה"ק ז"ל, ונתמנה ע"י רביה"ק ז"ל למנהל הלימודי חול ב'בית רחל' שע"י מוסדותינו הק' בוומסב"ג) **פארציילט**, אז וען דער פעטער ז"ל האט געמאכט זיין פאספארט, איז א באאמטער אריבער געקומען אין שטוב מסדר זיין די פאפירן און וואס מ'האט געדארפט, און ער האט געזהען אז דער פעטער קען נישט קיין ענגליש, האט ער געזאגט, ס'וואלט גוט געווען, אז מ'איז אן אמעריקאנער בירגער זאל מען זיך לערנען ענגליש, און דער פעטער האט זיך אנגערופן, 'וואס זאגט ער?', האט מען אים געזאגט וואס ער זאגט, האט דער פעטער געענטפערט 'לערנען ענגליש?' האט ער געווינקן אויף די ספרים שאנק און געזאגט 'וען כ'וועל ענדיגן די אלע ספרים וועל איך לערנען ענגליש', האט דער באאמטער געקוקט אזוי אויפן שאנק און געפרעגט, 'ווילאנג דארף דאס געדויערן...?'

עכ"פ אזוי איז געווען דעמאלטס. מ'דארף פארשטיין, די מענטשן זענען געווען מיטגעמאכטע מענטשן, זיי האבן אדורך געמאכט אין לעבן זייער שווערע זמנים, און ס'איז געווען מ'איז געקומען קיין אמעריקא, ס'איז א נייע זאך געווען, א ניי פלאץ, מ'האט זיך געפריידט מ'ווערט א בירגער און מ'וועט נישט ארויס וואס.

א' הנוכחים: מ'האט דאך פארלוירן ווייב און קינדער, א ניי לעבן.

רבינו: ס'איז נישט געווען אזא מין זאך ווי א זיידע, וועט האט געהאט א זיידע?

הג"ר שלמה: כ'געדענק די מאמע ע"ה פלעגט צו זאגן, קינדערלעך עטס וווייסט נישט וואס א זיידע באבע מיינט.

רבינו: מ'האט נישט געהאט קיין זיידע. גיין זאגן גוט יו"ט צי גוט שבת פאר א זיידע? מיר האבן דאס נישט געוואוסט, נישט נאר איך, קיינער האט דאס נישט געוואוסט.

א' הנוכחים: א בחור איז יא געווען?

רבינו: ניין. כ'האב אמאל געפרעגט מיין טאטן ז"ל, ווען איך בין געבוירן געווארן צי ס'איז געווען א קריאת שמע ליינען?, האט ער געזאגט, ס'איז נישט געווען מיט וועמען.

הג"ר שלמה: ס'איז נעבעך גארנישט געווען.

רבינו: וען ס'איז געבוירן געווארן א קינד איז געווען אזא שמחה, אזא שמחה איז געווען יעדעס קינד וואס איז געבוירן געווארן. עס קומט צוריק כלל ישראל, עס ווערט צוריק א אידיש פאלק פון ערליכע אידן.

א' הנוכחים: איך געדענק דער רבי דער ברך משה ז"ל פלעגט צו קומען אין קעמפ, וועו איך בין געווען א קינד, האט ער געזאגט, א נקמה אינעם דייטש, א נקמה אינעם רשע.

איז צעהלים איז נישט געווען אין חדר עלטערע קלאסן?

הג"ר שלמה: ס'איז יא געווען, ווייל ס'איז געווען די אמעריקאנער קינדער, די משפחות וואס זענען נאך געקומען פאר די קריג.

רבינו: ס'זענען געווען דאהי אסאך אידן פון פאר די קריג. כ'דערמאן מיך כ'האב אמאל געהערט, ס'איז אמאל געווען תיכף אנהייב וועו דער פעטער ז"ל איז געקומען דא, און ער איז געווען ערגעץ אין ביהמ"ד ביי מנחה מעריב, האט ער געטראפן עטליכע אידן וועם ער האט געקענט פון סאטמאר וועלכע זענען נאך אהער געקומען פאר די קריג, און אזוי ווי די קריג האט אויסגעבראכן, זענען זיי שוין דא פארבליבן, און זיי האבן געהערט אז דער פעטער איז דא זענען זיי געקומען שלום נעמען.

דער פעטער האט זיך געפריידט זיי צו טרעפן, און צווישן מנחה און מעריב הער ער זיי אויסגעפרעגט אויף זייער סדר החיים דאהי, תוך הדברים האבן זיי פארציילט אויף נאך איינעם פון סאטמאר וועם דער פעטער האט געקענט, אז

ער איז אויך דא מיט זיי די גאנצע צייט פון פאר די קריג, און ער קומט אויך יעצט אהער שלום נעמען.

שוין, יענער איז טאקע אהנגעקומען און שלום גענומען און דער פעטער האט אים אזוי אויסגעפרעגט, רופט ער זיך אהן, ער האט זיך געוואלט אזוי אויפטוהן פארן רב, 'דער רבי זאל מיר גלייבן, זייט איך בין דאהי אין אמעריקא האב איך נאך נישט טוען געווען קיין פלייש', רופט זיך אהן איינער פון זיינע חברים וואם זענען שוין דארט געווען בעפאר, 'יא יא, פלייש אפשר נישט, אבער בלוט פונעם צעהלימער רב האט ער שוין געטרינקן א גרויסן שיעור'....

אבער עכ"פ, ס'איז געווען דא פון די אידישע משפחות וואם זענען געווען דא נאך אסאך פאר די קריג. דער צעהלימער רב ז"ל האט דאך געמאכט א חדר פאר די קינדער. דאם איז געווען אנדערע סארט קינדער.

הג"ר שלמה: יא, למשל אין קעמפ האט מיין טאטע געשיקט איין יאר קיין צעהלים, און נאכדעם האט ער גענזהן אז ס'איז נישט גוט, ס'איז געווען זייער א מאדערנע קעמפ, זיי האבן געמוזט אזוי טוהן, האט ער געשיקט קיין סאטמאר, אין קעמפ בין איך געפארן אלץ קיין סאטמאר, ווייל ער האט נישט געוואלט כ'זאל זיין דארט. כ'געדענק איין יאר בין איך געווען דארט, מ'האט נישט געלערנט דארט קיין אות אחת, נאכ'ן דאוונענען האט איינער זיך אויפגעשטעלט און גענזאגט אפאר הלכות, און א גאנצן טאג איז געווען אלע מיני באל"ם אזאנם מיט אזאנם, מיט שוויימען, גארנישט.

ס'איז געווען קינדער וואם זענען געגאנגען אין קעמפ האבן זיי פשוט פארגעסן עברי, מ'איז געווען אויסגעטוהן אינגאנצן פון לערנען, דער צעהלימער רב האט געוואוסט פון דעם, ער האט עם געמוזט לאזן אזוי וועגן די אמעריקאנער קינדער, ווייל ס'איז געווען קאמפעטישן קעמפ'ס, פון אגודה און תורה ודעת, די אמעריקאנער קעמפ'ס איז געווען אויסגעשטעלט אז מ'לערנט גארנישט, במילא איז עם געווען אזוי, וועגן דעם בין געווען יעדעם יאר אלץ אין סאטמאר'ן קעמפ.

וועז דער רבי האט געמאכט די מוסדות, אונז זענען מיר נאך געווען סאטמאר'ע פונדערהיים, איז די אלטע רביצין ע"ה געקומען בעטן דעם טאטן זאל אריין שיקן די קינדער, האט ער גענזאגט, רביצין, איך קען דאם נישט טוהן, דער צעהלימער רב האט אריין גענומען מיינע קינדער, כ'האב נישט געצאלט קיין שכר לימוד אפאר יאר צייט, כ'האב נישט געהאט קיין פרנסה, איך קען אים נישט ווייי טוהן, די יונגערע וועל איך שיקן, איך קען נישט ארוים נעמען, איך קען נישט ווייי טוהן דעם צעהלימער רב, איך קען עם נישט טוהן.

א' הנוכחים: זי איז אליינם געגאנגען בעטן?

הג"ר שלמה: יא, זי איז געקומען צו אונז אהיים בעטן.

איר פארשטייט נישט, וואם איז דען געווען דעמאלטם? ס'איז נישט געווען גארנישט.

זי האט געזאגט דער רב מאכט א חדר, און זי בעט מ'זאל שיקן די קינדער.

ס'האט זיך אנגעפאנגען מיט א קערידזש (א וועגעלע) דאכט זיך האט מען געטראגן די קינדער, דאם איז געווען די סקול באם, די קערידזש.

רבינו: יא, כ'געדענק די ערשטע וועג וויזוי מ'איז געפארן איז חדר, ס'איז נישט געווען קיין באם, ס'איז געווען א 'גרינע סטעישאן וועגן', און צוויי בענק איז געווען אין די צוויי זייטן, אויף דעם איז מען געזיצן וויפיל ס'איז אריין דארט, און די איבעריגע זענען געזיצן אויף דער ערד, מיט דעם איז מען געפארן אין חדר. דאם איז געווען דער באם.

הג"ר שלמה: ס'איז נישט געווען קיין נאש נאך בכלל, ס'איז נישט געווען גארנישט, אין צעהלים איז געווען אזעלכע וואם די עלטערן האבן זיי געגעבן פון די או-יו השגחה עפעם 'וויים פאטעטע טשיפס' האט עם געהייסן, מיר פלעגן זיי אזוי מקנא זיין, ס'איז נישט געווען גארנישט, דער טענקער רב (הגה"צ רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל מתלמידי מרן העצי חיים ז"ל וכאן באמעריקא הי' מהסידי רביה"ק ז"ל, בעל שו"ת חמד שלמה) דאכט זיך מיר איז געווען דער ערשטער וואם האט געגעבן א ערליכע השגחה אויף עפעם א פאטעטע טשיפס, כ'בין שוין געווען א גרעסערער יונגל, אונז האבן מיר געקוקט מיט קנאה. צי זומער איז געפארן א אייז-קריעם טראק, ס'איז נישט געווען קיין עיר-קאנדעישאן, מ'איז געזיצן אינדרויסן, ס'איז געווען אזעלכע וואם האבן געקויפט, און אונז האבן מיר געקוקט אזוי מיט קנאה, פארוואם קויפן מיר אונז נישט, אזוי איז געווען אמאל, אלעם איז געווען מיט גאר שוואכע הכשרים.

רבינו: יא, ס'איז גארנישט געווען, מ'האט אהנגעהויבן פון אלף, מיט גארנישט.

וקם רבינו ואמר: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים וגו', מ'זאל נישט וויסן פון קיין צער נאר תמיד מיט שמחה.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת הילולא רבא של מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

יום ד' אחרי - כ"ו ניסן - תשפ"ב לפ"ק

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, אין פרשת אחרי, 'ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'', שטייט אין מדרש אויף די ווארט 'וחי בהם', וואס מיינט 'וחי בהם'?, זאגט דער מדרש, 'לעולם הבא', ער זאל לעבן אויף א אייביגע לעבן, אויף יענע וועלט. זאגט דער מדרש, 'אם תאמר בעולם הזה', אפשר זאג איך ניין, מ'מיינט נישט בעולם הבא, נאר מ'מיינט אויף דער וועלט, זאגט דער מדרש, 'והלא סופו מת הוא', א מענטש לעבט דאך נישט אייביג אויף דער וועלט, 'ומה אני מקיים וחי בהם', דאס איז 'לעולם הבא', וחי בהם מיינט מען לעולם הבא.

קען זיין אזוי, שטייט אין ישמח משה, אין פרשת תצוה, זאגט דער זיידע ז"ל, ער טייטשט אויס א גמרא אין חולין דף ז', גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, צדיקים זענען גרעסער ווען זיי זענען במיתתם, לאחר פטירתם, ווי ווען זיי לעבן, זאגט ער אזוי, ס'איז דא צוויי מיני צדיקים, ס'איז דא א כת פון צדיקים וואס זיי דינען דעם באשעפער, זיי זענען מקיים מצוות ומעשים טובים בכל רמ"ח איבריהם ושס"ה גידים, ערליכע אפגעהיטענע אידן, זיי זענען מקיים מצוות ומעשים טובים, דאס איז איין כת, אוודאי ס'איז זייער א גרויסע חשוב'ע זאך. נאכדעם איז דא א צווייטע כת, א צווייטע כיתה פון צדיקים, וואס זענען דבוק אינעם בורא כל עולמים בכל עת ובכל רגע, מיט א חשקות גדול, מיט א תענוג גדול, דביקות אינעם הייליגן באשעפער.

זאגט דער ישמח משה, די ערשטע כיתה וואס זייער צדקות איז קיום מצוות ומעשים טובים בפועל, וואס מ'איז מקיים, מ'לייגט תפילין, מ'עסט מצה, מ'דאוועט און מ'לערנט, איז אויף דער וועלט קען מען מקיים זיין מצוות, כיון שמת נעשה חפשי מן המצוות, קיין קיום המצוות בעולם העליון איז נישטא, במילא קומט אויס, איז נאר בחיים חיותם זענען זיי צדיקים, דעמאלטס זענען זיי מקיים מצוות, אבער לאחר פטירתם הערט זיך אויף זייער צדקות, ס'וועלט אויס, ווייל מ'איז שוין מער נישט מקיים קיין מצוות. די צווייטע כיתה, וואס די צווייטע כיתה איז די צדיקים וואס זענען דבוק אינעם בורא כל עולמים בכל נימי נפשם, איז בחיים חיותם ווען מ'האט נאך א גוף, דעמאלטס איז נאך שווער צוצוקומען צו א דביקות אמיתי, לאחר פטירתם קען מען זיך מער מתדבק זיין, דעמאלטס קען מען צוקומען צו א העכערע מדריגה אין דביקות ה'. במילא איז נישט בטל דאס דביקות לאחר פטירתם, דעמאלטס הערט זיך דאס נישט אויף, נאר פונקט פארקערט, ס'וועלט נאך פארגרעסערט און פארשטערקערט זייער מידת הדביקות.

זאגט ער אזוי, די צדיקים פון די ערשטע כיתה איז זייער צדקות הערט זיך אויף לאחר פטירתם, היום לעשותם ולא מחר לעשותם, ווערט ער אויס צדיק, ווייל ער איז שוין נישט מקיים קיין מצוות, נאר בחייהם זענען זיי געווען צדיקים. אבער די צדיקים פון די צווייטע כיתה, עיקר צדקותם איז דאך די אהבה און די יראה און דאס דביקות אינעם בורא עולם, לאחר פטירה איז מען דאך זוכה צו אסאך מער, צו א העכערע בחינה, במילא הערט זיך נישט אויף זייער צדקות, נאר אדרבה, ס'וועלט נאך פארשטערקערט אויף א גרעסערע בחינה. טייטשט ער, גדולים צדיקים במיתתם, די צדיקים וואס זענען צדיקים במיתתם, דאס איז מער ווי בחייהם, ווי

די צדיקים וואס זענען נאר בחייהם, ווייל זיי הערט זיך אויף זייער צדקות, משא"כ די אנדערע הערט זיך נישט אויף זייער צדקות, אזוי זאגט דער זיידע ז"ל אין ישמח משה.

קען זיין, מיר געפינען ביי משה רבינו, די גמרא זאגט אין סוטה דף י"ג, משה רבינו לא מת, משה רבינו איז נישט געשטארבן, ברענגט די גמרא א לימוד, ווייל ס'שטייט אין פרשת כי תשא, ויהי שם, ער איז געווען אויפן בארג סיני, ער איז דארט געווען, און אין פרשת ברכה שטייט, וימת שם משה, זאג איך, מה כאן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש, אזוי זאגט די גמרא אין דף י"ג, משה רבינו איז געווען פון די כיתות הצדיקים, פון די צווייטע כיתה, עבודת ה' איז געווען מיט אהבה ויראה ודביקות אמיתי בה', קומט אויס, זיין צדקות איז נישט נשתנה געווארן לאחר פטירתו, אזוי וו משה רבינו איז געשטאנען אויף דער וועלט באימה וביראה ודביקות אמיתי לפני ה', אזוי איז לאחר פטירתו לא נס ליחו, איז ער נישט נשתנה געווארן, ער שטייט נאך היינט בדביקות און מיט יראה פארן היליגן באשעפער.

דער זיידע ז"ל אין עצי חיים, טייטשט דעם נוסח אב הרחמים, מ'זאגט אב הרחמים שוכן מרומים, זאגט מען, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, די צדיקים וואס זענען געווען נאהבים ונעימים בחייהם, ובמותם, וועז זיי זענען נסתלק געווארן, לא נפרדו, האט זיך נישט אפגעשטעלט זייער צדקות, ווייל בחייהם האבן זיי געטוהן רצון קונם באימה וביראה ובדביקות עצומה, במילא איז לא נפרדו, אפילו זיי זענען נסתלק געווארן האט זיך נישט אויפגעהערט זייער צדקות.

האב איך געקלערט ס'קען זיין מיט דעם די גמרא אין מסכת מגילה דף י"ג, די גמרא פארציילט אונז ביי המן הרשע, הפיל פור, ער האט געווארפן גורל אויף די חדשים, כיון שנפל פור בחודש אדר, ס'איז געפאלן אויף חודש אדר, שמח שמחה גדולה, ער האט זיך זייער געפרייידט, אמר נפל לי פור בחודש שמת בו משה, ולא ידע, המן האט נישט געוואוסט, בז' באדר מת משה ובז' באדר נולד משה, אזוי זאגט די גמרא, דארף מען צו פארשטיין פארוואס האט ער דאס נישט געוואוסט, ער האט דען נישט געוואוסט אז הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום. נאר מיט דעם קען מען פארשטיין, המן האט געוואוסט וואס עס האט זיך אפגעשפילט אין מדבר, אידן האבן געזינדיגט אין מדבר פארשידענע חטאים, משה רבינו איז געקומען יעדעס מאל ער האט זיך געשטעלט מתפלל זיין, ער האט מתפלל געווען, ער האט אויסגעפועל'ט ישועות, אין שוועדע צייטן האט ער אויסגעפועל'ט ישועות פאר אידישע קינדער, ער האט מבטל געווען אלע גזירות רעות. המן האט געהאלטן אז די צדקות פון משה רבינו איז זיין כח המעשה, משה רבינו האט בפועל המעשה מקיים געווען מצוות ומעשים טובים, און די גרויסע כח פון די מצוות דאס איז אים געווען אזא גרויסן כח אין הימל אז ער האט געקענט פועל'ן ביים הייליגן באשעפער וואס ער האט געוואלט. במילא האט ער געהאלטן, ביז ווילאנג משה רבינו האט געלעבט און ער האט מקיים געווען מצוות ומעשים טובים, האט זיין צדקות אנגעהאלטן, במילא האט ער עהאט א כח, אבער נאך וואס משה רבינו איז נסתלק געווארן, כיון שמת נעשה חפשי מן המצוות, איז בטל געווארן זיין צדקות, במילא האט ער שוין נישט קיין כח צו מתפלל זיין.

דאס איז געווען דער טעות פון המן, ער האט נישט געוואוסט אז משה רבינו'ס צדקות איז נישט באשטאנען בלויז פון מצוות ומעשים טובים, די צדקות פון משה רבינו איז געשטאנען וואס עס האט געברענט אין אים אהבת ה' און דביקות ה' במדריגה גבוהה ונשגבה, אזא צדיק נאך זיין פטירה לא נס ליחה, הערט זיך דאס נישט אויף, אדרבה, בעולם העליון וועדט נאך פארשטערקערט דאס דביקות, דאס אהבה און יראה, אז מ'קומט צו גרעסערע השגות איז אדרבה שטייגט מען אין דעם, במילא האט זיך נישט אויפגעהערט די צדקות פון משה רבינו, נאר פארקערט, משה רבינו לאחר פטירתו איז גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, וועט ער ערשט קענען מבטל זיין א גזירה. המן האט געוואוסט אז בז' באדר מת משה, אבער ער האט נישט געוואוסט אז בז' באדר וען ער איז נפטר געווארן איז בז' באדר נולד, אין א בחינה חדשה אין א דביקות, דארט איז פארשטערקערט געווארן דער כח הקדושה פון משה רבינו, דאס האט המן נישט געוואוסט, גדולים צדיקים במיתתם, במילא וועט ער אוודאי ערשט דארט קענען אויספועל'ן.

עס איז דא א חתם סופר אין די דרשות, וואו ער רעדט פון מצות מילה, זאגט ער, מ'מל'ט מיט א איזמל, מיט א מעסער, יעדע מעסער שניידט, וואס הייסט עס שניידט?, דאס מאכט פון איינס צוויי, עס צוטיילט, זאגט ער דער כח פון איזמל פון מילה איז פונקט פארקערט, עס מאכט פון צוויי איינס, עס איז מדבק כלל ישראל מיט הקב"ה, קוב"ה וישראל חד הוא, די מצות מילה מאכט עס ס'זאל זיין איינס.

שטייט אין ייטב לב פרשת בלק, ביי אברהם אבינו שטייט, ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו את בשר ערלתו, און רש"י זאגט, ער האט געגומען א סכין און ער האט געוואלט מקיים זיין די מצוה, און ער האט נישט געקענט, האט אים הקב"ה צוגעהאלפן, עס שטייט וכרות עמו, ס'שטייט נישט וכרות לו הברית, נאר וכרות עמו הברית. זאגט ער, די עיקר מצות מילה שטייט אין רמב"ם, איז מחליש צו זיין דער כח התאוה, וועגן דעם ביי מצות מילה שניידט מען אראפ די ערלה, ערל"ה איז די אותיות ר"ע ל"ה, דאס איז דער כח הרע וואס ליגט אין א מענטש, זאגט ער, מעשה אלקים איז א נצחי, וועז דער אויבערשטער האט געהאלפן אברהם אבינו זיך מל זיין, האט ער אראפ געגומען דער כח הרע פון אברהם אבינו, נישט

נאר פון אברהם אבינו, אזוי ווי מעשה אלקים איז א נצחי, האט ער אראפ געווען דער כח הרע פון אברהם אבינו, פון זיינע קינדער, און פון זיינע קינד'ס קינדער, עד סוף כל הדורות, ער האט מסיר געווען דער כח הרע פון יעדן איינציגן איד מישראל, אזוי זאגט ער דארט באריכות.

יעדער איינער פארשטייט, ווילאנג ס'איז דא אין א מענטש דער כח הרע, מצוות קען מען אפשר מקיים זיין, מ'קען לייגן תפילין, מ'קען עסן מצה, מ'קען בלאזן שופר, מ'קען שאקלען לולב, מ'קען מקיים זיין מצוות ומעשים טובים, אבער דביקות בה' ווילאנג ס'איז נאך דא דער כח הרע אין א מענטש קען מען נישט צוקומען זיך צו מדבק זיין אין בורא כל עולמים וואס איז כולו טוב כולו קודש, דאס קען מען נישט ווילאנג ס'איז נאך דא דער חלק הרע אין א מענטש. דאס וואס צדיקים זענען זוכה מקיים צו זיין ולדבקה בו, זיך מדבק צו זיין אינעם בורא כל עולמים, דאס איז ווייל מ'האט מסיר געווען דער כח הרע, קען א בשר ודם צוקומען צו דביקות ה', דוקא נאכדעם ווען אברהם אבינו האט זיך גע'מל'ט און מ'האט מסיר געווען דער כח הרע פון אברהם אבינו, נישט נאר פון אברהם אבינו, נאר פון אלע אידישע קינדער עד סוף כל הדורות, קענען צדיקים זוכה זיין זיך מדבק צו זיין אינעם בורא כל עולמים.

בפרט וועל מיר אויסרעכענען כולל עצי חיים אין בני ברק וואס ער האט אויפגעשטעלט וואס איז געווען קרוב ללבו. מיין חשוב'ער ברודער הרה"צ ר' שלום אליעזר שליט"א איז ממשיך צו פירן דעם כולל מיט א איבערגעגעבנקייט במסירה נפלאה, דער אויבערשטער זאל אים העלפן ער זאל עס קענען ממשיך זיין בבריאות השלימות, איך בין זיכער דער טאטע ז"ל איז אים מכיר טובה פאר די פעולות.

מיט דעם פארשטייט מען וואס די גמרא זאגט אין חגיגה דף י"ד, ווען א צדיק ווערט נפטר און ער גייט ארויס פונעם עולם הזה און ער גייט ארויף לעולם הבא, זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם שצדיק זה יצא מחלציך, פארוואס זאגט מען דאס פאר אברהם אבינו? ווייל אברהם אבינו איז געווען דער וואס האט מקיים געווען מצות מילה אויף א בחינה פון וכרות עמו הברית, וואס דער אויבערשטער האט אים געהאלפן, האט דער אויבערשטער מסיר געווען פון אים און פון אלע זיינע קינדער עד סוף כל הדורות דעם כח הרע מיטן כח התאוה, במילא קען א איד צוקומען צו יראת ה' צו אהבת ה' און צו דביקות ה', ווילאנג ער וואלט נאך געהאט תאוה, די תאוות הבהמיות, קען מען נישט צוקומען צו א דביקות ה', ווייל אברהם אבינו מיט זיין גרויסע קדושה האט זוכה געווען צו וכרות עמו הברית, במילא קענען צדיקים במשך הדורות זוכה זיין צו דביקות ה', במילא קענען זיי זוכה זיין אפילו לאחר פטירתם אויך ממשיך זיין זייער כח צדקתם אזוי ווי דער ישמח משה זאגט אויף די צווייטע כיתה. וועגן דעם בשעת פטירת צדיק מעולם הזה, זאגט מען פאר אברהם אבינו, דא קומט ארויף א צדיק וואס זיין צדקות הערט זיך נישט אויף יעצט ווען ער איז נסתלק בעווארן פונעם עולם השפל, נאר ער גייט ווייטער ממשיך זיין מיט זיין צדקות, עס האט אן המשכה ווייטער, דאס איז אדאנק אברהם אבינו, אדאנק דער כח הקדושה פון אברהם אבינו, אשריך אברהם שצדיק זה יצא מחלציך.

זאגט דער פסוק, ושמרתם את חוקותי, וואס מיינט את חוקותי, דאס מיינט מען מצות מילה, חוק בשארו שם איז מצות מילה, דער נועם מגדים טייטשט אם בחוקותי תלכו, וואס הייסט אם בחוקותי, דאס מיינט מען מצות מילה, ושמרתם את חוקותי, מ'וועט אפהיטן מצות מילה, וואס דאס איז מחליש כח התאוה באדם, ואת מצותי אשר יעשה אותם האדם, מ'וועט עס מקיים זיין, איז וחי בהם, וחי בהם לעולם הבא, וועט דאס זיין א חיות בעולם הבא, דאס צדקות פונעם צדיק וועט ממשיך זיין זיין חיות און זיין צדקות לעולם הבא, נאך די פטירה בעולם הזה וועלן זיי ווייטער ממשיך זיין זייער צדקות בעולם העליון.

ס'איז היינט די יומא דהילולא רבא פון מאטן ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, ביי משה רבינו שטייט (סוטה יג:) **מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש, דער טאטע ז"ל איז געווען עומד ומשמש, ער האט געטון פעלים לתורה מרבה צו זיין כבוד שמים און מרומם זיין דעם קרן התורה והיראה, צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל** (דברים לג כא)**, ער האט מתפלל געווען פאר אידישע קינדער און ג'פועל'ט ישועות בקרב הארץ, אף שם עומד ומשמש, איז ער ווייטער מרבה בתפלה ותחנונים פאר כלל ישראל, און בפרט אנשי שלומו ותלמידיו וואס האבן זיך מסתופף געווען בצלו, ושתו בצמא את דבריו, און זיי זענען געגאנגען לאורו, ובמיוחד פאר תושבי קרית יואל וואס קרית יואל איז געווען חקוק על לבו מיט א חיבה יתירה.**

דער טאטע ז"ל האט מרבה געווען פעולות לטובה מיט אויפשטעלן פריישע בתי מדרשות פאר די קהילה בכל אתר ואתר,

ער האט מרים געווען קרן התורה פאר די תלמידים און די מוסדות התורה דקהלתינו, ס׳זענען נתרחב געווארן די גבולי הקדושה במדה גדושה בכמות ובאיכות, הן אין חינוך הבנים, הן אין חינוך הבנות, ישיבות פאר בחורים, פאר יונגע בחורים און פאר עלטערע בחורים.

דער טאטע ז״ל האט געדרש׳נט דרשות נלהבות בעוז ותעצומות מרבה צו זיין דעם כח הקדושה, דעם כח הצניעות אין אידישע הייזער, אמרות טהורות, דברים היוצאים מלב טהור וואס איז געווען נכנסים ללב, דברי מוסר וכבושין, שבת און יו״ט, דברי דרוש ואגדה המשמחים את הלב בכל עת ובכל זמן.

זיינע ווארעמע תפלות ווען ער איז געשטאנען ווי א שליח ציבור פאר כלל ישראל מיט תפלות וואס האט מעורר געווען דאס הארץ צו תשובה ומעשים טובים, און ס׳האט בוקע רקיעים געווען בשמי מעל.

מ׳האט דורכגעלערנט אלע מסכתות אין מועד, און סדר נשים, און יעצט סדר נזיקין, יעצט הייבן זיי אן צו לערנען סדר קדשים, ס׳איז א גרויסע שמחה פאר די אלע אידן, מ׳לערנט סדר קדשים כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, א שמחה גדולה און א חשוב׳ע שמחה. איך ווייל מחזק זיין די אלע לומדים פון די חבורה מיט א ברכה און הצלחה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳הייבט אן דעם סדר מ׳זאל עס געזונטערהייט אדורכלערנען מיט הצלחה און מסיים זיין דעם סדר.

והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל, וואס איז נוגע געווען מלחמת ה׳ מעמיד צו זיין הדת על תלה, יעדע ענין וואס איז נוגע כבוד שמו יתברך, סיי ווען ס׳איז נוגע געווען קדושת ארץ ישראל, לוחם צו זיין קעגן די אויבי ה׳ די ממשלה הטמאה וואס איז אויפגעשטאנען בארצינו הקדושה קעגן די תורה הקדושה, א ממשלה וואס איז כופר בכל הקדוש לנו, ובפרט אין אמונה בביאת המשיח, די טומאת הציונות וכל המסתעף אין אלע איר ע מלבושים און אלע אירע פארבן, און אויך אין חוץ לארץ בכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע, מרים צו זיין כבוד שמו יתברך.

צדקת ה׳ עשה בצדקת פזרונו וואס ער האט אויסגעטיילט צדקה בכלל ובפרט, בגלוי ובסתר, **בפרט** וועל מיר אויסרעכענען כולל עצי חיים אין בני ברק וואס ער האט אויפגעשטעלט וואס איז געווען קרוב ללבו. מיין חשוב׳ער ברודער הרה״צ ר׳ שלום אליעזר שליט״א איז ממשיך צו פירן דעם כולל מיט א איבערגעבנקייט במסירה נפלאה, דער אויבערשטער זאל אים העלפן ער זאל עס קענען ממשיך זיין בבריאות השלימות, איך בין זיכער דער טאטע ז״ל איז אים מכיר טובה פאר די פעולות.

דער טאטע ז״ל איז געווען א אב נאמן א געטרייער טאטע א רחמנות׳דיגע טאטע לכל מרי נפש, ער האט זיך געפריידט מיט יעדן אידׄס שמחה, און מיט געווייטאגט ווען ס׳איז חלילה געווען אין א אידישע שטוב עפעס א פארווייטאגטע ענין, ער האט מיטגעווייטאגט מיט יעדן איד וואס איז געקומען בצל קורתו אויף א ברכה ער זאל מתפלל זיין, צי די וואס זענען געקומען וועגן א עצה טובה זיך מתייעץ צו זיין, אידן זענען געהאלפן געווארן דורך די ברכות און די תפלות, ס׳איז געווען ישועות פאר אידישע קינדער.

משה אמת און תורתו איז געווען אמת, ער האט נישט סובל געווען דעם מדת השקר, און ער האט לוחם געווען קעגן מדת השקר בכל נימי נפשו. ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, ער איז געווען א ענוותן ושפל ברך מיט א לב נשבר, ולא החזיק טיבותא לנפשיה.

דער אויבערשטער זאל אונז העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו קענען גיין אין זיינע דרכים, זיך אפצולערנען פון זיינע געהויבענע מדות טובות וישרות.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל מיר האבן די זכיה מרבה צו זיין דעם כח התורה, לימוד התורה מיט קביעות עתים לתורה - מ׳רעדט יעצט פאר בעה״ב - מ׳זאל זיך קובע עתים זיין לתורה.

היינט איז א יומא טבא לרבנן ס׳איז סיום מסכת הוריות פון חבורת תורתך שעשועי, ס׳איז א סיום פון סדר נזיקין און מ׳הייבט אן צו לערנען סדר קדשים, די וואס זענען אנגעשלאסן אין די חבורה פון תורתך שעשועי, האבן דורכגעלערנט מסכת ברכות וואס דאס איז אין סדר זרעים, מ׳האט דורכגעלערנט אלע מסכתות אין מועד, און סדר נשים, און יעצט סדר נזיקין, יעצט הייבן זיי אן צו לערנען סדר קדשים, ס׳איז א גרויסע שמחה פאר די אלע אידן, מ׳לערנט סדר קדשים כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, א שמחה גדולה און א חשוב׳ע שמחה. איך ווייל מחזק זיין די אלע לומדים פון די חבורה מיט א ברכה און הצלחה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳הייבט אן דעם סדר מ׳זאל עס געזונטערהייט אדורכלערנען מיט הצלחה און מסיים זיין דעם סדר.

כה התפלה, מ׳זאל זעהן צו דאוועגען במתינות, ווי ס׳פאסט זיך פאר חסיד׳ישע אידן, חסידים ואנשי מעשה, דאוועגען ערליך, נישט למחצה לשליש ולרביע, נאר דאס דאוועגען זאל זיין כסדרן אזוי ווי אנשי כנסת הגדולה האבן מסדר געווען דעם סדר התפלה.

זעהן ממשיך צו זיין מיט עשית צדקה וחסד, איך וויל לויבן און דאנקען דעם באשעפער, אנשי שלומינו האבן געטון גרויסע פעולות חשובע פעולות פאר אחינו בני ישראל פליטי אוקריינא, ס׳איז לכבוד ולתפארת פאר אונזער קהילה אז מיר זענען געווען די ערשטע וואס האבן זיך אנגערופן אז מ׳דארף העלפן און מ׳האט געהאלפן די פליטים פון אוקריינא, אונזער קהילה איז מיוסד אויף די ג׳ עמודי עולם תורה עבודה און גמילות חסדים, די כח הצדקה וחסד וואס דער פעטער ז״ל האט משריש געווען אין זיינע תלמידים, ב״ה גייט אן מיט א המשכה יתירה.

מ׳זאל זעהן זיך צו פירן בחסידות, ווי חסיד׳ישע אידן, און דאס מיינט מען בפנימיות הלב נישט חיצוניות׳דיג, נאר מיט ווארימקייט פון פנימיות הלב, מיט א קאך, מיט א ברען צו א דבר שבקדושה.

מ׳זאל זעהן ווייטער ממשיך צו זיין די כח פון די מוסדות התורה, ב״ה די מוסדות התורה - איך רעד יעצט אין אלע מקומות - וואקסן און בליען און שטייגן, די ישיבות זענען ב״ה זייער מצליח, און געבן ארוים הערליכע פירות, חשוב׳ע בחורים וואס זענען זיך מייגע אויף תורה, לערנען תורה מיט א געוואלדיגע הבנה, מיט א געוואלדיגע התמדה, לשם ולתפארת ולתהלה פאר די גאנצע קהילה.

מ׳דארף זעהן איבער דעם כח הצניעות, אריינליגן כוחות אז ס׳זאל נישט פאלן, צי ס׳איז נוגע ׳ביי האר׳ וואס דער פעטער ז״ל האט אויף דעם שטארק מרעיש עולמות געווען קעגן די פירצה, צי לאנגע שייטלען, די פריצות׳דיגע שייטלען, און אלעס וואס איז נוגע אין לבוש אין עזרת נשים, אין בגדים, צי אין די זאקן.

ליידער ס׳איז דא א ירידת הדורות, ס׳ווערט א נאכגעלאזטקייט אין כמה וכמה ענינים, דער אויבערשטער זאל אונז געבן די זכיה מ׳זאל האבן דעם שכל און די כח וגבורה לוחם צו זיין קעגן די וועלט, די וועלט פאלט אין די אלע ענינים, מ׳דארף האבן א געוואלדיגע התחזקות, זיך שטארקן, מיר זענען נישט אזוי ווי די וועלט, אונז האלטן מיר זיך פעסט, חלילה נישט משנה זיין - בעסער קען מען ווערן - אבער חלילה נישט נאכצולאזן כקוצו של יו״ד אין ענייני צניעות.

מ׳דארף זעהן זייער אכטונג צו געבן מיט די טעכנעלאגישע כלים, וואס איז מסוכן מאוד פאר א איש און פאר א אשה, ערוואקסענע מענטשן, און כל שכן פאר יונגע מענטשן, און כל שכן וקל וחומר פאר בחורים צי פאר מיידלעך.

איך וויל זאגן דא פארן ציבור, וועהן מ׳זעהט א איש נכבד א חשוב׳ער מענטש האט א אזא כלי, ער באנוצט זיך מיט אזא כלי, זאל ער וויסן אז מ׳לערנט זיך פון אים אפ, אז דער איד וואס איז א איש נכבד א חשוב׳ער מענטש און אז ער האט א כלי מעג איך דאך אויך האבן, קומט אויס מ׳איז מכשיל אנדערע אידן.

איך פארשטיי ס׳איז דא מענטשן וואס איז זיי שוואר, זיי רעדן זיך איין אז זיי דארפן עס האבן, און אפשר איז דא אידן וואס דארפן עס טאקע האבן, אבער ס׳איז דא אידן וואס רעדן זיך נאר איין אז זיי דארפן עס, איך וויל זאגן פאר דער וואס דארף עס האבן, אויב דו האסט עס האט עס א צווייטער אויך, און א דריטער אויך, און יענער דארף עס נישט האבן, אבער ער לערנט זיך אפ פון דיר, זיי מקריב א קרבן פארן באשעפער!, וואס הייסט מ׳איז מקריב א קרבן, איך געב אוועק פארן באשעפער א זאך וואס איך רעד מיר איין איך דארף עס האבן, איך געב עס אוועק פארן באשעפער׳ס וועגן כדאי א צווייטער זאל עס אויך נישט האבן, איך זאל עס נישט האבן און א צווייטער זאל עס נישט האבן, וועט מען זוכה זיין אין דעם זכות בכל הברכות האמורות בתורה.

אבער איך וויל רעדן צום ציבור דא א וויכטיגע ענין, ס׳האט פאסירט דעם יו״ט פסח - ס׳איז יעצט א וואך נאך פסח - א איד

איך וויל זאגן פאר דער וואס דארף עס האבן, אויב דו האסט עס האט עס א צווייטער אויך, און א דריטער אויך, און יענער דארף עס נישט האבן, אבער ער לערנט זיך אפ פון דיר, זיי מקריב א קרבן פארן באשעפער!, וואס הייסט מ׳איז מקריב א קרבן, איך געב אוועק פארן באשעפער א זאך וואס איך רעד מיר איין איך דארף עס האבן, איך געב עס אוועק פארן באשעפער׳ס וועגן כדאי א צווייטער זאל עס אויך נישט האבן, איך זאל עס נישט האבן און א צווייטער זאל עס נישט האבן, וועט מען זוכה זיין אין דעם זכות בכל הברכות האמורות בתורה.

האט איינגעקויפט פיש אויף יו"ט, האט ער געקויפט א ראל געפילטע פיש אויף יו"ט, און ער האט דאס געקאכט אויף יו"ט, מ'האט זיך טועה געווען און ער האט געקויפט א חמצ'דיגע ראל פיש, איך זאג אייך א אמת'ע מעשה, ביים סדר נאכט האט ער געגעסן פיש, ער איז געגאנגען קוקן ס'איז אים שווארץ געווארן פאר די אויגן, ער האט געגעסן חמצ'דיגע פיש, ער איז נעבעך נכשל געווארן אין אכילת חמץ בפסח, זייער א ביטערע זאך, דאס א מכשול גדול ונורא בשוגג.

אלע טעפ זענען אסור געווארן - דאס איז שוין די צווייטע זאך - ער האט שוין נישט געקענט נוצן מער זיינע טעפ, ווייל ס'איז אסור געווארן, ס'איז חמצ'דיג געווארן, ס'האט פאסירט אזאנס.

ס'האט פאסירט נאך א מעשה, א צווייטער איד האט געקויפט 'אייז קריעם' אויף פסח, ער האט זיך דערזעהן פסח ס'איז אייז קריעם מיט א קוקי פון אויבן און א קוקי פון אונטן - א חמצ'דיגע קוקי - ער האט זיך דערזעהן פסח מיט אזא אייז קריעם, ס'האט פאסירט בשוגג. דאס איז אונז מעורר אז מ'דארף אביסל ארומרעדן דא פארן ציבור.

מ'דארף זיך אויפוועקן פון שלאף, מ'פאלט! מ'פארקריכט!, אל תטוש תורת אמך, מ'דארף געדענקן ווי אזוי ס'איז געווען, ווי אזוי מיין זיידע האט זיך געפירט, ווי אזוי מיין באבע האט זיך געפירט, א גאנץ יאר, און כל שכן די איינע וואך פון פסח.

מ'האט אמאל געוואוסט אז פסח מישט מען זיך נישט, אפילו מיט א גוטן פריינד, פארוואס, דאס איז געווען א חסיד'ישע מנהג ביי חסיד'ישע אידן מ'האט זיך נישט געמישט, ווייל די חומרות פון פסח איז אזוי שטארק, מ'האט געמאכט א משמרת למשמרת, מ'האט נישט אינגעקויפט קיין פערטיגע מאכלים, אז מ'האט געקויפט פיש האט מען צוגעגרייט ביי זיך אינדערהיים די פיש, און אז מ'האט געקויפט פלייש האט מען צוגעגרייט ביי זיך אינדערהיים דאס פלייש מ'זאל האבן אויף יו"ט.

די אלע מכשולות קומען פון התרשלות, די באקוועמע אידישקייט, איך וויל זיין באקוועם, און דאס ברענגט די פראבלעמען, מ'קען נישט האבן א כשר'ן פרייליכן יו"ט נאר אז מ'האט אייז קריעם? מ'מוז האבן פסח אייז קריעם?

מ'גייט אריין אין געשעפט און מ'בלייבט שטיין פון די ריבוי המאכלים וואס איז דא כשר לפסח, אלע מיני נאשעריין, אלע מיני סתם זאכן, דאס איז אמאל געווען? מ'האט דאס אמאל געגוצט? און אז מ'האט דאס געזהן אין געשעפט האט מען דאס אריינגענומען אין שטוב? אפילו פאר קינדער - וויל ס'הייסט פאר קינדער - אבער ס'נוצן עס קליין און גרויס, אז מ'זאל קוקן א חשבון וויפיל ס'וועט פארקויפט אין געשעפט וועט מען זהן אז דאס וועט געגוצט פאר קליין און פאר גרויס, ס'איז א חרפה און א בושה!.

דאס איז נוסח אמעריקע, און דאס איז ירידת הדורות!!!

ירידת הדורות איז אויך מ'פארט, מענטשן פארן, מ'פארט דא מ'פארט דארט, מ'פארט אויף מקומות, מ'עסט איבעראל, און מ'פארט איבעראל, איך שעם מיך צו זאגן וואו מ'פארט אלס, און מ'עסט איבעראל מיט הכשרים וואס האבן נישט קיין הענט און קיין פיס, אז ס'האט א לשון קודש'דיגע וואוט פארלאזט מען זיך שוין דערויף, דאס ברענגט קלות בי זיך, און ביי די קינדער נאך מער, וויל זיינע קינדער וועלן שוין גיין מיט א מדריגה וויטער.

ס'איז דא זייער א טייער וואוט, אין ייטב לב ברענגט ער פון פאטער פון זיידן ז"ל רבי אלעזר ניסן, ער זאגט כאשר יחנו כן יסעו, כאשר יחנו אזוי ווי מ'רוהט, כן יסעו, אזוי דארף מען צו פארן, אזוי ווי מ'פירט זיך אויף וועו מ'זיצט ביי זיך אינדערהיים, כן יסעו, אזוי דארף מען אויסזהן וועו מ'איז אונטערוועגנס, נישט נאכלאזן. ס'איז דא קולות אונטערוועגנס, קולות אין כשרות, קולות אין צניעות, אין אלע ענינים.

מ'דארף זיך אויפוועקן פון שלאף, מ'פאלט! מ'פארקריכט!, אל תטוש תורת אמך, מ'דארף געדענקן ווי אזוי ס'איז געווען, ווי אזוי מיין זיידע האט זיך געפירט, ווי אזוי מיין באבע האט זיך געפירט, א גאנץ יאר, און כל שכן די איינע וואך פון פסח.

או איך רעד וויל איך רעדן אויך צום ציבור דא וועגן קדושת חול המועד, חול המועד איז נישט אינדערוואכן, מענטשן מיינען מ'מעג אלעס פארקויפן און אלעס קויפן, ס'איז דא הלכות חול המועד וואס מ'מעג פארקויפן, און וואס מ'מעג קויפן, מ'טאר נישט אלעס קויפן, נישט נאר האלטן א געשעפט, מ'טאר נישט אלעס קויפן, מ'מעג נאר קויפן וואס איז א צורך המועד, אדער א דבר האבד, ס'איז דא הלכות אויף דעם, די זעלבע האלטן א געשעפט אפן, מ'דארף וויסן וויי אזוי - איך זאג פאר יעדן געשעפטס מאן, ער זאל זיך דורכרעדן מיט א מורה הוראה, איך האב א געשעפט, וואס מעג איך פארקויפן, און וואס טאר איך נישט פארקויפן.

צום ביישפיל, א גראסערי, א פיש געשעפט, צו א פלייש געשעפט, וואס איז צו עסן אויף יו"ט, מעג זיין אפן אומגעצוימט, אנדערע געשעפטן איז שוין דא הלכות, ס'דארף זיין בצינעה, נו וועלכע געשעפט מעג אפן זיין, און א געשעפט וואס איז ווי די היינטיגע סופער מארקעטס וואס האט אלעס, מעג ער אלעס פארקויפן? אלעס אומבאגרעניצט?

ס'איז דא הלכות, און איך וויל בעטן יעדן געשעפטס מאן ער זאל זיך דורכרעדן מיט א מורה הוראה, איך פארקויף דאס און דאס, ווי אזוי מעג איך פארקויפן, און אויף וואספארא היתר, ס'איז דא א שלחן ערוך.

שרייבן חול המועד איז אזוי א דבר פשוט? ס'איז דא ווען מ'מעג שרייבן, און ס'איז דא ווען מ'דארף זיך מונע זיין פון שרייבן. חול המועד איז נישט קיין וואכעדיגע טאג!.

לסיום דברי וויל איך מעורר זיין אויף חק החינוך, בעסער געזאגט די גזירת החינוך, וואס שטייט יעצט אין ניו יארק פאר די שרי המדינה, מען דארף רחמי שמים מ'זאל נישט צושטערן די סדרי הלימוד, נישט אין חינוך הבנים, און נישט אין חינוך הבנות.

מ'קען נישט וויסן עד היכן הדברים יגיעו, אין ענגלאנד צום ביישפיל פאדערט די רעגירונג צו לערנען מיט די קינדער אזעלכע זאכן וואס מ'טאר ניטאמאל טראכטן, מ'קען נישט וויסן צי דער שגעון וועט נישט אנקומען קיין ניו יארק? און אפילו אנדערע זאכן, מ'וויל שניידן די שעות, מוסיף זיין פארשידענע לימודים, מ'דארף רחמי שמים.

עכ"פ דאס געזעץ זאגט אז פאר מ'מאכט עפעס א שינוי אין א זאך, מוז מען אנפרעגן די וואס זענען נוגע, פאר וועמען ס'איז נוגע, דאס מיינט די עלטערן פון די קינדער. על פי געזעץ מוז די רעגירונג אויסהערן יעדען איינעמס מיינונג, און יעדער האט א רעכט צו זאגן א מיינונג.

דאס לעצטע מאל וועז די געזעץ איז געשטאנען על הפרק האבן הונדערט און פערציג טויזנט אידן געענטפערט פאר די רעגירונג, ס'האט געמאכט אן איבערקערעניש אין די הויפט שטאט, ס'איז נאך אזוינס נאכנישט געווען ס'זאל זיין אזויפיל ענטפערס, פינף טויזנט ענטפערס איז שוין אסאך, און דא איז געווען הונדערט און פערציג טויזנט וואס האבן געענטפערט.

די רעגירונג האט געמאכט שינוים אין דעם געזעץ, און יעצט האט מען נאכאמאל א רעכט, טאמער ס'וועט זיין וויניגער ענטפערס ווי ס'איז געווען, לערנט מען דאס אפ אז ס'איז דא א קלענערע אינטערעסע, נישט נאר ס'טאר נישט זיין וויניגער, ס'דארף נאך זיין מער, ווער ס'האט נישט געשריבן פאריגעס מאל, דארף אים יעצט זיין תשובת המשקל און יעצט ענטפערן, אויף יעדן ליגט א פליכט, דאס הייסט יעדע טאטע און יעדע מאמע - אזוי זאגט די געזעץ אז יעדע טאטע און יעדע מאמע האט א רעכט צו זאגן א מיינונג - און יעדער איינער זאל זעהן צו לאזן הערן די מיינונג, כאטשיג ס'פארפליכטעט נישט אינגאנצן די רעגירונג, ס'וואלפט אבער א בליק.

ממילא ליגט א פליכט אויף יעדן איינעם, זאל מען כאטשיג הערן אז ס'איז דא א קעגנערשאפט, און ס'קען אמאל זיין אז טאמער וועט מען דארפן גיין אין געריכט קען עס האבן א גרויסע השפעה. און מ'דארף זיין גרייט לדורון לתפלה ולמלחמה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן סייעתא דשמיא.

אבער איך וויל נאכאמאל דא זאגן, אודיע צערי ברבים, ס'איז דא וואס זיי ווילן מאכן פשרות, זיי פארשטייען מ'דארף פשרות, **חלילה צו מאכן פשרות אויפן חשבון פון לימוד פון תינוקות של בית רבן!, חלילה וחלילה צו מאכן פשרות!.**

דער זכות פון טאטן ז"ל זאל מגין זיין מען זאל געהאלפן ווערן בכל מילי דמיטב, ס'איז זיכער דער טאטע ז"ל אזוי ווי בחיים חיותו האט ער מתפלל געווען פאר אידישע קינדער, איז ער יעצט אויך מתפלל פאר אלע אידן, בפרט די וואס זענען געקומען מתפלל זיין אויפן ציון, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל אלע געהאלפן ווערן מיט ישועות און רפואות, ס'זאל זיין פרנסה בניקל, און געבענטשטע קינדער, דורות ישרים מבורכים עוסקים בתורה ובמצות, נחת דקדושה פון אלע קינדער און די אייניקלעך, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל טוהן גוטע שידוכים, בבריאות השלימות פאר די גאנצע משפחה, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

אבער איך וויל נאכאמאל דא זאגן, אודיע צערי ברבים, ס'איז דא וואס זיי ווילן מאכן פשרות, זיי פארשטייען מ'דארף פשרות, חלילה צו מאכן פשרות אויפן חשבון פון לימוד פון תינוקות של בית רבן!. חלילה וחלילה צו מאכן פשרות!.

שמחת קריאת התנאים של נכדת כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א

יום ג' דחוה"מ פסח העעל"ט

בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יצ"ו

הבה"ח הרב **ברוך** שליט"א בן הרה"ג רבי **יואל טייטלבוים** שליט"א ר"מ בישיבת חכמת התורה

בן הגה"צ אב"ד קהלתינו ב"פ 15 שליט"א וחתן כ"ק אדמו"ר מגארליץ שליט"א

עב"ג הכלה ב"ק תחי' בת הגה"צ רבי **יואל טייטלבוים** שליט"א רב דביהמ"ד בית ברוך בקרית יואל

בן כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א וחתן הגה"צ אב"ד בערטש שליט"א

מען ליינט אינעם נוסח התנאים וואס איז איינגעפירט בכל תפוצות ישראל, "עלה ויצמח כגן רטוב, וה' הטוב יאמר לדבק טוב, מצא אשה מצא טוב, ויפק רצון מה' הטוב, המגיד מראשית אחרית".

קען זיין אזוי, מ'שטיי מיר יעצט חוה"מ פסח, עס שטייט אין פרשת דרכים, אז ווען די אידן זענען געווען אין מצרים זענען זיי געווען אן קיין זכותים, נו מיט וואספארא זכות איז מען ארויס געגאנגען פון מצרים, אין זכות פון מתן תורה, איי מתן תורה איז נאכנישט געווען, זאגט ער דער אויבערשטער איז מצרף דעם טוב העתיד, במילא אין זכות פון מתן תורה זענען אידן ארויס געגאנגען פון מצרים, אזוי שטייט אין פרשת דרכים.

אין סידורו של שבת שטייט, ווען ס'איז געקומען צו קריעת ים סוף איז געווען א געוואלדיגער גרויסער קטרוג, אין וואספארא זכות איז געשעהן פאר כלל ישראל די גרויסע נסים פון קריעת ים סוף, זאגט דער סידורו של שבת אן אינטערסאנטע זאך, דאס וואס אידן זאגן יעדן טאג שירה, אז ישיר משה ובני ישראל, מ'זאגט שירה יעדן טאג אין אלע דורות, דער זכות האט גורם געווען אז ס'איז געשעהן די נסים פון קריעת ים סוף, אזוי שטייט אין סידורו של שבת.

פון זיידן ז"ל אין ייטב פנים שטייט אויך דעם זעלבן מהלך, ער זאגט "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים", די אידן האבן נישט געהאט קיין זכותים, מיט וואספארא זכות, "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת, ויאמרו לאמר", אז אין אלע דורות וועט מען זאגן שירה, אזוי טייטשט דער זיידע ז"ל אין ייטב פנים.

מיט דעם פארשטיי איך, דער מדרש זאגט, רבי עקיבא זאגט אין זכות פון יעקב האט דער אויבערשטער געשפאלטן דעם ים, וואס עפעס אין זכות פון יעקב, ווייל אין ייטב לב פרשת ויחי, לייגט ער אראפ דעם יסוד, אז דאס וואס דער אויבערשטער איז מצרף דעם טוב העתיד, נאר דעם טוב העתיד, און נישט די נישט גוטע העתיד, דאס שטאמט פון יעקב אבינו, ביי יעקב אבינו שטייט "וישם את אפרים לפני מנשה", ווייל ער האט געזעהן אז פון אפרים וועט ארויס קומען יהושע, וזרעו יהיה מלא הגוים, און פון מנשה וועט נישט ארויס קומען דאס וואס וועט ארויס קומען פון אפרים, וועגן דעם וישם את אפרים לפני מנשה, כאטש ער האט געזעהן אז ס'וועט ארויס קומען א אחאב מיט א ירבעם, האט ער נישט געקוקט אויף דעם, זעהט מען אז יעקב אבינו האט אראפ געלייגט אזא יסוד, אז גוטס וועט דער אויבערשטער מצרף זיין, און נישט גוט'ס נישט, במילא קומט אויס אז ביי קריעת ים סוף האט דער אויבערשטער מצרף געווען דאס וואס אידן וועלן זאגן שירה במשך פון אלע דורות, וועגן דעם איז געשעהן די נס, נו עפעס טוט מען דאך במשך פון די דורות זאכן וואס עס טויג נישט אויך נישט, דאס קוקט נישט דער אויבערשטער, נאר דאס וואס מ'זאגט שירה.

שטייט אין דברי יואל פרשת אחרי, דער אויבערשטער איז מצרף די דורות העתידות, נאר אז מ'איז עוסק אין פרו ורבו, מ'איז מעמיד דורות, דעמאלטס איז דער אויבערשטער מצרף די דורות העתידות, אז מ'איז נישט עוסק אין פרו ורבו דעמאלטס איז מען נישט מצרף די דורות העתידות, אזוי ברענגט ער אראפ אין דברי יואל פרשת אחרי.

באמת איז דאך באקאנט וואס דער מהרש"א זאגט, ס'איז טוב לו לאדם שלא נברא משנברא, פארוואס איז טוב לו שלא נברא, ווייל מ'האט געציילט די עשה'ס מיט די לא תעשה'ס, און מ'זעהט אז ס'איז מער די לא תעשה'ס ווי די

עשה׳ס, איז טוב לו שלא נברא. אבער אז מ׳איז מצרף די דורות העתידות נאר דאס גוט׳ס, וועלט נתרבה די זכיות, איז טוב לו לאדם שנברא.

קומט אויס אזוי, יעלה ויצמח כגן רטוב, וה׳ הטוב יאמר לדבק טוב, וועז ס׳איז ׳מצא אשה׳, ער איז עוסק אין פרו ורבו, איז ׳מצא טוב׳, טרעפט ער דעם טוב שנברא. ׳ויפק רצון מה׳, אז עס קומט מה׳, ווייל אין ישמח משה שטייט אין תהלים קאפיטל כ״ה, למען שמך ה׳, דאס אז דער אויבערשטער איז מצרף דעם טוב העתיד דאס שטאמט פון שם הוי״ה, היה הוה ויהיה, דאס ווייזט שם הוי״ה, אז דער עבר עתיד און הוה אלעס איז איינס, דער אויבערשטער איז מצרף, ׳המגיד מראשית אחרית׳, דער אויבערשטער קוקט שוין מראשי״ת דעם אחרי״ת, זעהט ער דאך די דורות העתידות, במילא איז ער מצרף די דורות העתידות, וועגן דעם איז מצא אשה איש מצא טוב.

מ׳איז עוסק בפרו ורבו, מ׳איז מקיים כי יקח איש אשה, מ׳דארף מקדש זיין א אשה פאר וועז מ׳האט חתונה, די גמרא זאגט, רב מנגיד מאן דמקדש בלא שידוכי, כדי מ׳זאל קענען מקיים זיין מצות קידושין דארף מען קודם טוהן א שידוך, אזוי זאגט די גמרא און אזוי דארף צו זיין, דאס איז אלעס שוין אן הכנה צו די מצות קידושין, מצות פרו ורבו, וואס אויף דעם וועלט מצא אשה מצא טוב, אז ס׳איז טוב לו לאדם שנברא, דער אויבערשטער איז מצרף די דורות העתידות.

ס׳איז א גרויסע שמחה, די גמרא זאגט, ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל, פארוואס ענבי הגפן? ווייל גפן איז החיים נשענים על המתים, וועז מ׳טוט א שידוך איז החיים נשענים על המתים, דער ייטב לב זאגט וועז מ׳איז זיך משדך איז דער מנהג אויסצורעכענען די יחוס, דאס איז החיים נשענים על המתים, אויסצורעכענען דעם יחוס.

ס׳איז דעם טאטנ׳ס יארצייט די קומענדיגע וואך, כ׳האב געהערט דער טאטע ז״ל האט פארציילט, אז דער זיידע ז״ל רבי שלו׳ אליעזר׳ל האט אים אין יאר מיטגענומען אויף צאנז כ״ה ניסן אויף די יארצייט, אזוי איז דער טאטע געווען אין צאנז אויף די יארצייט, בימים ההם וועז ס׳איז נאך געווען שנים כתיקונם, פארן חורבן, דער טאטע האט פארציילט, אז ער איז געווען אין צאנז אויף די יארצייט, און עס זענען געקומען די צאנזער אייניקלעך אויף די יארצייט, דער טאטע פלעגט אויסצורעכענען אז ער האט דעמאלטס געזהען די צאנזער אייניקלעך וואס זענען געווען בחיים חיותם אין יענעם יאר, ער האט אויסגערעכנט אז ער האט געזהען רבי אלישע, דער גאר׳ליציער רב האט געהאט א זוהן רבי אלישע, דער רבי אלישע איז געווען אן איידעם ביי רבי מאטעלע הארנאסטייפעלער, אזוי אז דער רבי אלישע איז געווען א שוואגער מיטן זיידן רבי שלו׳ אליעזר׳ל, דער רבי אלישע איז אים געווען א פעטער, האט ער אויסגערעכנט אז ער האט געזהען רבי אלישע, דער רבי אלישע איז געווען גאר׳ליציער רב, נאכ׳ן פאטער רבי ברוך׳ל איז ער געווען דער גאר׳ליציער רב. ער האט געזהען רבי סיני ז׳מיגראד׳ער האט ער אויסגערעכנט, אויך א זוהן פונעם גאר׳ליציער רב, אזוי האט ער פארציילט אז ער האט געזהען רבי סיני ז׳מיגראד׳ער. ער האט אויסגערעכנט נאך וועמען ער האט אלץ געזהען דארטן.

איך דערמאן די צווי צאנזער אייניקלעך וואס דער טאטע ז״ל האט געזאגט אז ער האט זיי געזהען אין צאנז אויף די יארצייט, ווייל די ביידע זענען דא זיידעס, דער חתן איז אן אייניקל סיי פון רבי אלישע דער גאר׳ליציער רב, און סיי פון רבי סיני דער ז׳מיגראדער רב. דער מחותן (האדמו״ר מגאר׳ליץ שליט״א) איז אן איידעם ביי רבי ברוך, דער חתן הייסט נאך דעם זיידן, דער רבי ברוך איז געווען א זוהן פון דעם רבי אלישע וואס מ׳האט דערמאנט, ער איז געווען דער יונגסטער קינד, ער האט געהאט אסאך ברודער׳ס דא, אבער כ׳געדענק וועז דער טאטע איז געווען אין ארץ ישראל, איז דער טאטע געגאנגען באזוכן דעם רבי ברוך, ער האט נאך געהאט א שווארצע בארד דעמאלטס, כ׳געדענק וועז כ׳בין געווען דארט, ער איז נאך געווען א יונגערמאן, ער האט געוואוינט אין בני ברק, כ׳געדענק דער טאטע ז״ל איז געגאנגען באזוכן דעם רבי ברוך אלס קרוב, רבי ברוך איז אים געווען א צוויטער קאזין, א האלבע צווייטער קאזין, ער איז אים געווען א שני בשלישי.

דער רבי ברוך איז יונגערהייט קראנק געווארן ל״ע, ער האט געהאט נעבעך די ביטערע מחלה, ער איז געקומען קיין אמעריקא זיך היילן, און ער איז געווען דא א שטיק צייט וואס האט ער געוואוינט דא, דער טאטע ז״ל איז געווען פארפארעט מיט דעם רבי ברוך, כ׳קען אייך נארנישט זאגן, כ׳בין מיטגעווען מיט אים, ער איז געווען אין סיגעיט אין א ערהוילונג׳ס היים, ער איז געפארן צו אים, כ׳קען זאגן, ממש יעדע וואך, כ׳האב נישט געזהען מיין טאטן אזא מין קירבה צו א קרוב וואס כ׳האב געזהען מיט דעם רבי ברוך, ס׳איז געווען זייער אינטערסאנטע זאכן, ס׳איז געווען אמאל א חופה, דער טאטע האט געדארפט זיין סידור קידושין אויף א חופה, ער איז אוועק געפארן אין שפיטאל צו דעם רבי ברוך, ער האט פארגעסן פון די חופה, צעהן אזייגער ביינאכט איז ער אנגעקומען צו א חופה און זיך

פארענטפערט אז ער האט געמוזט גיין אין שפיטאל, ער איז געזיצן מיט דעם רבי ברוך'ן אין שפיטאל.

עס איז זיכער אז דער טאטע ז"ל האט א קורת רוח אז איך בין מיך משדך מיט מיין ברודער זאל זיין געזונט, ס'איז שוין דאס צווייטע מאל וואס כ'בין מיך משדך מיט מיין ברודער, כ'האב מיך שוין איינמאל משדך געווען, יעצט איז שוין דאס צווייטע מאל וואס איך בין מיך משדך מיט מיין ברודער, אוודאי האט ער הנאה פון דעם שידוך, אז ס'איז אין די משפחה געקניפט און געבינדן.

דער אויבערשטער זאל העלפן די שידוך זאל עולה יפה זיין, א זיווג מן השמים, מיט תענוג ונחת ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא, דער אויבערשטער זאל העלפן אלע מחותנים זאלן זעהן אסאך נחת, מיין מחותן דער בערטשער רב שוין א מחותן לאנגע יארן ברוך ה'. זיין טאטע דער קיוויאשדער רב איז אויך געווען זייער שטארק בידידות מיטן טאטן ז"ל, זייער שטארקע ידידים אסאך יארן. זיי זענען זייער נאנט געווען, דער אויבערשטער זאל העלפן ער זאל זעהן אסאך תענוג ונחת.

מ'האט דערמאנט פריער, און ס'איז אמת כ'האב עס געהערט פונעם טאטן, דער שידוך פון טאטן ז"ל מיט די מאמע ע"ה איז געשלאסן געווארן אין טשענגער.

אינטערסאנט, דער טאטע ז"ל האט מיר אמאל געזאגט, וועז ס'איז אויסגעקומען צו רעדן פון רבנים, האט ער געזאגט, ווער איז געווען א רב פון דער אלטער היים? אזוי האט ער מיך אמאל געפרעגט, כ'רעד יעצט מיט אסאך יארן צוריק, ווער איז געווען א רב אין א שטאט אין דער אלטער היים? האט ער געזאגט, דער טשענגער רב, ער איז נאך געווען רב אין טשענגער נאך פאר די מלחמה, ער איז טאקע געווען רב, האט ער געזאגט, ער איז נאך א רב פון פאר די מלחמה.

אין טשענגער, ווער ס'קען אביסל די מאפע, ס'איז נעבן סאטמאר אויף די אונגארישע זייט, וועז מ'קומט פון ראמעניא און מ'פארט קיין אונגארין פארט מען עס אדורך, די מאמע האט געווואוינט אין באטור, און דער טאטע האט געווואוינט אין סיגוט נאך די קריג, איז מען געקומען דארט, און דארט איז געשלאסן געווארן דעם בנין עדי עד, אין טשענגער בי זיי אין הויז.

דער אויבערשטער זאל העלפן דער זיווג זאל עולה יפה זיין, א קשר של קיימא און א בנין עדי עד, אלע מחותנים זאלן זעהן תענוג ונחת, מיין חשוב'ער זוהן זאל זעהן תענוג ונחת ביי אלע קינדער און איניקלעך מיט געזונט און הרחבת הדעת און סייעתא דשמיא. און מיין נייער מחותן, מיין פלימעניק, מיין ברודער'ס זוהן, זייער א חשוב'ער יונגערמאן, עס איז מיר א שמחה אז כ'בין מיך משדך מיט אים, א שמחה פאר די משפחה פון אלע צדדים, אין אלע ענינים, ס'איז נאה להם ונאה לעולם, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זיווג זאל עולה יפה זיין, א קשר של קיימא און א בנין עדי עד מיט נחת דקדושה דורות ישרים ומבורכים, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו א שמחת יו"ט פארן גאנצן ציבור.

מ'האט געזאגט אז מ'וויל מאכן א תנאים אום יו"ט, האבן מיר געהאט אסאך זאכן, דאס דארף זיין אויסגעהאלטן על פי הלכה צו מאכן אום יו"ט, מ'מעג א שידוך טוהן חוה"מ, וועז מ'טוט א שידוך חוה"מ מעג מען שרייבן תנאים, אזוי שטייט, ס'איז א דין אין שולחן ערוך אז מ'מעג שרייבן תנאים. אבער וועז מ'טוט א שידוך פאר יו"ט זאל מען עס אוועק לייגן אויף יו"ט און שרייבן תנאים אין יו"ט דאס איז שוין נישט אזוי אויסגעהאלטן, האט מען אונטער געשריבן פאר יו"ט, מ'זאל נישט דארפן שרייבן יו"ט. נאכדעם צו מאכן א תנאים אום יו"ט, מאכן א סעודה אום יו"ט זאגט דער טורי זהב אויך מ'טאר נישט מאכן א סעודת תנאים יו"ט, מ'מעג מאכן תנאים, דער טורי זהב זאגט מ'מעג שרייבן תנאים, אבער מאכן א סעודה דאס איז שוין דער טורי זהב מפקפק, אבער אז מ'מאכט נישט קיין סעודה נאר א פירות סעודה איז שוין נישטא קיין פקפוק, דאס איז שוין לכל הדעות. מהאט געדארפט זעהן ס'זאל זיין אויסגעהאלטן.

דער אויבערשטער זאל העלפן אז מ'מאכט שמחה אום יו"ט, ס'איז א שמחת יו"ט, ס'איז מוסיף שמחה אום יו"ט, עס קומען זיך צוואם גוטע פריינד, זיי קומען זיך מיטפרייען מיט די שמחה, דער אויבערשטער זאל העלפן לעומתם ברוך יאמרו פאר'ן גאנצן ציבור וואס איז זיך צוואמען געקומען דא צו די שמחה, דער אויבערשטער זאל העלפן ביי ענק אויף שמחות בקרוב, דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאל זיין שמחה אין אידישע שטובער, עס זאל נתרבה ווערן שמחות אין אידישע הייזער, אידישע קינדער זאלן טוהן גוטע שידוכים, מיט שמחה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין צו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מיט הרחבת הדעת און סייעתא דשמיא, מיט אריכות ימים ושנים, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, מיר זאלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

דרשת התחזקות

עם דברי הדרכה ברכה וחיזוק, ורגשי עוז ידידות מריחוק מקום וקירוב הלב, אשר השמיע

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ע"י לייוו הוק-אפ לפני תלמידי ישיבת מהרי"ט ד'סאטמאר בני ברק יצ"ו

לקראת זמן הקיץ הבעל"ט

יום ד' פרשת אמור תשפ"ב לפ"ק

א גוטן טאג אייך אלע חשוב'ע בחורים אין אונזער ישיבה אין בני ברק, די ישיבה גדולה פאר די עלטערע בחורים, און די ישיבה קטנה פאר די יונגערע בחורים. ברוך השם א פיינע ישיבה א הייליגע ישיבה, וואו בחורים זיצן און זענען עוסק בתורה בהתמדה רבה, און שטייגן אין תורה און עבודה, און אין יראת שמים, און אין אלע ענינים וואס א בחור דארף צו שטייגן.

ס'איז א געוואלדיגע חשיבות, פאר די בחורים וואס זענען זוכה צו לערנען דארט אין די ישיבה אין בני ברק, די הייליגע ישיבה וואס דער פעטער ז"ל האט מייחד געווען פאר די בני ברק'ער בחורים, די ישיבה האט ארויסגעגעבן זייער חשוב'ע תלמידים במשך פון די יארן, און היינט זיצט עטץ אין די הייליגע ישיבה, און איר זענט עוסק בתורה אין די ישיבה, וואס חותמו של כהן גדול איז מונח אויף די ישיבה.

דארפן טאקע אלע בחורים ווייטער זעהן צו ממשיך זיין און עוסק זיין בתורה אין די ישיבה, די הייליגע ישיבה לייגט אראפ א שטארקן יסוד פאר אלע בחורים, וואס בלייבט אויף כל ימי חייהם נישט מושפע צו ווערן, בפרט פון דעות כוזבות וואס דרייט זיך ארום אין אנדערע מקומות, און אין אנדערע ישיבות.

איך דאנק און איך לויב דעם הייליגן באשעפער פאר די שמועות טובות, אויף שמועות טובות דארף מען דאך מאכן א ברכת הטוב והמטיב, שמועות טובות וואס מען הערט פון די תלמידים סיי פון די ישיבה גדולה - וואס משך פונעם ווינטער זמן האט איר אדורך געלערנט, בהתמדה ובעיון א גרויס חלק פון מסכת בבא קמא - די זעלבע אויך די יונגערע בחורים וואס האבן דורך געלערנט בהתמדה וביגיעה א גרויס חלק פון מסכת נדרים. און וועט ס'איז געקומען סוף זמן, און מען האט זיך פארהערט, און מ'האט געזעהן דעם 'יגעת ומצאת תאמין'.

און אפילו אין די וואכן די ימי בין הזמנים, האט מען אויך נישט אדורכגעלאזט בבטלה, נאר בחורים זענען אויך געזעצן און געלערנט, דאס גיבט א התחזקות אויפן גאנצן לעבן. וויל איך נאר בעטן די אלע בחורים זאלן זעהן ממשיך צו זיין, עוסק צו זיין בתורה בהתמדה וביגיעה אויך יעצט דעם קומענדיגן זומער זמן.

אונז שטייט מיר יעצט אין די ימי הספירה, 'וספרתם לכם ממחרת השבת', אין ארץ ישראל גייט דאך שוין יעצט פרשת אמור, שטייט אין די סדרה 'שבע שבתות תמימות תהינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום', און ווי רש"י זאגט דארט 'תמימות תהינה' מלמד שמתחיל ומונה מבערב, מען הייבט אן צו ציילן ביי די נאכט, אז מען הייבט נישט אן צו ציילן ביינאכט איז דאס נישט קיין תמימות. פשטות קען זיין ווייל עס שטייט אין קדושת לוי פרשת דברים, אז בריאת העולם איז געווען קודם 'ויהי ערב' און נאכדעם 'ויהי בוקר', קודם איז געווען נאכט און נאכדעם איז געווארן טאג. דאס לעבן פון א מענטש איז אויך אזוי איינגעטיילט, די יונגע יארן, די התחלת ימי האדם, דאס

ווערט אנגערופן ערב, די שפעטערע יארן די ימי עמידה ווערן אנגערופן בוקר.

דער טאטע ז"ל, אין ברך משה פרשת תצוה, טייטשט דעם פסוק 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך', זאגט דער פסוק 'מערב עד בוקר לפני ה' לחוקת עולם לדורותם מאת בני ישראל'. דער פסוק ווייל אויפפאדערן כלל ישראל אז מען זאל מחנך זיין אידישע קינדער לעבודת ה' און יראת שמים, מערב ועד בוקר, שוין פון די יונגע יארן ביז די ימי העמידה, 'חוקת עולם לדורותם', אז מען וועט אנהייבן שוין פון די יונגע יארן, וועט דאס בלייבן, די רוח הקדושה וועט בלייבן 'לדורותם' לנצח.

'**מתחיל** ומונה בערב'. דער אלשיך הק' זאגט אז די זיבן וואכן פון די ימי הספירה זענען קעגן די 'ימי שנותינו בהם שבעים שנה', דאס איז א רמז אויף די זיבעציג יאר פון א איד אויף דעם עולם, 'מתחיל ומונה מבערב' מען דארף אנהייבן צו ציילן מערב פון אנהייב, פון די יונגע יארן, די יונגע יארן דאס איז א געוואלדיגע יסוד פארן מענטשנ'ס לעבן, און אז נישט איז דאס נישט קיין תמימות. אז מען איז נישט עוסק בתורה אין די יונגע יארן, איז דאס נישט קיין תמימות.

דאס זענען די בחורישע יארן. 'מתחיל ומונה מבערב', מען זאל אפרעכטן געהויבן די יונגע יארן, מ'זאל וויסן דאס געוואלדיגע חשיבות פון לימוד התורה אין די יונגע יארן, דער ישמח משה שרייבט אין א בריוו, אז 'שעה אחת בימי הבחרות איז ווי א שנה בימי העמידה', איין שעה אין די יונגע יארן, איז ווערד ווי א לענגערע צייט אין די עלטערע יארן. דארף מען טאקע זעהן אויסצונוצן די צייט אין די יונגע יארן, צו זיצן און לערנען, נישט מבטל זיין די צייט, און איך האף אז די זומער־דיגע זמן זאל אויך אדורך גיין בעזר שמו יתברך מיט גרויס הצלחה.

הגם אונז זעמיר ווייט בריחוק המקום, אבער מקירוב הלב זענען מיר זייער נאנט צו די מוסדות הקדושים אין בני ברק, און צו די הייליגע ישיבה דארטן. און איך האף ווייטער צו זיין מקושר און הערן פון די מנהלים גוטע גריסן ווי אזוי די ישיבה שטייגט, און איך האף אויף סוף יאר, צו שיקן א שליח, צו פארהערן די בחורים די מסכתא וואס מען האט געלערנט, סיי אין די ישיבה גדולה און סיי אין די ישיבה קטנה. און איר זאלט לערנען און חזר'ן אז עס זאל זיין שגור בפיכם מרישא ועד גמירא.

חנוכה צייט האב איך זייער הנאה געהאט, מען האט געשיקט א קשיא, און די בחורים האבן געטפערט. דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל ווייטער קענען ממשיך זיין מחזק זיין די לימודים, עס זאל זיין בעיון ובהבנה יתירה, אויסער דאס וואס מען לערנט א שיעור אויף בקיאות.

אבער איך וויל אויך מעורר זיין אויף דעם ענין פון לערנען פארטאגס, יעצט זומער מיינט מען נישט פארטאגס, מען מיינט אינדערפרי פארן דאוונען, יעדער בחור דארף צו וויסן, און עס ליגט א פליכט אויף יעדן בחור, צו לערנען כאטשיג צוויי שעה אינדערפרי פארן דאוונען אינעם היכל הישיבה, אזוי שטייגט מען אין תורה און אין יראת שמים.

מען דארף זעהן אויסצונוצן אלע זמנים, וועז עס קומט פרייטאג ערב שב"ק, אדער שבת קודש נאכמיטאג, אויסצונוצן אויף צו חזר'ן אויף די לימודים פונעם עבר בעסק התורה, און שטייגן אין תורה און יראת שמים, הארוועגען אויף תורה און יראת שמים, מען קען נישט ווערן א ירא שמים פון זיך אליינס, נאר מען דארף צו הארעווען, מען דארף אסאך זיך מייגע זיין, מ'זאל זוכה זיין סיי אויף תורה און סיי אויף יראת שמים, מען דארף לערנען א מוסר ספר, און מען דארף לערנען א חסידי"ש ספר, די ספרים הקדושים זענען מלהיב לבבות ישראל לאבינו שבשמים.

און איך וויל אייך וואונטשן א ברכת הצלחה צום נייעם זמן, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבאה בגשמיות, יעדער זאל זיין געזונט, ובכל הענינים, און הצלחה רבה ברוחניות, מ'זאל קענען עוסק צו זיין בתורה מיט הרחבת הדעת, און א גרויסע הצלחה פאר די אלע מרביצי תורה די עוסקים במלאכת ה' באמונה, זיי זאלן מצליח זיין מיט די הרבצת התורה, און א געוואלדיגע הצלחה מיט סייעתא דשמיא פאר אלע תלמידים, זיי זאלן זיין א כלי מחזיק ברכה, מקבל צו זיין וואס מען לערנט מיט זיי, און איך וויל מחזק זיין די הנהלת הישיבה וואס גיבט זיך אוועק בלב ובנפש עס זאל מצליח זיין אין אלע ענינים.

דער אויבערשטער זאל העלפן איר זאלט שטייגן וועייטער אין תורה און יראת שמים, ברכה והצלחה בבריות גופא ונהורא מעליא, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר זאלן זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **חיים אליהו קליין** ז"ל

בן הרה"ח ר' יעקב יהודה ז"ל

נלב"ע ו' אייר

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו הרבני הנדיב הנכבד רודצו"ח

מוה"ר זלמן לייב קליין הי"ו

אב"י בעיה"ב לאנדאן יע"א

חלק מהוצאות הגליון

נתנדב לעילוי נשמת

ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

הרה"ח ר' **יצחק ראזענבערג** ז"ל

ראה"ק דקהל יטב לב דסאטמאר

בן הרה"ח ר' **צבי** ז"ל

נלב"ע ט' אייר

ת.נ.צ.ב.ה.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהר"י ט"ב זצוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

מזמור לדו"ד

מריחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, ויהי דו"ד משכיל בכל דרכיו, שמו הטוב הולך לפניו, לא ישבות למענינו יומם ולילה להרבות פעלים, ידיד נאמן למען קהילתינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרות עצומה למען תלמידי ישיבתינו, הלא הוא

ידידינו החשוב והנעלה, כביר המעש ורב הפעילות

מוה"ר יואל דוד שוארץ הי"ו

אדמו"ר סטראסמאר דישיבתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי' למזל טוב

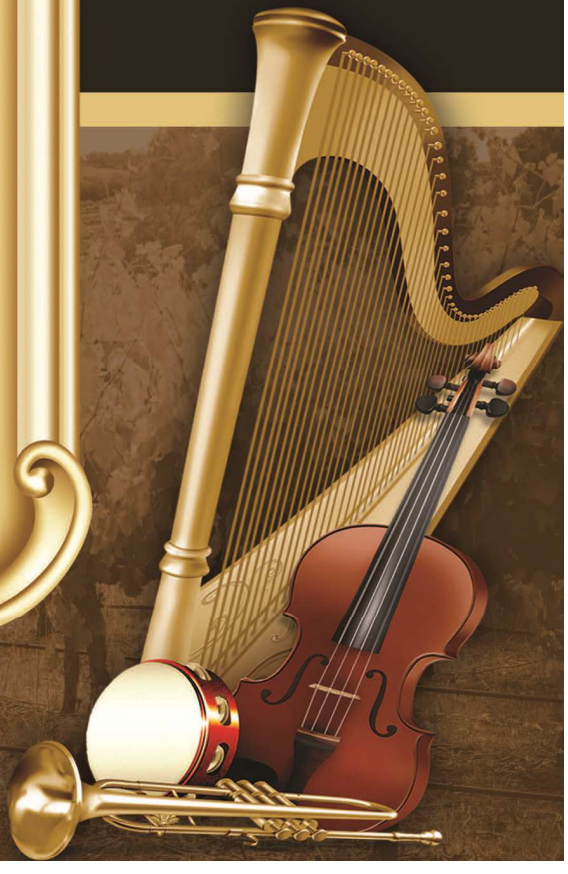
ובהזדמנות זו נשגר לו כסא דברכתא, באותות יקר ורבותא, על אשר עומד תמיד לימינינו במסירות נפלאה בלונ"ח לסדר את האישורים הנדרשים למען בחורי אנ"ש הבאים ללמוד בישיבה"ק בקרית יואל יע"א

יה"ר שתזכה להמשיך במעשיך הטובים לעלם ולעלמי עלמיא, ובשכר זאת תתברך בשפע ברכה והצלחה, תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך אושר ועושר בהרחבה ובהרווחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

המברכים ברגשי הודאה והוקרה

הנהלת הקהילה

ויהי דו"ד בכל דרכיו משכיל

סימן טוב ומזל טוב